

Yhteisöllisyys, luontosuhde ja hyvinvointi yhteisöasumisessa –
Monimetoditutkimus Suomen ekoyhteisöistä

Pekka Korpelainen

Pro gradu -tutkielma
Maantieteen koulutusohjelma
Oulun Yliopisto
16.6.2021

Yksikkö:	Pääaine:		
Maantieteen tutkimusyksikkö	Maantiede		
Tekijä:	Opiskelija- numero:	2465452	Tutkielman sivumäärä: 80
Pekka Einari Korpelainen			
Tutkielman nimi:			
Yhteisöllisyys, luontosuhde ja hyvinvointi yhteisöasumisessa – Monimetoditutkimus Suomen ekoyhteisöistä			
Asiasanat:	Asuminen, ekoyhteisö, elämäntyytyväisyys, hyvinvointi, luontosuhde, yhteisö, yhteisöllisyys		
Tiivistelmä:			
<p>Ekoyhteisöt ovat pienehköjä asuinyhteisöjä, jotka useimmiten perustuvat kestävyysarvojen pohjalle, korostaen ekologisuutta ja yhteisöllisyyttä. Tämän tutkielman tarkoituksena oli selvittää, millaisena kuuden eri Suomen ekoyhteisön asukkaat kokevat hyvinvointinsa, luontosuhteensa ja yhteisöllisyytensä. Lisäksi tavoitteena oli tarkastella niitä tekijöitä ja prosesseja, joissa hyvinvointi, luontosuhde ja yhteisöllisyys ekoyhteisöelämässä mahdollisesti muuttuvat.</p> <p>Tutkielmassa tarkastellaan, voiko ekoyhteisö toimia hyvinvointia edistävänä asuinympäristönä luontosuhteen ja yhteisöllisyyden tukemisen kautta. Tulosten pohjalta tarkoituksena oli myös pohtia, millaisia tekijöitä tulisi huomioida luontosuhdetta ja yhteisöllisyyttä tukevaa asumista suunniteltaessa. Työ toteutettiin monimetoditutkimuksena, jossa hyödynnettiin lomakekyselyä, puolistrukturoituja haastatteluja ja havainnointia. Aineistona toimivat ekoyhteisöjen asukkaiden yksilö- ja ryhmähaastattelut sekä vastaukset lomakekyselyyn elämäntyytyväisyydestä (SWLS), yhteisöllisyydestä (SCI-2) ja luontosuhteesta (NR-21). Lomakekyselyn aineisto analysoitiin SPSS-tilastotyökalun avulla tunnuslukuja tarkastelemalla ja kahden muuttujan korrelaatioita testaamalla. Haastatteluaineisto analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä.</p> <p>Tutkittujen ekoyhteisöjen asukkaiden hyvinvointi ja elämäntyytyväisyys olivat keskimäärin korkeita ja luontosuhde ja koettu yhteisöllisyys hyvin korkeita. Ekoyhteisöjen asukkaiden kokema yhteisöllisyys sai erilaisia muotoja ja pohjautui erilaisille ominaisuuksille. Myös asukkaiden luontosuhteet olivat laadullisesti erilaisia. Ekoyhteisöelämä oli vaikuttanut positiivisesti useiden osallistuneiden hyvinvointiin luontosuhteen syventymisen, yhteisöllisyyden tai molempien yhteisvaikutuksen kautta. Tärkeimmät yhteisöllisyyteen vaikuttaneet tekijät olivat asukkaiden sosiaaliset taidot, kyvykyys itsereflektioon sekä jaetut arvot ja visiot. Tärkeimmät luontosuhteeseen vaikuttaneet tekijät olivat luonnonläheinen maaseutuympäristö sekä vuorovaikutteinen suhde luonnon kanssa. Tutkimustulosten perusteella yhteisöllisen asumisen toimivuutta voidaan edistää arkkitehtonisilla ratkaisuilla, asukkaiden sosiaalisten taitojen tukemisella ja asuinyhteisön arvojen ja vision huolellisella tiedostamisella. Luontosuhdetta sen sijaan voidaan tukea lisäämällä monimuotoisten viheralueiden määrää ja luomalla mahdollisuuksia vuorovaikutteisten suhteiden luomiseen luonnon kanssa.</p>			
Päiväys: 16.06.2021			

Sisällys

1	Johdanto.....	4
2	Aluekehitys, valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja ekoyhteisöt	7
3	Hyvinvointi ja elämäntyytyväisyys	8
4	Yhteisö ja yhteisöllisyys	11
4.1	Yhteisöllisyys ja hyvinvointi.....	18
5	Luontoyhteys ja luontosuhde	19
5.1	Luontoyhteys, hyvinvointi ja ympäristömyönteinen käyttäytyminen	22
6	Ekoyhteisöt.....	24
6.1	Ekokylät	26
6.2	Yhteisasuminen	28
6.3	Ekoyhteisöt Suomessa	29
6.4	Ekoyhteisö hyvinvointia edistävänä elinympäristönä	32
6.4.1	Yhteisöllisyys ekoyhteisöissä	33
6.4.2	Luontosuhde ekoyhteisöissä	34
7	Tutkimusaineisto ja -menetelmät.....	35
7.1	Tutkimusetiikka.....	39
8	Tutkimustulokset.....	40
8.1	Lomakekyselyn tulokset.....	40
8.2	Luontosuhde Suomen ekoyhteisöissä.....	46
8.2.1	Luontosuhde ekoyhteisöjen asukkaiden kokemuksissa ja maailmankuvissa	47
8.2.2	Luontosuhde ekoyhteisöjen asukkaiden elämäntavoissa ja toiminnassa	49
8.2.3	Luontosuhteen muutokset ekoyhteisöjen asukkaiden kokemuksissa	51
8.3	Yhteisöllisyys Suomen ekoyhteisöissä	54
8.3.1	Yhteisön ja yhteisöllisyyden erilaiset muodot	54
8.3.2	Yhteisöllisen elämäntavan haasteet	57
8.3.3	Yhteisöllisyyttä luovat ja tukevat toiminnot	58
8.4	Hyvinvointi ja siihen liittyvät tekijät Suomen ekoyhteisöissä	63
9	Pohdinta	66
9.1	Tulosten yhteiskunnallinen merkitys.....	66
9.2	Tutkimuksen haasteet ja rajoitteet	70
10	Johtopäätökset.....	72
	Lähdeluettelo	73
	Liitteet.....	81

1 Johdanto

Kasvava huoli maapallon kantokyvyn ylittymisestä, elinympäristöjen tuhoutumisesta, monimuotoisuuden vähenemisestä ja ilmaston lämpenemisestä ihmistoiminnan vaikutuksesta on saanut monet sekä yksityiset että julkiset, yksittäiset ja kollektiiviset tahot etsimään ratkaisuja kestävämmän tulevaisuuden takaamiseksi. Ilmastomuutoksen pysäyttämistä on tullut viimeisellä vuosikymmenellä globaalin yhteiskunnan yhteinen tavoite, jonka vaatimat muutokset ja toimenpiteet alkavat näkyä jo useimmilla elämän osa-alueilla, kuten teollisuudessa, matkailussa, asumisessa, syömisessä, aluesuunnittelussa, rakentamisessa ja politiikassa. Samaan aikaan puhutaan paljon myös hyvinvoinnista ja kohtaamistamme sosiaalisista ongelmista, kuten eriarvoisuuden kasvusta, poliittisten ääripäiden noususta ja yleistyneistä mielenterveysongelmista (Twenge ym. 2019). Tällaiset asiat ovat nykymaailman laajan skaalan ongelmia, toiset globaaleja ja toiset lähinnä länsimaiselle yhteiskunnalle tyypillisiä. Haasteet eivät kuitenkaan ole täysin erillisiä, vaikka ne siltä pintapuolisesti näyttäisivät.

Jos maapalloa tarkastellaan kompleksisena systeeminä, lopulta kaikki planeetan tapahtumat liittyvät jollain tapaa toisiinsa mitä monimuotoisimmilla tavoilla ja yhdessä muodostavat kokonaisen systeemin. Esimerkiksi ihmistoiminnan vaikutuksesta tapahtuvan ilmastomuutoksen ja ympäristökriisin nähdään usein toimivan nykyään ja tulevaisuudessa laajojen sosiaalisten ongelmien kärjistäjänä. Ajatus voidaan kuitenkin viedä vielä pidemmälle, jolloin planeetalle vahingollinen ihmistoiminta nähdään ilmentymänä ihmiskunnan sisäisestä ongelmasta. Monet tutkijat ovat tukeneet ajatusta, jossa kestämaton nykytilanne heijastaa modernin ihmisen erkaantumista luonnosta ja sen prosesseista (Folke ym. 2011; Dorninger ym. 2017). Jos ihmislajin erkaantuminen luonnosta nähdään merkittävänä tekijänä ilmastokriisille ja ihmisten hyvinvointiin liittyville haasteille, voidaan esittää kysymys siitä, kuinka luontoyhteys palautetaan? Tämä kysymys on kehittänyt tieteessä ja muussa ympäristökeskustelussa yleisesti nähtävän vaatimuksen ihmiskunnalle löytää kadotettu luontoyhteys uudelleen (Zylstra ym. 2014).

Luonto ei ole kuitenkaan ainoa asia, johon ihmiset ovat yhteytensä väitetyesti menettäneet. Myös ihmisten välinen yhteys toisiinsa nähdään usein nykyään heikentyneen. Sosiologian klassikko Émile Durkheim ajatteli jo 1800-luvulla teollistumisen ja kaupungistumisen myötä kehittyvän yhteiskunnan luovan pohjaa tulevalle sosiaaliselle eriytymiselle, joka perustuu yksilön ja yhteiskunnan erilaisten arvojen yhteensopimattomuuteen. Tällaista tilannetta, jossa yksilö tuntee vähenevää yhteenkuuluvuutta yhä monimutkaistuvaan yhteiskuntaan, joka ei tarjoa yhteneväisiä normeja tai tarjoaa liian jätkeä normeja, Durkheim (1964) kutsui anomiksi. Fischer (1975: 1323–1328) toisaalta esitti urbanismin teoriassaan ajatuksen, jonka mukaan korkeampi 'urbaaniuden' määrä mahdollistaa korkeamman määrän alakulttuureja, joiden myötä myös anomia ihmisten keskuudessa vähenee. Fischerin mukaan alakulttuurien määrä ja intensiteetti aiheuttaa kuitenkin myös eriytymistä ja konflikteja keskenään erimielisten ryhmien kanssa, mikä voidaan nykyään nähdä jakautumisena esimerkiksi poliittisissa ideologioissa tai etnisten ryhmien erimielisyyksinä. Fischerin (1975) alakulttuuristen yhteisöjen muodostuminen ei kuitenkaan ole onnistunut täysin turvaamaan kaupungeissa asuvien ihmisten hyvinvointia, vaan nykytutkimus on sen sijaan todennut, että mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet 2000-luvulla (Mojtabai 2011; Twenge ym. 2019) samalla, kun kaupungistuminen on yhä kiihtynyt. Syitä tähän voidaan etsiä monelta suunnalta, kuten sosiaalisen median vaikutuksista tai modernin länsimaisen kulttuurin muista rakenteista, mutta myös yhteisöllisyyden puutteesta ihmisten elämässä. Covid-19-pandemia on näyttänyt viimeisen vuoden aikana erityisesti, millaisia vaikutuksia ihmisten pitkäaikaisella erkaantumisella toisistaan voi olla, ja toisaalta kuinka luonto voi osaltaan pandemian aikana jopa vähentää sairastumis- ja kuolemanriskiä (Klompaker ym. 2021).

Luontoyhteyden ja yhteisöllisyyden uudelleenlöytäminen ja syventäminen ovat keskeisiä teemoja erilaisissa ruohonjuuritason liikkeissä. Aluekehityksen näkökulmasta merkittäviä ovat etenkin asumiseen ja tilasuhteisiin liittyvät liikkeet, joista esimerkkeinä esitän 1990-luvulla alkunsa saaneet ekokylät ja yhteisasumisen (vapaa käänös engl. sanasta "cohousing"). Ekokylä ja yhteisasumisen potentiaali kestävämpien elämäntapojen muotojen kokeilussa ja toteuttamisessa on todettu monissa paikoin maailmaa ja etenkin Tanskaa nähdään edelläkävijänä yhteisasumisen edistämässä

(Jakobsen & Gutzon Larsen 2018). Ekokylät ja yhteisasumisen yhteisöt ovat tavanomaisesti ruohonjuuritason projekteja, jotka jollain tapaa vastustavat talouskasvuun keskittyvää kulutuskulttuuria, korostaen ja toteuttaen sen sijaan kestävyyyteen pyrkiviä arvoja, kuten yhteisöllisyys, ekologisuus, jakaminen ja kohtuullisuus. Sekä ekokylä että yhteisasumista voidaan toteuttaa maaseudulla tai kaupungeissa, mistä syystä yksittäiset yhteisöt voivat olla keskenään hyvin erilaisia. Vaikka ekokylät ja yhteisasuminen ovat alun perin pienen skaalan, vastakulttuurin ilmiöitä, niille tyypilliset teemat eivät kuitenkaan ole käsittelyssä enää pelkällä marginaalitasolla. Samanlaisia kehityssuuntia voidaan nähdä jo 1990-luvulla alkaneessa aluesuunnittelua vahvasti ohjanneessa uuden urbanismin liikkeessä. Viime vuosina uudelle urbanismillekin tunnusomaiset piirteet ovat saaneet vain lisää tuulta alleen, kun esimerkiksi kaupunkiluonto, kaupunkiviljely, yhteisöllinen asuminen, jakamistalous, hiilineutraalius ja ekologinen rakentaminen ja -yhdyskuntasuunnittelu ovat saaneet tukea ja kiinnostusta myös valtakulttuurissa.

Hyvinvointi, yhteisöllisyys ja luontoyhteys sekä luontosuhde ovat kaikki tarpeellisia käsitteitä tämän tutkielman kannalta, koska aikaisempaan tietoon perustuen ne vaikuttavat antoisilta lähtökohdilta juuri edellä mainittujen kaltaisten ekoyhteisöjen tutkimiseen. Ekoyhteisöiksi määrittelen kaikki ekologisuuteen ja yhteisöllisyyteen tähtäävät asumisen hankkeet. Tutkielmani tarkoituksena on selvittää millaisena kuuden eri Suomen ekoyhteisön asukkaat kokevat hyvinvointinsa, luontosuhteensa ja yhteisöllisyytensä. Tutkielman taustana on aiempi tieto yhteisöllisyydestä ja luontosuhteesta, sekä niiden positiivisista vaikutuksista hyvinvointiin ja luontosuhteen positiivisesta vaikutuksesta ympäristömyönteiseen käyttäytymiseen. Toisena päämääränäni on selvittää, onko ekoyhteisössä asuminen vaikuttanut asukkaiden hyvinvointiin, luontosuhteeseen ja/tai yhteisöllisyyteen. Lisäksi paneudun niihin prosesseihin ja toimintamekanismeihin, jotka mahdollisesti muokkaavat luontosuhdetta ja yhteisöllisyyttä ekoyhteisöissä. Lopulta tavoitteenani on myös tutkimustulosten pohjalta pohtia, millaisia asioita tulisi ottaa huomioon, kun suunnitellaan yhteisöllisyyttä tai luontosuhdetta edistävää asumista. Suomalaisissa ekoyhteisöissä on jo vuosien, osassa jopa vuosikymmenten kokemus yhteisöllisestä ja ekologisesta

asumisesta, mistä syystä valitsin kuusi tällaista ekoyhteisöä tutkimuskohteekseni. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Millaisia ovat suomalaisten ekoyhteisöjen asukkaiden luontosuhde, yhteisöllisyys ja elämäntyytyväisyys?
2. Millaiset suomalaisiin ekoyhteisöihin liittyvät tekijät ja piirteet ovat yhteydessä siellä asuvien ihmisten luontosuhteeseen, yhteisöllisyyteen ja hyvinvointiin?
3. Voiko ekoyhteisö toimia hyvinvointia edistävänä asuinympäristönä luontosuhteen ja yhteisöllisyyden tukemisen kautta?
4. Millaisia tekijöitä tulisi huomioida, kun suunnitellaan luontosuhdetta ja yhteisöllisyyttä tukevaa asumista?

Yhteiskunnallisesti ja maantieteellisesti ajankohtaisen tutkielman aiheesta tekee käsillä oleva ekologinen kriisi, Suomen aluerakenteen muutoksiin ja tulevaisuuteen liittyvä keskustelu, maaseudun ja kaupungin suhde tulevaisuudessa sekä aina tärkeä kansanterveydellinen näkökulma. Toteutin työni monimetoditutkimuksena keräämällä kyselypohjaista määrällistä aineistoa, puolistrukturoituun teemahaastatteluun perustuvaa laadullista aineistoa ja tekemällä strukturoimatonta havainnointia kuudessa Suomessa sijaitsevassa ekoyhteisössä. Keräsin aineiston ekoyhteisövierailujen aikana helmikuussa 2021.

2 Aluekehitys, valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja ekoyhteisöt

Aluekehitys Suomessa on monitasoista, useiden toimijoiden yhteistyönä toteutettavaa toimintaa, jolla pyritään ohjaamaan valtion sisäistä- ja rajat ylittävää kehitystä tiettyjen ylikansallisten ja valtakunnallisten tavoitteiden mukaisesti. Tällaisia tavoitteita ovat esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslakiin ja erilaisiin kansainvälisiin ohjelmiin, kuten YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin, perustuvat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet eli VAT:t. Nykyiset VAT:t on päivitetty vuonna 2017 ja ne liittyvät teemoiltaan ilmastonmuutoksen hillitsemiseen, luonnonarvojen säilyttämiseen, yhdyskuntien taloudelliseen kehittämiseen, hyvinvoinnin edistämiseen ja kilpailukyvyn parantamiseen. Asumisen ja aluerakenteen osalta VAT:ssa tiedostetaan, että muuttoliike

kaupunkeihin tulee jatkumaan tulevaisuudessa. Tämän jatkuvan kaupungistumisen myötä myös asumiseen liittyvä kehittäminen ohjautuu pääosin kaupunkeihin ja kaupunkiseuduille (Tiilikainen & Turunen 2017: 2). Terveellinen ja turvallinen asuminen kaupunkiseuduilla pyritään varmistamaan esimerkiksi varautumalla sään ääri-ilmiöihin, ehkäisemällä melua, tärinää ja huonosta ilmanlaadusta aiheutuvia haittoja ja sijoittamalla haitallisia terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavat toiminnot kauas asutuksesta (Tiilikainen & Turunen 2017: 7).

Luonnonarvojen ja -varojen osalta VAT:ssa on mainittu, että alueidenkäytössä tulee varautua bio- ja kiertotalouden kasvuun Suomen uusiutuvan elinkeinorakenteen myötä (Tiilikainen & Turunen 2017: 8). Asuinalueiden suunnittelussa tällaiset teemat näkyvät uudisrakentamisen ekologisuudessa, viheralueiden merkityksessä ja yhteiskäyttöesineiden ja -tilojen suosion kasvussa. Vaikkei VAT:ssa mainitakaan yhteisöllistä asumista tai yhteiskäytön suosimista, muuten kuin kiertotalouden merkityksen kasvulla, liittyvät ekoyhteisöt merkittävällä tavalla näiden teemojen edistämiseen. Ekologisen yhteisöasumisen suosion nousu voidaan myös huomata viime vuosina nousseessa hankkeiden lukumäärässä (kts. kappale *Ekoyhteisöt Suomessa*). Ekoyhteisö -tyyppisillä asuinratkaisuilla voidaan mahdollisesti vastata kerralla moniin haasteisiin, joita ilmastonmuutos, elinympäristöjen tuhoutuminen, YK:n kestävän kehityksen tavoitteet ja VAT:t tulevaisuuden asumiselle asettavat. Ekoyhteisöt voivat tarjota yhtäaikaaisesti hyvinvointia, tarjota esimerkkejä kestävämmästä elämäntavasta ja vähentää luonnon kuormitusta paikallistasolla. Hyvinvointia voidaan mahdollisesti lisätä yhteisöllisyyden ja luontoyhteyden vaalimisen kautta ja ympäristökuormitusta vähentää esimerkiksi paikallisella ruoantuotannolla ja yhteiskäyttöautojen tai muun yhteiskäytön hyödyntämisen avulla kiertotalouden mukaisesti. Luontoyhteys, yhteisöllisyys ja hyvinvointi ovat kuitenkin moniulotteisia käsitteitä ja niiden toimintamekanismit ekologisen yhteisöasumisen kontekstissa vaativat syvällisempää ymmärrystä.

3 Hyvinvointi ja elämäntyytyväisyys

Kansalaisten hyvinvoinnin turvaaminen ja edistäminen on yksi Suomen valtion päätavoitteista. Tiedetään, että monien muiden tekijöiden ohella myös elinympäristöllä

voi olla suuri vaikutus hyvinvointiin, sekä positiivisessa että negatiivisessa mielessä. Ei ole kuitenkaan aina aivan selvää, mitä hyvinvoinnilla milloinkin tarkoitetaan. Ihmisten hyvinvointia tukevan alue- ja yhdyskuntasuunnittelun kannalta on oleellista tuntea sekä fyysiseen että psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavat ympäristötekijät. Tässä kappaleessa esittelen hyvinvoinnin historiaa tieteellisenä käsitteenä, sekä erilaisia tapoja ymmärtää ja mitata hyvinvointia.

Hyvinvointi on ollut jo pitkään keskustelua herättävä ja kiistelty käsite erityisesti psykologian piirissä. Hyvinvointia on kuvattu historian aikana monilla eri tavoilla ja sen mittaamiseen on kehitetty useita erilaisia menetelmiä. Nykyään perusteellisin jako tehdään hedonisen ja eudaimonisen hyvinvointikäsitteen välille, joista molemmat juontavat juurensa antiikin Kreikan filosofien ajatuksiin. Ryan ja Deci (2001: 143) kirjoittavat, että Hedonisen hyvinvointinäkömyksen nähdään periytyvän Aristippuksen ajatuksesta, jonka mukaan elämän tarkoituksena on kokea mahdollisimman paljon nautintoa, josta seuraa onnellisuutta. Hedonista näkemystä kannattavien nykytutkijoiden mukaan hedoninen hyvinvointi koostuu sekä fyysisen että psyykkisen nautinnon määrästä, johon vaikuttavat nautintoa nostavat tai laskevat kokemukset. Eudaimonista hyvinvointikäsitteestä taas pidetään usein alun perin Aristoteleen ideana. Aristoteleen mukaan hedonisten halujen täyttyminen ei tuota todellista onnellisuutta, toisin kuin hyveellisyys. Eudaimonisessa näkemyksessä tämä hyveellisyys koostuu elämän merkityksellisyydestä ja siitä, kun ihminen elää ja toimii syvimpien arvojensa mukaisesti (Ryan & Deci 2001: 143–146). Karkeasti katsottuna hedoninen hyvinvointi on selkeämpää ja materialistisempaa kuin eudaimoninen hyvinvointi, joka taas on vaikeammin kuvattavissa ja perustuu abstraktimpiin asioihin, kuten arvoihin ja merkityksen tuntemiseen.

Molemmat näkemykset ovat edesauttaneet omalta osaltaan tuottamaan hyödyllistä tutkimusta ja tapoja hyvinvoinnin käsitteellistämiseen ja kuvaamiseen. Eräs pitkälle kehitetty hyvinvointia kuvaava työkalu on koettu hyvinvointi eli SWB (subjective well-being). Tunnetuin versio koetusta hyvinvoinnista on Dienerin ym. vuonna 1984 esittelemä, vaikkakin keskustelua käsitteestä on käyty jo pidempään. Dienerin ym. käsittelemä kolmiosainen malli sisältää subjektiivisen arvion tyytyväisyydestä elämään, sekä arvion positiivisten ja negatiivisten tunteiden määrästä. Kirjoittajat (1984: 561)

myös toisaalta tiedostavat, että hyvinvointi on todennäköisesti liian laaja käsite kuvattavaksi vain muutamalla muuttujalla. Yksi kolmesta SWB:n osasta, elämäntyytyväisyys, on kuitenkin nykyään yksi käytetyimmistä työkaluista hyvinvoinnin mittaamiseen ja sen tärkeimpänä edistäjänä pidetään juuri Dieneriä. Vuoden 1985 tutkimuksessaan ”The Satisfaction With Life Scale” (SWLS) Diener ym. testaavat kehittämäänsä viisiosaista, kyselypohjaista mittaria, jonka tehtävänä on kuvata elämäntyytyväisyyttä, lyhennettynä LS:ää (life satisfaction).

Elämäntyytyväisyyskaala koostuu viidestä väitteestä seitsemällä eri vastausvaihtoehdolla ja sen tarkoituksena on kuvata vastaajien omaa subjektiivista arvioita heidän elämästään (Diener ym. 1985: 71–72). Skaalan pitkän käyttöhistorian aikana sillä on todettu olevan korkea sisäinen konsistenssi (Pavot & Diener 2008: 142). Elämäntyytyväisyyttä pidetään hyvänä keinona mitata vastaajien subjektiivista näkemystä heidän elämästään, mutta epäselvyyksiä on yhä siitä, mitkä kaikki asiat johtavat tietynlaisiin vastaustuloksiin (Pavot & Diener 2008: 147–148). Lopulliseen elämäntyytyväisyyteen vaikuttavat niin monet asiat, että kaikkien niiden esille tuominen lienee lähes mahdotonta. Lisäksi elämäntyytyväisyyteen vaikuttavilla tekijöillä on myös kulttuurista riippuvaa vaihtelua. Tiedetään kuitenkin, että merkittäviä elämäntyytyväisyyteen vaikuttavia asioita ovat esimerkiksi persoonallisuus ja terveydentila (Pavot & Diener 2008: 143–145).

Elämäntyytyväisyyskaalan eli SWLS:n pisteytys vaihtelee välillä 5-35. Pavotin ja Dienerin (2008: 143) koostamassa taulukossa eri väestöryhmien mitatuista elämäntyytyväisyysarvoista esimerkiksi englantilaisten aikuisten vastausten keskiarvo on 24.1, alankomaalaisten aikuisten 26.9, australialaisten aikuisten 24.9, valkovenäläisten yliopisto-opiskelijoiden 16.2, Lounais-Kenian maasaiden 27.0, psykiatriapotilaiden 20.0 ja kanadalais-ranskalaisten diabetespotilaiden 24.9. Suomessa elämäntyytyväisyyttä on tutkittu esimerkiksi suhteessa kuolleisuuteen (Koivumaa-Honkanen ym. 2000), itsemurhariskiä (Koivumaa-Honkanen ym. 2001) ja nuorten miesten syrjäytymisen ehkäisemisen yhteydessä (Pyky ym. 2017). Valitsin elämäntyytyväisyyden ekoyhteisöissä asuvien ihmisten hyvinvoinnin mittaamiseen sen laajan käyttöhistorian ja vertailukelvollisuuden vuoksi.

4 Yhteisö ja yhteisöllisyys

Ihminen on laumaeläin ja on kautta aikain sekä luonut että elänyt erilaisissa ja eri kokoisissa yhteisöissä. Voidaan jopa sanoa, että ensimmäiset yhteisöt olivat jo kivikautisten esi-isiemme muodostamia. Nykyään taas voidaan puhua esimerkiksi työyhteisöistä, harrastusyhteisöistä, asuinyhteisöistä, uskonnollisista- ja etnisistä yhteisöistä tai jopa virtuaalisista yhteisöistä. Yhteisö voidaan siis nähdä sekä abstraktimmalla tasolla yhteisöön kuuluvuuden tunteen kautta tai fyysisenä ja konkreettisenä asiana, kuten esimerkiksi työ- tai asuinyhteisössä. Maantieteelliseltä näkökannalta merkittävää on yhteisön jäsentyminen ja muodostuminen tilassa sekä ympäristön ja paikan merkitys yhteisölle. Seuraavaksi käsittelen yhteisö -käsitteen historiaa ja syntymistä tieteen piirissä, jonka jälkeen esittelen toisen tämän tutkielman teoreettisista lähtökohdista, yhteisöllisyyden.

Kysymykset siitä, mitä ylipäätään ovat yhteisö tai yhteisöllisyys, ovat olleet laajemmassa keskustelussa vasta 1800-luvun lopulta lähtien. Vuonna 1887 Ferdinand Tönnies julkaisi sittemmin sosiologian klassikoksi muodostuneen teoksensa ”Gemeinschaft und Gesellschaft”, jossa hän käsitteli yhteisöä (gemeinschaft) ja yhteiskuntaa (gesellschaft). Tönnies näki yhteisön olevan niin kutsuttuun orgaaniseen vuorovaikutukseen perustuvasta toiminnasta kehittynyt usean yksilön muodostama kokonaisuus. Tällaiset yhteisöt toimivat Tönniesin mukaan henkilökohtaisen, tunteellisen ja luonnollisen vuorovaikutuksen kautta. Yhteisöstä myöhemmin kehittynyttä rakennetta hän kutsui yhteiskunnaksi, jota luonnehtivat mekaaniset, epäorgaaniset ja formaalit vuorovaikutuksen tavat (Brint 2001: 3). Tönniesin alkuperäinen jako yhteisöön ja yhteiskuntaan keskittyi suurelta osin näiden kahden järjestelmän eroavaisuuksiin, liittyen esimerkiksi kokoon, vuorovaikutuksen muotoihin, yksilöeroihin ja elämäntapoihin. Teorian äärimmäinen kaksijako johtikin siihen, että se nähdään usein nykyään vanhentuneena, vaikka Tönniesin työ onkin ollut äärimmäisen tärkeää sosiologian tieteenalan kehittymiselle nykyiseen muotoonsa (Brint 2001: 2–3).

Nopeasti julkaisunsa jälkeen Tönniesin teoria kohtasi kritiikkiä ja vaihtoehtoisen näkemyksen toisen sosiologian klassikon, Émile Durkheimin, esittämänä. Durkheim

näki yhteisön enemmänkin ihmistoiminnan ominaisuuksina, kuin fyysisenä entiteettinä (Durkheim 1897 ja Durkheim 1911 Brint 2001: 3 mukaan), joka on Brintin (2001: 3) mukaan sosiologian piirissä paljon hedelmällistä jatkotutkimusta tuottanut näkemys. Brint kuvaa kuusi yhteisölle tyypillistä ominaisuutta, joita tutkimuksella on onnistuttu erittelemään. Näistä neljä ensimmäistä liittyvät yhteisön rakenteeseen ja kaksi viimeistä yhteisön kulttuuriin. Kyseiset ominaisuudet Brint (2001) listaa seuraavasti: 1. tiiviit ja vaativat sosiaaliset yhteydet, 2. sosiaaliset yhteydet ja osallistumiset instituutioihin, 3. rituaalitapahtumat, 4. pieni ryhmäkokoo, 5. näkemykset samankaltaisuudesta muiden fyysisten piirteiden, ilmaisutyylin, elämäntavan tai historiallisen kokemuksen kanssa ja 6. yhteiset uskomukset ideoiden järjestelmään, moraaliseen järjestykseen, instituutioon tai ryhmään.

Yhteisöjen eriteltyjen ominaisuuksien löytämisestä huolimatta Brint toteaa myös toisaalta, että sosiologinen yhteisöjen tutkimus ei ole 2000-luvun alkuun mennessä tuottanut merkittäviä yhteisöä määritteleviä yleistyksiä, vaan päinvastoin, on onnistunut todistamaan, että usein yhteisöt eivät ole kovin yhteisöllisiä. Paikkapohjaisten yhteisöjen, kuten naapurustojen tutkimus, ei ole pystynyt todistamaan, että ne olisivat rakentuneet minkään erityisen vahvojen sosiaalisten siteiden ympärille. Paikkariippumattomien, vapaavalintaisten yhteisöjen tutkimuskin on kohdannut vaikeuksia yleistysten luomisessa, koska tällaiset yhteisöt usein kohtaavat sosiaalista koheesiota heikentäviä sisäisiä konflikteja yksilöiden eri tasoisen aktiivisuuden vuoksi (Brint 2001: 5–7). Jo Durkheim (1964) kuitenkin havaitsi, että modernissa yhteiskunnassa yhteisöt eivät tule enää olemaan niin paikkasidonnaisia kuin ennen, vaan ne pohjautuvat usein kiinnostuksen kohteisiin ja taitoihin. Kaikille yhteisöille sopiva yleismääritelmä näyttäisikin olevan erittäin haastava, ellei mahdoton tehtävä, jo pelkästään siksi, että termi kattaa niin suuren määrän erilaisia rakenteita, joita voidaan kutsua yhteisöiksi. 1900-luvun jälkipuoliskolla kuitenkin alkoi uudenlainen sosiologian tutkimussuuntaus, joka ei enää tavoitellut yhteisön kuvaamista sinällään, vaan tarkoituksena oli tutkia uutta käsitettä, *yhteisöllisyyttä*.

Vuonna 1976 Sarason esitteli uuden yhteisöllisyyden käsitteen (engl. Sense of community, SOC) kirjassaan ”The psychological sense of community: Prospects for a community psychology”. Sarason määritteli yhteisöllisyyden seuraavasti:

”The sense that one was part of a readily available, mutually supportive network of relationships upon which one could depend and as a result of which one did not experience sustained feelings of loneliness.”

Yhteisöllisyys tarkoitti siis Sarasonin määritelmän mukaan yksilön tunnetta siitä, että hän on osa toisiaan tukevien suhteiden verkostoa, mihin hän voi myös tukeutua, ja joiden vaikutuksesta hän ei myöskään koe jatkuvaa yksinäisyyttä (Sarason 1976: 1). Sarasonin tuotua yhteisöllisyyden idean sosiologian ja psykologian tutkimuksen piiriin, alkoi käsitteen ympärille kehittyä vaihtoehtoisia määritelmiä sekä uutta tutkimusta, jossa sitä hyödynnettiin.

Yksi tunnetuimmista ja ensimmäisistä yhteisöllisyyttä käsittelevistä töistä oli Doolittlen ja McDonaldin (1978) tutkimus, jossa selvitettiin Wisconsinissa sijaitsevan naapuruston sisäisen kommunikaation yhteyttä yhteisöllisyyteen. Tutkimuksen tuloksena onnistuttiin kehittämään 1970-luvulle tyypilliseen urbaaniin kontekstiin soveltuva skaala, joka mittaa yhteisöllisyyttä kuudella erilaisella faktorilla (Doolittle & McDonald 1978: 7). Ongelmana Doolittlen ja McDonaldin skaalassa oli kuitenkin se, että sillä mitattiin nimenomaan tietynlaisen keskiverron naapuruston yhteisöllisyyttä. Käsitteen kehittäminen ja siihen liittyvä tutkimus kuitenkin jatkui ja esimerkiksi Glynn (1981) on tutkinut psykologista yhteisöllisyyttä ja sen eroja Israelilaisten ja Yhdysvaltalaisien yhteisöjen välillä, kun taas Riger, LeBailly ja Gordon (1981) ovat tutkineet yhteisöön osallistumisen ja rikollisuuden pelon suhdetta.

Seuraava merkittävä edistysaskel yhteisöllisyyden tutkimukselle tapahtui vuonna 1986, kun McMillan ja Chavis julkaisivat ensimmäisen kattavan koosteen siihen asti tehdystä yhteisön ja yhteisöllisyyden tutkimuksesta. Tämän avulla he halusivat tarkentaa yhteisön ja yhteisöllisyyden käsitteitä sekä tarjota yleispätevämpiä määritelmiä, kuin tällöin oli vielä olemassa. McMillan ja Chavis (1986) esittivät synteesinsä tuloksena määritelmän yhteisöllisyydestä, joka sisältää neljä aiempiin tutkimuksiin perustuvaa pääelementtiä, jotka itsessään vielä koostuvat lukuisista alaosioista. Yhteisöllisyyden pääelementit ovat *jäsenyys*, *vaikutusvalta*, *integraatio* ja *tarpeiden täytyminen* sekä *jaettu tunteellinen yhteys*. Tämä neliosainen määritelmä on vielä nykyäänkin käytetyin teoria yhteisöllisyydestä ja sitä on hyödynnetty useilla eri

tieteenaloilla. Seuraavaksi esittelen yhteisöllisyyden teorian elementit edellä mainitussa järjestyksessä.

McMillanin ja Chavisin teorian ensimmäinen elementti, *jäsentyys* (Taulukko 1.), tarkoittaa yksilön tunnetta siitä, että hän on investoinut osan itsestään tullakseen ryhmän jäseneksi ja täten omistaa oikeuden olla osallinen (Aronson & Mills 1959; Buss & Portnoy 1967; McMillan & Chavis 1986 mukaan.). Toinen tärkeä, osittain ongelmallinenkin, tekijä jäsenyyden tunteessa on se, että on jäseniä ja ei-jäseniä. Tätä korostetaan luomalla rajoja, joilla erotetaan jäsenet ei-jäsenistä. Rajat toimivat jäsenten keskeisen läheisyyden ja turvan luomisessa ja kehittämisessä (Bean 1971; Ehrlich & Graeven 1971; Wood 1971; McMillan & Chavis 1986 mukaan.). Muita jäsenyyden tunnetta vahvistavia tekijöitä ovat tunteellinen turva, kuulumisen ja identifiokaation tunne ja yhteinen merkkijärjestelmä (McMillan & Chavis 1986: 10.).

Toinen yhteisöllisyyden osatekijä, *vaikutusvalta* (Taulukko 1.), tarkoittaa sekä yksilön mahdollisuuksia vaikuttaa yhteisöön että yhteisön valtaa vaikuttaa siihen kuuluviin yksilöihin. McMillan ja Chavis (1986: 12) esittävät neljä pääväitettä liittyen vaikutusvaltaan:

1. Jäsenet ovat kiinnostuneempia yhteisöistä, joissa he tuntevat olevansa vaikutusvaltaisia.
2. Koheesiolla ja yhteisön vaikutusmahdollisuuksilla jäseniensä mukautumiseen on merkittävä positiivinen yhteys. Tällöin mukautuminen ja yhteisön vaikutusvalta jäseniinsä osoittavat sidoksen vahvuutta.
3. Paine mukautumiseen ja yhdenmukaisuuteen tulevat yksilön ja yhteisön tarpeista konsensukseen perustuvasta hyväksymisestä. Täten yhdenmukaisuus toimii läheisyyttä luovana voimana ja yhtenäisyyden indikaattorina.
4. Jäsenen vaikutusvalta yhteisöön ja yhteisön vaikutusvalta jäseneseen toimivat rinnakkain ja molempien voimien voidaan olettaa operoivan yhtäaikaaisesti tiiviisti punotussa yhteisössä.

Integraatiota ja tarpeiden täyttymistä (Taulukko 1.) kirjoittajat ovat kutsuneet myös yksinkertaisemmin *vahvistamiseksi*. Tällä tarkoitetaan yhteisöllisyyden ylläpitämistä ja

vahvistamista pitämällä huolta jäsenten ja yhteisön tarpeiden täyttymisestä. Tähän osuuteen kuuluvat seuraavat neljä pääväitettä:

1. Vahvistaminen ja tarpeiden täyttäminen on vahvan yhteisön ensisijainen tehtävä.
2. Joitain yhteisön tehokkaina vahvistajina toimivia palkkioita ovat asema jäsenenä, yhteisön menestyminen ja muiden jäsenien pätevyys tai pystyvyys.
3. On olemassa monia muita dokumentoimattomia tarpeita, joita yhteisöt täyttävät, mutta yksilölliset arvot ovat niiden tarpeiden lähde. Se, kuinka hyvin yhteisön jäsenet jakavat yksilölliset arvonsa, määrittelee yhteisön kyvyn organisoida ja priorisoida sen tarpeita täyttäviä toimintojaan.
4. Vahva yhteisö pystyy sovittamaan ihmisiä yhteen niin, että he vastaavat sekä toisten että itsensä tarpeisiin (McMillan & Chavis 1986: 12–13).

Viimeinen yhteisöllisyyden osatekijä McMillanin ja Chavis'n (1986) mukaan on *jaettu tunteellinen yhteys* (Taulukko 1.). Se liittyy jaettuun historiaan, jonka ei tarvitse välttämättä olla kaikkien jäsenien keskenään jakama, mutta kuitenkin sellainen, johon jäsenet voivat samastua. Kirjoittavat esittävät seuraavat seitsemän piirrettä, jotka ovat tärkeitä jaetun tunteellisen yhteyden periaatteelle:

1. Kontaktihypoteesi, jonka mukaan ihmisten välinen lisääntynyt vuorovaikutus lisää mahdollisuutta, että heistä tulee läheisiä.
2. Vuorovaikutuksen laatu: mitä positiivisempia kokemukset ja suhteet ovat, sitä vahvempi on myös sidos. Onnistuminen parantaa koheesiota.
3. Ratkaisu tapahtumille: jos vuorovaikutus on epäselvää ja ongelmia jätetään käsittelemättä, ryhmän yhtenäisyys kärsii.
4. Jaetun tunteellisen tapahtuman hypoteesi: mitä tärkeämpi jaettu kokemus on, sitä vahvempi sen sidosvaikutus on.
5. Panostus: mitä enemmän yksilö on panostanut, esimerkiksi rahallisesti tai tunteellisesti, yhteisöön, sitä merkityksellisemmäksi hän yhteisön tuntee ja sitä suurempaa sidosta hän tuntee itsensä ja yhteisön välillä.

6. Kunnian ja nöyryytyksen vaikutus yhteisön jäseniin: palkitsemisella ja nöyryyttämällä on yhteisön läsnä ollessa merkittävä vaikutus yhteisön houkuttelevuuteen yksilön kannalta.

7. Hengellinen yhteys: vaikeasti kuvailtava ilmiö, joka on usein tärkein syy uskonnollisten yhteisöjen ja kulttien perustamiselle, mutta on useimmiten jollain tasolla läsnä myös kaikissa muissa yhteisöissä (McMillan & Chavis 1986: 13–14).

Tässä esitellyt yhteisöllisyyden elementit toimivat dynaamisesti keskenään, vahvistaen toisiaan (McMillan & Chavis 1986: 15–17). Ihmiset vaikuttaisivat luovan yhteisöjä luonnollisesti sekä erilaisiin arvoihin ja ideaaleihin pohjautuen että kontaktihypoteesin kautta paikkariippuvaisesti. Näistä syistä sekä yhteisöllisyyden hyvinvointivaikutusten vuoksi yhteisöllisyys on merkityksellinen käsite myös kaupunkien, kylien, asuinalueiden ja muiden asuinyhteisöjen tutkimisessa. Edellä mainitut yhteisöllisyyden pääelementit ja niiden alaosiot on esitetty Taulukossa 1. McMillanin ja Chavis'n (1986) yhteisöllisyyden teoria on saanut myös kritiikkiä siitä, että se perustuu vain yksilöiden psykologisiin tarpeisiin eikä tarpeeksi huomioi vastuun merkitystä yhteisöllisyyden syntymisessä (Nowell & Boyd 2010). Tämä kritiikin pohjalta Nowell ja Boyd (2017) ovat kehittäneet yhteisöllisyyden (SOC) ohelle toisen käsitteen, yhteisövastuun (SOC-R).

Taulukko 1. Yhteisöllisyyden osatekijät.

Jäsenyys	Vaikutusvalta	Integraatio/tarpeet	Jaettu tunneyhteys
Henkilökohtainen panostus tullakseen ryhmän jäseneksi ja ollakseen oikeutettu osallisuuteen	Jäsenet ovat kiinnostuneempia yhteisöistä, joissa he tuntevat olevansa vaikutusvaltaisia.	Vahvistaminen ja tarpeiden täyttäminen vahvan yhteisön ensisijaisena tehtävänä	Kontaktihypoteesi – korkea vuorovaikutuksen määrä lisää mahdollisuutta läheisyydelle
Rajat jäsenten keskeisen läheisyyden ja turvan luomisessa ja kehittämisessä	Yhteisön vaikutusmahdollisuudet jäsenien mukautumiseen luovat koheesiota	Arvot tarpeiden luojana – yhteisön jaettu arvopohja täyttää tarpeet paremmin	Vuorovaikutuksen laatu – positiiviset kokemukset ja suhteet vahvistavat sidosta.
Yhteinen merkkijärjestelmä yhteisöön kuuluvien ja kuulumattomien välisten rajojen vahvistajana	Yhdenmukaisuus läheisyyttä luovana voimana ja yhtenäisyyden indikaattorina.	Asema jäsenenä, yhteisön menestyminen ja muiden jäsenten pätevyys yhteisön vahvistajina	Kunnian ja nöyryytyksen kokemuksilla on suuri vaikutus yhteisön houkuttelevuuteen
Kuulumisen ja identifiokaation tunne – tunne, uskomus ja odotus, että yksilöllä on paikka yhteisössä	Yhteisön ja jäsenten vastavuoroisen vaikutusvallan suhde	Vahva yhteisö pystyy sovittamaan ihmisiä yhteen niin, että he vastaavat sekä toisten että itsensä tarpeisiin	Ratkaisu tapahtumille – epäselvyys ja ongelmat heikentävät yhtenäisyyttä
Tunteellinen turva ryhmän läheisyyden ylläpitäjänä			Korkeampi rahallinen ja tunteellinen panostus vahvistaa sidosta Jaettu tunteellinen tapahtuma – tärkeät kokemukset vahvistavat sidosta Hengellinen yhteys – yhteisöissä ilmenevä vaikeasti kuvattava ilmiö

McMillanin ja Chavis:n julkaistua teorian sa vuonna 1986, yhteisötutkimuksen piirissä alettiin kehittää tapoja mitata yhteisöllisyyttä. Teorian pohjalta luotu yhteisöllisyyden indeksi (engl. Sense of Community Index) eli SCI (Perkins ym. 1990)

oli ensimmäinen versio työkalusta, jota on kehitetty eteenpäin vielä 2000-luvulla. Alun perin SCI perustui 12 kysymykseen kyllä/ei -vastausvaihtoehdoilla (Long & Perkins 2003: 280), mutta indeksistä on myöhemmin kehitetty edistyneempiä versioita. Lukuisten muokkauksen ja kokeilujen jälkeen SCI vakiintui tähän asti pysyvimpään muotoonsa vuonna 2008, kun Chavis, Lee ja Acosta julkaisivat uuden versionsa, SCI-2:n, toisessa maailmanlaajuisessa yhteisöpsykologian konferenssissa Portugalissa. Alkuperäisestä SCI:stä poiketen SCI-2 toimii Likert-asteikolla ja se sisältää 24 väittämää. SCI-2:n on todettu toimivan alkuperäistä SCI:tä paremmin McMillanin ja Chavis:n (1986) teoriassa esitettyjen yhteisöllisyyden piirteiden mittaamisessa (Chavis, Lee & Acosta 2008: 1). Koska SCI-2 on tuorein ja tähän mennessä parhaiten toimivaksi todettu kvantitatiivinen työkalu yhteisöllisyyden mittaamiseen etenkin fyysisissä yhteisöissä, hyödynnän sitä tässä työssä Suomen ekoyhteisöjen asukkaiden yhteisöllisyyden tutkimisessa. Yhteisöllisyyden tutkimisella ja mittaamisella voidaan saada tietoa siitä, kuinka toimiva ja onnistunut jokin tietty yhteisö on.

4.1 Yhteisöllisyys ja hyvinvointi

Yhteisöllisyydellä on tutkitusti todettuja vaikutuksia yksilöiden hyvinvointiin useilla erilaisilla muuttujilla kuvattuna. Davidson ja Cotter löysivät ensimmäisinä empiirisen yhteyden subjektiivisen hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden väliltä vuoden 1991 tutkimuksessaan, jossa he teettivät kyselyitä puhelimen välityksellä lähes tuhannen ihmisen kanssa. Erityisen suuren korrelaation Davidson ja Cotter (1991: 252) huomasivat yhden subjektiivisen hyvinvoinnin alaosion, onnellisuutta kuvaavan muuttujan, ja yhteisöllisyyden välillä. Pretty, Andrewes ja Collett (1994) löysivät vahvan negatiivisen korrelaation yhteisöllisyyden ja yksinäisyyden välillä kouluympäristössä toteutetussa tutkimuksessa, kun taas Prezza ja Costantini (1998: 191–192) saivat tuloksia, joiden mukaan yhteisöllisyydellä on positiivinen vaikutus elämäntyytyväisyyteen. Erityisen mielenkiintoista Prezzan ja Costantinin tuloksissa on se, että tämä yhteys oli merkittävä ainoastaan pienissä kaupungeissa, mutta ei suurissa. Tämä viittaa siihen, että pienemmissä ja intiimimmissä yhteisöissä yhteisöllisyys on mahdollisesti vahvempaa, jolloin sen vaikutus myös elämäntyytyväisyyteen näkyy

selvemmin, ja siihen, että mahdollisesti vasta riittävän korkealla yhteisöllisyyden kokemuksella on merkittävä vaikutus elämäntyytyväisyyteen.

Yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin suhteesta ja niiden välisistä prosesseista on olemassa myös paljon tuoreempaa tutkimusta. Cicognani, Mazzoni, Albanesi ja Zani (2015: 38–39) toteavat, että 16–26-vuotiaiden nuorten osallistuminen yhdistys- ja organisaatiotoimintaan lisäsi heidän kokemaansa yhteisöllisyyttä ja sitä kautta myös heidän hyvinvointiaan. Aikaisempaan tutkimukseen perustuen kirjoittajat näkevätkin yhteisöllisyyden toimivan eräänlaisena välittävänä linkkinä yhdistystoimintaan osallistumisen ja hyvinvoinnin välillä (Cicognani ym. 2015: 28). Yhteisöllisyyden tutkimus on tähän asti ehtinyt keskittyä monenlaisiin erilaisiin yhteisöihin, alkaen aihealueen ensimmäisistä tutkimuksista liittyen naapurustoyhteisöihin ja ulottuvan nykyään jo internetin välityksellä toimiviin yhteisöihin (Hilvert-Bruce ym. 2018). On kuitenkin selvää, että yhteisöllisyys rakentuu eri tavoin erilaisissa konteksteissa, siinä mielessä, että McMillanin ja Chavis:n (1986) teorian eri osioilla on erilaisia painotuksia riippuen kyseessä olevan yhteisön ominaisuuksista. Koska tämän tutkimuksen kontekstina ovat tarkoitukselliset ekoyhteisöt tiedetysti panostavat tietoisesti yhteisöllisyyden luomiseen ja ylläpitämiseen, yhteisöllisyyden voidaan yhteisöllisyyden asteen myös odottaa olevan niissä suhteellisen korkeaa.

5 Luontoyhteys ja luontosuhde

Hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden lisäksi tutkielman kolmantena teoreettisena lähtökohtana ovat luontoyhteys ja luontosuhde. Termit ovat pitkälti päällekkäisiä ja niitä käytetäänkin usein kuvaamaan samoja asioita. Tässä teen kuitenkin niiden välille englanninkielisen kirjallisuuden termeihin pohjautuvan eron, jota avaan myöhemmin lisää tässä kappaleessa. Luontoyhteys ja luontosuhde ovat merkityksellisiä käsitteitä myös aluekehitykselle, sillä niillä tiedetään olevan yhteys yksilöiden hyvinvointiin ja ympäristömyönteiseen käyttäytymiseen (Howell ym. 2011, Zelenski & Nisbet 2012, Wang ym. 2020, Dornhoff ym. 2019: 11), mitä voidaan hyödyntää ympäristön ja kansanterveyden kohtaamiin haasteisiin vastaamisessa. Lisäksi luontoyhteyttä ja luontosuhdetta voidaan jossain määrin myös edistää elinympäristön olemuksella,

piirteillä ja elementeillä, mistä kerron myös lisää myöhemmin. Pohjustan aihetta kuitenkin aluksi käymällä läpi käsitteiden historiaa ja nykyisin sovellettavia menetelmiä niiden tutkimiseen.

Ihmisen ja luonnon välinen suhde ja vuorovaikutus ovat herättäneet ajatuksia ja keskustelua pitkään ja ihmiset ovatkin historiansa aikana kehittäneet lukuisia erilaisia tapoja kuvata ja kokea suhdettaan luontoon. Nämä näkemykset ovat vaihdelleet holististen, luontoa palvovien ja ihmistä sekä luontoa erottavien tapojen välillä (Bourdeau 2004). Suurimman osan historiastaan ihmiset ovat kuitenkin eläneet vahvassa vuorovaikutuksessa muun luonnon kanssa – aina 1600–1800-luvuille valistuksen aikaan ja teolliseen vallankumoukseen asti. Tällöin alkoi kehitys, jonka voidaan nähdä johtaneen nykyiseen tilanteeseen, jonka yhteydessä puhutaan usein ihmisten erkaantumisesta luonnosta (Folke ym. 2011; Dorninger ym. 2017; Ives ym. 2018). Tämä erkaantuminen on 1900-luvun lopulla ja 2000-luvulla saanut monet tutkijat kiinnostumaan ihmisen ja luonnon välisestä suhteesta, mikä on synnyttänyt monenlaisia teorioita ja käsitteitä tämän suhteen ymmärtämisen ja kuvaamisen avuksi. Yksi tällaisista käsitteistä on luontoyhteys, jonka tutkijat nykyään näkevät tämän hetken ymmärryksen käsitteestä kehittyneen Edward O. Wilsonin ajatusten pohjalta (Nisbet & Zelenski 2013). Wilson esitti vuonna 1984 biofilia -hypoteesin, jonka mukaan ihmisillä on sisäinen tarve ja halu olla yhteydessä luontoon sekä varjella sen olemassaoloa ja monimuotoisuutta. Hän näkee tämän tarpeen kehittyneen ihmisen evolutiivisen historian aikana, jolloin ihmiset ovat olleet jatkuvassa vuorovaikutuksessa heitä ympäröivän luonnon kanssa (Wilson 1984). Biofilia -hypoteesi on saanut kuitenkin myös kritiikkiä sen yleisyyden vuoksi – lähes kaikkea tunteellista asennetta luontoa kohtaan voidaan pitää biofiliana (Joye & de Block 2011: 193), eikä biofilia määrittele, millä tavalla yhteys kasveihin, eläimiin ja muuhun luontoon vaikuttaa ihmiseen (Marselle 2019: 141).

Vuonna 2008 Nisbet, Zelenski ja Murphy keksivät uuden käsitteen *luontosuhde* ja tavan mitata sitä, mitkä he esittelivät artikkelissaan ”The Nature Relatedness Scale: Linking Individuals' Connection With Nature to Environmental Concern and Behavior”. Englanninkielisessä kirjallisuudessa termejä luontoyhteys (engl. Nature connectedness) ja luontosuhde (engl. Nature relatedness) käytetään jossain määrin synonyymeina, mutta

teen tutkielmassani käsitteiden välille kuitenkin eron. Luontoyhteydellä viitataan yleisemmällä tasolla yksilön kokemaan ja elämään yhteyteen luontoon, kun taas luontosuhteella tarkoitan Nisbetin, Zelenskin ja Murphyn (2008) kehittämää käsitettä ja kvantitatiivista työkalua, jota hyödynnän myös tämän tutkimuksen toteuttamisessa. Jatkossa puhun luontoyhteydestä, kun puhun ihmisen ja muun luonnon välisestä yhteydestä yleisemmällä tasolla tai viitataan tutkimuksiin, joissa termiä on käytetty. Termiä luontosuhde käytän, kun puhun Nisbetin, Zelenskin ja Murphyn (2008) käsitteestä ja sen lyhennettä NR, kun puhun luontosuhteen mittaamiseen kehitetyn kyselypohjaisen mittarin (NR-21) tuottamista arvoista välillä 0–5.

Luontosuhde kehitettiin työkaluksi, jonka avulla voidaan mitata ihmisten yhteyttä luontoon kolmella eri tasolla; tunteellisella, kognitiivisella ja kokemuksellisella tasolla. Nisbet, Zelenski ja Murphy (2013: 2) kirjoittavat, että luontosuhde on samankaltainen käsite ekologisen identiteetin kanssa, mutta on kuitenkin laajempi, koska siihen sisältyy myös kokemuksellinen ja tunteellinen taso sekä ymmärrys siitä, miten ihmiset ovat vuorovaikutteisessa yhteydessä muiden elämänmuotojen kanssa. Kirjoittajat toteavat, että Wilsonin (1984) biofilia-hypoteesiin pohjauttaessa luontosuhde auttaa mahdollisesti selittämään, kuinka paljon tutkittava yksilö on vaalinut ja kehittänyt sisäistä tarvettaan olla yhteydessä ympäröivän luonnon kanssa. Tästä voidaan lisäksi todeta, että syvempi luontosuhde (korkeampi NR) voi ennakoida korkeampaa hyvinvoinnin astetta (Nisbet, Zelenski & Murphy 2008). Luontosuhteen tutkimuksessa hyvinvointi onkin usein muuttuja, johon luontosuhteen muutoksia verrataan.

Alkuperäinen työkalu luontosuhteen mittaamiseen on 21-osainen kysely, joka jakautuu kolmeen alaosiioon yksilön luontosuhteeseen liittyvästä minuudesta, perspektiiveistä ja kokemuksista. Sen soveltuvuus ihmisten luontoyhteyden mittaamiseen on osoitettu, mutta kyselyn pituus on johtanut siihen, että siitä on jouduttu tekemään myös useampiin tutkimusympäristöihin sopiva lyhennetty versio. Lyhennetty versio, NR-6, koostuu kuudesta väitteestä 21:n sijaan ja siitä puuttuu alkuperäisen kyselyn perspektiiviä mittaava osio. NR-6 on myös osoittautunut toimivaksi mittaamaan vastaajien luontosuhdetta (Nisbet & Zelenski 2013: 8), mutta alkuperäisen NR-21:n laajan kattavuuden vuoksi käytän kuitenkin tutkimuksessani sitä. Ekoyhteisöjen

kontekstissa näen tärkeänä, että saan myös mitattua vastaajien luontosuhdetta kuvaavia perspektiivejä, asenteita ja maailmankuvia.

Luontosuhde voidaan lisäksi jakaa kahteen osaan sen mukaan, onko kyseessä suhteellisen pysyvä luonteenpiirre vai väliaikainen tila. Nisbet ja Zelenski (2013: 7) ovat todenneet, että väliaikaisena tilana luontosuhde voi vaihdella paljonkin, mutta luonteenpiirteenä se taas pysyy suhteellisen vakaana. Tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että vaikka luontokokemukset lisäävät luontoyhteyttä ensisijaisesti väliaikaisesti, voi yhteyden syventyminen muuttua myös pysyväksi jatkuvien luontokokemusten kautta (Mayer ym. 2009, Weinstein ym. 2009 & Ryan ym. 2010). Mikä tahansa luontokokemus ei kuitenkaan välttämättä tarkoita luontoyhteyden vahvistumista. Esimerkiksi Colléony, White ja Shwartz (2019: 103) ovat todenneet tutkimuksessaan koiranulkoiluttajien kokemuksista, että vaikka koiranulkoiluttajat kokivat muita useammin luontokokemuksia, eivät nämä välttämättä kehittyneet ajan kuluessa vahvemmaksi luontosuhteeksi. Kirjoittavat tulevatkin johtopäätökseen, että esimerkiksi viheralueita suunniteltaessa, ei tule kiinnittää huomiota pelkästään määrään, vaan myös laatuun. Alue- ja ympäristösuunnittelun kannalta on erityisen kiinnostavaa, kuinka ympäristöllä voidaan vaikuttaa nimenomaan pitkäaikaisen luontosuhteen kehittymiseen ja vaalimiseen ja sitä kautta myös ihmisten hyvinvointiin ja ympäristömyönteiseen käyttäytymiseen.

5.1 Luontoyhteys, hyvinvointi ja ympäristömyönteinen käyttäytyminen

Luontoyhteydellä on todettu olevan positiivinen vaikutus hyvinvointiin useilla eri mittareilla mitattuna (Howell ym. 2011, Nisbet, Zelenski & Murphy 2011, Zelenski & Nisbet 2012, Wang ym. 2020). Erityisesti vaikutusta on kuitenkin todettu olevan eudaimoniseen hyvinvointiin (Pritchard ym. 2020), jota edistää merkityksellinen ja mielekäs elämä sekä itsensä toteuttamisesta kokemukset (Ryan & Deci 2001). Tuoreessa korealaisessa tutkimuksessa (Lee ym. 2021) puutarhanhoidolla huomattiin olleen positiivinen vaikutus vankien elämäntyytyväisyyteen, mikä voi selittyä osaksi luontoyhteyden vahvistumisella. Capaldi, Dopko ja Zelenski (2014: 10) toteavat vuonna

2014 julkaisemassaan luontoyhteyden ja onnellisuuden välistä suhdetta käsittelevien tutkimusten meta-analyysissään, että yleisellä tasolla yksilöillä, joilla on korkeampi luontoyhteys, on taipumus olla onnellisempia. Meta-analyysiin sisällytettyjen tutkimusten tulokset kuitenkin vaihtelevat jonkin verran riippuen siitä, mitä muuttujia käytetään onnellisuuden, hyvinvoinnin tai luontoyhteyden mittaamiseen. Esimerkiksi luonnon sisällyttäminen minuuteen (Inclusion of nature in self) korreloi kaikista eniten onnellisuuden ja yleisen yhteyden tunteen kanssa, mutta kuitenkin vähiten koetun hyvinvoinnin kanssa. Meta-analyysiin valikoiduissa tutkimuksissa NR oli eniten käytetty mittari kuvaamaan luontoyhteyttä (lähes 70 % otteista, kun muilla mittareilla osuudet olivat 20 % ja 40 % välillä). Myös Suomessa on tehty tutkimusta luonnon hyvinvointivaikutuksista. Esimerkiksi Rantala ja Puhakka (2020) ovat tutkineet luontokokemusten yhteyttä lasten ja nuorten hyvinvointiin ja Pasanen (2020) on tutkinut luonnonympäristöissä tapahtuvan jokapäiväisen fyysisen aktiivisuuden yhteyttä hyvinvointiin.

Vahvan luontosuhteen on todettu myös ennakoivan ekologista ja ympäristömyönteistä käyttäytymistä (Nisbet, Zelenski & Murphy 2008: 733, Obery & Bangert 2017: 12). Obery ja Bangert (2017:12) totesivat pohjoisten Kalliovuorten ihmisten ympäristökäyttäytymistä käsittelevässä tutkimuksessaan, että yksilön NR oli tärkein muuttuja ennakoimaan ympäristömyönteistä käyttäytymistä. Dornhoff ym. (2019) taas kirjoittavat, että tutkiessaan ecuadorilaisten ja saksalaisten nuorten luontosuhdetta ja ympäristömyönteisyyttä, he huomasivat ecuadorilaisten luontosuhteen ja ympäristömyönteisyyden olleen korkeammalla tasolla. Tätä he perustelevat sillä, että tutkimukseen osallistuneet ecuadorilaiset asuivat rikkaamman luonnonympäristön keskellä, kuin tutkimukseen osallistuneet saksalaiset. Näin ollen vaikuttaisi siltä, että luonnossa kulkeminen ja sen kokeminen kasvattavat luontosuhdetta ja sitä kautta edistävät myös ympäristömyönteistä käyttäytymistä (Dornhoff ym. 2019: 11). Myös Nisbet ja Zelenski (2011: 1102–1103) ovat saaneet samanlaisia tuloksia luontosuhteen ja luontokokemusten yhteydestä. Heidän tutkimuksessaan 15 minuuttia luonnossa kävelleet tutkittavat kokivat enemmän positiivisia tunteita ja ilmoittivat korkeampaa NR:ää, kuin vastaava ryhmä 15 minuuttia sisällä kävelleitä ihmisiä. Kyseisessä

tutkimuksessa voidaan toisaalta nähdä vain luontokokemusten väliaikainen vaikutus luontosuhteeseen.

6 Ekoyhteisöt

Ekoyhteisöt toimivat tämän tutkimuksen kontekstina ja tutkimuskohteena hyvinvoinnin, yhteisöllisyyden ja luontosuhteen kautta tarkasteltuna. Valitsin ekoyhteisöt tutkimuskohteekseni edellä mainittujen teoreettisten lähtökohtien kannalta näkemäni potentiaalin vuoksi. Koska ekoyhteisöt yleisesti panostavat yhteisöllisyyden ja ekologisuuuden edistämiseen, on mielenkiintoista selvittää, onko ekoyhteisöelämä vaikuttanut niissä asuvien ihmisten hyvinvointiin, koettuun yhteisöllisyyteen tai luontosuhteeseen ja jos kyllä, niin minkälaisen prosessin kautta. Seuraavaksi esittelen ekoyhteisön käsitteen ja käyn läpi esimerkkejä erilaisista ekoyhteisötyypeistä. Ekoyhteisö voidaan määritellä monella tapaa eikä olemassa olekaan yhtä virallista tai oikeaa määritelmää. Selkeyden vuoksi käytän tässä tutkimuksessa termiä ekoyhteisö kuvaamaan kaikkia yhteisöllisyyden ja ekologisuuuden painottuvia asuinyhteisöjä. Vaikka ekoyhteisöjä on sekä maalla että kaupungeissa, kaikki tähän tutkimukseen valikoituneet yhteisöt sijaitsivat maaseudulla.

Kaksi tunnetuinta ekoyhteisötyyppiä ovat ekokylät ja yhteisasuminen. Molemmat ovat vaihtoehtoisia yhteisöllisen asumisen muotoja, joissa painopisteinä ovat yhteisöllisyyden ja/tai ekologisuuuden korostaminen. Ekokylät ja yhteisasumisyhteisöt ovat molemmat niin sanottuja tarkoituksellisia yhteisöjä, jotka ovat nimensä mukaisesti tietoisesti perustettu ja kehitetty tavoitteena asuinyhteisön luominen. Kyseessä ei kuitenkaan ole aivan uusi ilmiö, sillä tarkoituksellisia yhteisöjä on ollut olemassa jo tuhansia vuosia, joista vanhimpana pidetään Pythagoraan Homakoeionia (Metcalf 2012: 22). Kaikki tarkoitukselliset yhteisöt eivät myöskään ole ekologisesti suuntautuneita, mutta ekologiset tarkoitukselliset yhteisöt ovat kuitenkin oma, suhteellisen uusi, alakategoriansa (Escribano, Lubbers & Molina 2020: 2). Esittelen ekokylät ja yhteisasumisyhteisöt esimerkkeinä ekoyhteisötyypeistä siitä syystä, että ne ovat yleisimpiä ekoyhteisöjen muotoja ja aihepiirin tutkimus on niiden osalta pisimmälle vietyä ja laaja-alaisinta.

Vaikka ekokylät ja yhteisasuminen ovatkin monella tapaa samankaltaisia, on niillä myös selkeitä eroja. Ekokylät sijaitsevat yhteisasumisyhteisöjä useammin maalla, niissä keskitytään keskimäärin enemmän ekologisuuteen, niiden maa-alueet ovat suurempia, niillä on useammin selkeämmät johtoryhmät tai johtajat ja tulojen jakaminen on niissä yleisempää. Yhteisasumisyhteisöt taas sijaitsevat ekokyläiä useammin kaupunkialueilla ja niiden maa-alat ovat pienempiä (Choi 2008). Yleisesti ottaen ekokylät vievät ekologisuuden ja yhteisöllisyyden syvemmälle tasolle, yhteisasumisen ollessa eräänlainen yksityistä ja yhteistä tilaa ja omaisuutta yhdistelevä välimuoto tavanomaisen asumisen ja ekokylämallin välillä. Toisaalta ekokylät voivat olla myös tarpeeksi laajaksi kasvaessaan useamman yhteisasumisyhteisön kokonaisuus, kuten esimerkiksi Ithacan ekokylässä Yhdysvalloissa (Sanguinetti 2014: 87).

Useimmiten ekoyhteisöt ovat asukaslähtöisiä ruohonjuuritason projekteja, joissa ryhmä ihmisiä haluavat jollain tavalla vastustaa kulutusyhteiskuntaa tai toteuttaa vaihtoehtoisia elämisen tapaa kulutuskeskeisen yhteiskunnan tarjoamalle tavalle. Tästä syystä ekokyläin muuttavat nähdään joskus yhteiskuntaa pakoilevina utopian etsijöinä. Vastoin tätä stigmaa, monet ekokyläläiset kokevat itse olevansa kuitenkin osallisia maailman sosio-ekologisessa järjestelmässä (Farkas 2017: 37). Lisäksi, koska ekoyhteisöt ovat perinteisesti olleet asukaslähtöisiä projekteja, joita luonnehtii jonkin asteinen vastakulttuurisuus, ovat monet niistä kokeneet haasteita perustusvaiheessa maankäyttö- ja rakennuslakien ja kaavoitussäädösten osalta sekä alhaisen valtion tai kunnan tuen vuoksi (Leafe Christian 2003: 116–117; Hellberg 2020). Leafe Christian (2003) on esitellyt tällaisia haasteita ja esteitä uusien ekoyhteisöjen luomiselle omaan kokemukseensa ja tekemiinsä haastatteluihin perustuvassa ekoyhteisöjen perustamista käsittelevässä oppaassaan. Ongelmat liittyvät useimmiten maankäyttö- ja rakennuslupiin, pääoman riittämättömyyteen tai niitäkin useammin yhteisen vision ja tavoitteiden puuttumiseen. Yhteisölähtöisten ekoporjektien perustamiseen liittyviä haasteita Suomessa pro gradu -tutkielmassaan kartoittanut Hellberg (2020) on todennut haasteiden liittyvän useimmiten rakentamisen teknisiin vaatimuksiin, kaavoitukseen, omistusasioihin, tukirakenteisiin ja verotukseen.

Leafe Christian (2003: 33) kirjoittaa myös yhteisöllisyydestä, mainiten, että sen luominen on äärimmäisen tärkeää yhteisön perustamisen onnistumiselle, ja että sitä

voidaan edistää esimerkiksi viettämällä aikaa yhdessä, jakamalla tarinoita omasta elämästään ja avaamalla mielipiteitä ja asenteita vaikeista aiheista, kuten uskonto, raha ja sosiaalinen luokka. Leafe Christianin havainnot ja ohjeet yhteisöllisyyden kehittämisestä ekoyhteisöissä täsmäävät McMillanin ja Chavis'n (1986) yhteisöllisyyden teorian kanssa.

6.1 Ekokylät

Ekokylät ovat ihmistoiminnan ja muun luonnon tasapainon saavuttamisen kautta kestävyyyteen pyrkiviä asuinympäristöjä, jotka toimivat nykyään sosiaalisena liikkeenä järjestäytyneenä maailman ekokyläverkoston alle. Vaikka ekokylät nykyisessä muodossaan saivat alkunsa vasta 1990-luvulla, voidaan niiden nähdä olevan jatkumoa 1960-luvun ympäristöajattelun kehittymiselle. Monen vuosikymmenen mittaisesta historiastaan huolimatta ekokylille on vaikea antaa yleispätevää määritelmää, koska niiden muodot ja rakenteet ovat hyvin kontekstiriippuvaisia, ekokyläien erotessa toisistaan usein paljonkin tavoitteiden, toimintaperiaatteiden ja ideologioidensa suhteen. Ekokylille on niiden historian aikana kuitenkin kehitetty useita erilaisia määritelmiä, joista lainatuin on tähän asti ollut Diane ja Robert Gilmanin (1991) seuraava kuvaus:

“A human scale, full-featured settlement, in which human activities are harmlessly integrated into the natural world, in a way that is supportive of healthy human development and can be successfully continued into the indefinite future.”.

Suomeksi määritelmä tarkoittaa ihmis-kokoluokan, täysipiirteistä asutuksen keskittymää, jossa ihmisten toiminnot ovat harmittomasti yhdistetty luontoon tavalla, joka tukee terveellistä ihmiskehitystä, ja jota voidaan jatkaa rajattomasti tulevaisuuteen. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun ekokylä -termiä virallisesti käytettiin, minkä jälkeen ekokyläiä ympäröivä kiinnostus alkoi kasvaa tulevina vuosina. Vuonna 1995 Skotlannissa Findhornin ekokylässä järjestetyssä konferenssissa perustettiin maailman ekokyläverkosto eli GEN (Global Ecovillage Network), joka on laajentunut toiminnassaan tähän päivään asti ja toimii nykyään maailman ekokyläien kattojärjestönä (ECOLISE 2019: 21–22). GEN määrittelee ekokylät seuraavasti:

”Ecovillage is an intentional, traditional or urban community that is consciously designed through locally owned participatory processes in all four dimensions of sustainability (social, culture, ecology, economy) to regenerate social and natural environments.” (What is an ecovillage? 2020).

GEN:n määritelmän mukaan ekokylä on siis tarkoituksenmukainen, perinteinen tai urbaani yhteisö, joka on tietoisesti suunniteltu paikallisomistettujen osallistavien menetelmien kautta, jokaisella kestävyiden osa-alueella (sosiaalinen, kulttuurinen, ekologinen ja taloudellinen) elvyttämään sosiaalisia ja luonnollisia ympäristöjä. Ekokyläiden määritelmän lisäksi GEN on kehittänyt viisi kriteeriä, jotka ekokyläksi pyrkivien yhteisöjen tulee täyttää, jotta järjestö tunnustaisi nämä ekokyläiksi: 1. kylä noudattaa GEN:n kehittämiä ekokyläiden periaatteita, 2. kylä toteuttaa jo ratkaisuja vähintään yhdellä ympäristön elvytyksen osa-alueella, tarkoituksenaan levittää toteutusta kaikkiin neljään osa-alueeseen, 3. kylän asukasluku on vähintään 20 ja enintään muutamia tuhansia, 4. kylä on ollut olemassa vähintään kaksi vuotta ja 5. kylä on kirjattuna GEN:n ekokyläiden karttatietokantaan. Tämä lisäksi GEN on määritellyt ekoyhteisöiksi sellaiset pienet ekokylät, joiden asukasmäärä on alle 20, mutta jotka ovat silti tietoisesti suunniteltu paikallisomistettujen osallistavien menetelmien avulla, jokaisen neljän kestävyiden osa-alueen kautta, elvyttämään sosiaalista ja luonnollista ympäristöä (GEN glossary 2020).

Ekokyläitä voidaan tutkia ja tarkastella useista eri näkökulmista. Ne voidaan nähdä kulutusyhteiskuntaa vastustavana sosiaalisena liikkeenä, laboratorioina vaihtoehtoisille elämäntyyliä, vastauksina ilmastonmuutoksen tuottamiin haasteisiin tai esimerkiksi maaseudun elävöittämisprojekteina. Tähän mennessä tutkimusta ekokyläistä on tehty suhteellisen monipuolisista teemoista, kuten esimerkiksi sosiaalisten suhteiden dynamiikoista (Kirby 2003), ekokyläissä asuvien ihmisten identiteettirakenteista (Ergas 2010), rakennetusta-, sosiaalisesta- ja luonnollisesta pääomasta ja elämänlaadusta (Mulder, Costanza & Erickson 2006) sekä sosiaalisen muutoksen narratiiveista ekokyläliikkeessä (Wittmayer ym. 2019). Koska ekokylät ovat vielä suhteellisen tuore ilmiö, tutkimusta aiheesta ei kuitenkaan kokonaisuudessaan ole olemassa vielä kovinkaan paljon. Kiinnostus ekokyläitä kohtaan on kuitenkin nousussa sekä tutkimuksen

että aluekehityksen konteksteissa ilmastonmuutoksen hillitsemisen vaatiessa yhä nopeampia ja tehokkaampia ratkaisuja.

6.2 Yhteisasuminen

Yhteisasuminen on ekokyläjen ohella toinen hyvin tyypillinen yhteisöllisen asumisen malli. Yhteisasumisessa yhdistyvät sekä yksityinen ja jaettu tila, että yksityiset ja jaetut toiminnot. Yhteisasumisen idean voidaan nähdä alkaneen Tanskassa 1970-luvulla, jolloin paikalliset ihmisryhmät perustivat asuinyhteisöjä jaetuilla tiloilla. Tällöin näitä yhteisöjä kutsuttiin tanskaksi nimellä 'bofællesskab', jonka karkea käännös tarkoittaa jaettua asumista. Nykyään laajalti käytetyn englanninkielisen termin 'cohousing' keksivät ja julkaisivat arkkitehdit Charles Durrett ja Kathryn McCamant vuonna 1988 teoksessaan "Cohousing: A Contemporary Approach to Housing Ourselves" (Larsen 2019, Beck 2020). Yhteisasumisen ydinajatuksena on tukea yhteisöllisyyden luomista asumisessa, kuitenkin yksityisyyttä uhraamatta. Tämä näkyy sekä yhteisöjen fyysisessä tilassa että käytännöissä. Yhteisasumisessa ihmiset asuvat yleensä yksityisissä kodeissaan, mutta sen lisäksi jakavat yhteisiä tiloja, kuten piha-alueet ja yhteisen pääarakennuksen. Yhteisön hallinnointi tapahtuu usein yhteisymmärrykseen pohjautuvalla päätöksenteolla. Yhteisasumisessa yhteisöllisyyttä voidaan tilojen lisäksi tukea myös esimerkiksi yhteisruokailuilla, muiden jäsenten lasten tai eläinten hoitamisella tai erilaisilla yhteisillä aktiviteeteilla, kuten elokuva- ja peli-illoilla (Sanguinetti 2014: 92).

Kuten ekokylät, myös yhteisasumisyhteisöt ovat useimmiten suunnitteluvaiheessa kootun ihmisryhmän aloittamia yksityisiä ruohonjuuritason projekteja. Viime aikoina yhteisöllinen asuminen on alkanut kuitenkin siirtyä myös valtavirtaan, etenkin Tanskassa, jossa yhteisasumisella on vahvin historia. Larsen (2019) on tunnistanut Tanskan yhteisasumisliikkeen historiassa kolme päävaihetta liittyen omistajuuden muotoihin. 1970-luvulla alkaneessa ensimmäisessä vaiheessa yhteisöt olivat omistajien asuttamia ja julkisen sektorin kanssa tehtyä yhteistyötä ei juurikaan ollut. Toinen vaihe alkoi 1981, kun Tanskan valtio mahdollisti yhteisön perustamisen osuuskunta-asumisena ja alkoi tarjota tukea niiden kehittämiselle. Tämä mahdollisuus kuitenkin

poistettiin vuonna 2004, jonka jälkeen yhteisöt alkoivat jälleen toimia pääosin omistajien asuttamina (Larsen 2019: 1364–1365). Tanska ei ole kuitenkaan ainoa valtio, jossa yhteisasumista on kehitetty. Yhteisasuminen levisi 1980-luvun lopulla myös Yhdysvaltoihin ja sitä myötä myös muualle maailmaan, kun McCamant ja Durrett julkaisivat laajalti tunnetun, ilmiötä esittelevän, vuoden 1988 teoksensa.

Kuten ekokylistä, tutkimusta yhteisasumisestakin on tehty useilla eri tieteenaloilla ja moniin eri teemoihin keskittyen. Tutkimusten teemoja ovat olleet esimerkiksi yhteisöelämän arjen infrastruktuurit (Jarvis 2011), yhteisöjen ympäristövaikutukset (Daly 2017) ja yhteisasuminen kaupunkisuunnittelun näkökulmasta (Williams 2005). Sanguinetti (2014) on tutkinut Yhdysvaltojen yhteisasumisyhteisöissä asuvien ihmisten yhteyttä luontoon ja yhteisöön samankaltaisesti kuin tässä tutkielmassa on tehty. Sanguinetti kehitteli taulukon kokoelmasta erilaisia yhteisöjen toimintoja, jotka hän nimitti muutosta luoviksi toiminnoiksi (engl. Transformational practice) ja mittasi näihin toimintoihin osallistumisen korrelaatiota luontoyhteyttä ja yhteyttä yhteisöön kuvaaviin muuttujiin. Sanguinetti tuli johtopäätökseen, että yhteisöjen toiminnoilla, kuten yhteisruokailut, jaetut autokyydit ja yhteisötapaamiset, on toiminnasta riippuen vaihtelevissa määrin positiivista vaikutusta yksilöiden kokemaan yhteyden tunteeseen yhteisöönsä. Samanlaisia tuloksia Sanguinetti havaitsi myös luontoyhteyden ja luonnon hoitoon ja viljelemiseen liittyvien tehtävien välillä (Sanguinetti 2014: 91–95). Kyseisen tutkimuksen heikkoutena oli kuitenkin se, että se perustui tutkittavien itseilmoittamiin tietoihin ja, että tutkimus kykeni todistamaan vain korrelaation, muttei kausaliteettia. On siis mahdollista, että korkean luontoyhteyden yksilöt osallistuivat juuri luontoyhteytensä vuoksi enemmän luonnon hoitamiseen liittyviin tehtäviin ja korkeampaa yhteyttä yhteisöön kokevat taas osallistuivat enemmän yhteisöllisiin toimintoihin.

6.3 Ekoyhteisöt Suomessa

Edellä kuvatun kaltaisia ekoyhteisöjä on myös Suomessa. Haapamatti ja Elo (2015) ovat kirjoittaneet Suomen ekoyhteisöjen historiasta yhteisöjen asukkaiden omien kertomusten mukaan kirjassaan ”Unelmien ekokylät, kurkistuksia suomalaiseen ekoyhteisöasumiseen”. Suomessa ekoyhteisöjen liike sai alkunsa vuonna 1997, kun

Marketta Horn esiintyi Jari Sarasvuon Minä ja Sarasvuo -ohjelmassa ja kertoi ekoyhteisöhaaveistaan. Tämän jälkeen Horn sai yhteydenottoja sadoilta haaveensa jakavilta suomalaisilta, minkä seurauksena lopulta perustettiin Keuruun ekokylä ja Ähtärin Suomineitoyhteisö. Keuruun ekokylän ja Suomineitoyhteisön perustamisen jälkeen muitakin ekoyhteisöjä alkoi nousta ympäri Suomea. Osalla perustetuista yhteisöistä oli kuitenkin alkuun erilaisia sosiaalisia, taloudellisia tai poliittisia ongelmia, joiden vuoksi kaikki yhteisöt eivät pystyneetkään jatkamaan toimintaansa. Esimerkiksi sen jälkeen, kun Keuruun ekokylä saatiin perustettua ja toiminta alkoi vakiintua, paikka houkutteli paljon ihmisiä, joilla oli ongelmia, kuten alkoholismia tai asunnottomuutta (Haapamatti & Elo 2015: 44–45). Ekokyläien tutkija Kunze (2012: 61) on havainnut monissa uusissa ekoyhteisöissä taipumuksen samanlaisiin ongelmiin yhteisöjen kehityksen alkuaikoina. Ekoyhteisön perustamiseen liittyvät haasteet näkyvät myös Leafe Christianin (2003) oppaassa, jossa hän mainitsee, että vain noin 10 % hänen tutkimistaan ekoyhteisöistä ovat selvinneet alkuhaasteista ja jatkaneet toimintaansa pitkällä aikavälillä. Nykyään erilaisia ekoyhteisöjä on Suomessa laskentatavasta riippuen arviolta noin 15–50 kappaletta (Haapamatti & Elo 2015: 12), mutta tarkkaa lukua on vaikea määritellä, koska monet yhteisöt ovat pienikokoisia eikä niille ole olemassa kattavaa tietokantaa. Jos mukaan lasketaan myös pienemmät yhteisöt, kuten kaupunkiympäristöissä sijaitsevat kommuunit, yhteisöjen lukumäärä nousee entisestään.

Merkittäviä ekoyhteisöihin liittyviä projekteja Suomessa olivat Ympäristöministeriön toteuttama vuoden 2009 seurantatutkimus ”Kestävä kylä pohjoisissa olosuhteissa” ja vuosien 2010–2013 aikana järjestetty kansainvälinen ”Kestävän maaseutukehityksen ekokylät” -hanke. ”Kestävän maaseutukehityksen ekokylät” -hankkeessa olivat mukana Suomen lisäksi Liettua, Latvia, Puola, Saksa, Venäjä, Valkovenäjä ja Ruotsi, ja sen tarkoituksena oli edistää ekokyläien toimintaa kestävän maaseutukehityksen toteuttajina Itämeren alueella. Lopputuotteena hankkeesta julkaistiin kolme käsikirjaa liittyen ekoyhteisöjen käytäntöihin ja ympäristöystävälliseen teknologiaan, ekoyhteisöjen hallintoon ja ekologisiin liiketoimintamahdollisuuksiin ekoyhteisöissä (Palojärvi, Pyysiäinen & Saloranta 2013: 5).

Ympäristöministeriön ”Kestävä kylä pohjoisissa olosuhteissa” -tutkimuksessa vertailtiin Bromarvin ekokylää ja Kangasalan ekokylää tavanomaisempiin

asuinalueisiin, ja selvitettiin, onko ekokyläien ekologisuudessa suuria eroja muihin asuinalueisiin verrattuna (Palttala & Erat 2009). Tutkimuksen johtopäätöksenä todettiin, että kyseisten ekokyläien hiilidioksidipäästöt olivat hyvin pieniä muihin alueisiin verrattuna. Keskeisenä haasteena kuitenkin nähtiin henkilöautoriippuvuus, joka nosti hiilijalanjälkeä runsaasti. Lisäksi Bromarvin ekokylä on rakennettu suunnittelijalähtöisesti ilman asukkaiden aktiivista osallistamista, jonka vuoksi he eivät olleet tasaväkisesti ekologisuuteen panostavia tai toimineet aktiivisesti yhdessä. Kangasalan ekokylän haasteena nähtiin homogeeninen ikärakenne, jonka odotettiin mahdollisesti johtavan tulevaisuudessa nuorten ulosmuuttoon ja sitä myötä kylän niin sanottuun ”ukottumiseen” ja ”akottumiseen” (Palttala & Erat 2009: 91–92). Ilmiö tulee ilmi Halttusen vuoden 2019 pro gradu -tutkielmassa, jossa hän on haastatellut Kangasalalla kasvaneita, nykyään nuoria aikuisia, joista moni kertoo muuttaneensa pois. Eräs haastateltava on kuvaillut, että kylässä ei ole nähtävissä enää samanlaista yhteisöllisyyttä, kuin ennen (Halttunen 2019: 72). Tämä viittaa siihen, että ekoyhteisön kestävyys ja jatkuvuus kannalta monimuotoinen ikärakenne ja sisäänpäin tuleva muuttovirta ovat hyvin tärkeitä yhteisön jatkuvuuden kannalta samalla tavalla, kuin kaupunkienkin kohdalla.

Suomen ekoyhteisöistä puhuttaessa käytän tässä työssä tarkoituksella pelkästään termiä ekoyhteisö, enkä esimerkiksi termejä yhteisasumis- tai ekokyläyhteisö. Jos käytämme maailman ekokyläverkoston määritelmiä, niin useimmat Suomen yhteisöistä voidaan määritellä ekoyhteisöiksi esimerkiksi ekokylän sijaan. Myös tämä määritelmä on kuitenkin varsin rajoittava Suomen kontekstissa, minkä vuoksi tässä tutkielmassani käyttämä määrittely ekoyhteisölle on maailman ekokyläverkoston määritelmää löyhempi. Tämän lisäksi internetistä saatavan tiedon ja Haapamatin ja Elon (2015) kirjan sisältämän tiedon mukaan Suomen ekoyhteisöt ovat keskenään hyvin erilaisia ja erikokoisia, mikä vaikeuttaa yhteisöjen teoreettista tarkastelua kokonaisuutena. Ekoyhteisöjen monipuolisuutta kuvastaa hyvin Haapamatin ja Elon (2015: 48–53) jako seitsemään Suomen yhteisöjen kategoriaan; *tunnustukselliset ekoyhteisöt*, *perinnekylät*, *viljely-yhteisöt*, *palvelukylät*, *ekolähiöt*, *vihreät kaupunkikommuunit* ja *muut (eko)yhteisöt*. Ekoyhteisöjen tyypit vaihtelevat niiden ideologioiden, toiminnan painotusten, sijainnin ja asukaskunnan mukaan. Koska tässä tutkimuksessa

tarkoituksena on tutkia Suomen ekoyhteisöjen piirteitä, jotka ovat yhteydessä luontosuhteeseen, yhteisöllisyyteen ja hyvinvointiin, en näe tarpeellisena jaotella Suomen yhteisötyyppejä tarkemmin, kuin yhteen kattotermiin, ekoyhteisöön. Kuten aiemmin mainitsin, tarkoitan ekoyhteisöillä kaikkia ekologisuuteen ja yhteisöllisyyteen suuntautuneita asuinyhteisöjä.

Uusimpana ilmiönä Suomessa yhteisöveitoisten ekoprojektien rinnalle on alkanut ilmestyä myös kaupallisia ja kuntalähtöisiä ekoyhteisöjä. Paljon yhteisasumisyhteisöjä muistuttava konsepti on esimerkiksi Arctic Smart Village Oy:n kehittämä Älykylä®. Älykylän® ideana on tarjota edullista, ekologista ja yhteisöllistä maaseutuasumista modernin teknologian tukemana (Arctic Smart Village Oy 2019). Esimerkki kuntavetoisesta ekoyhteisöhankkeesta taas on Keravan vuoden 2024 asuntomessuille suunniteltu Kivisillan asuinalue. Kivisillan suunnittelun keskiössä ovat monet ekokylille ja -yhteisöille ominaiset elementit, kuten kiertotalous ja yhteisöllisyys (Space&Matter 2020). Turun ja Kaarinan rajalle on myös suunnitteilla kokonaan uusi Torppalan ekokylä, jonka suunnitteluvaiheen yhteistyössä on sekä maanomistajia että Kaarinan ja Turun kunnat (Ekokylä Torppala 2020). Myös Eratin ja Palttalan suunnittelemat Bromarvin ekokylä ja Kangasalan ekokylä olivat varhaisia suomalaisia esimerkkejä suunnittelijalähtöisistä ekologisen yhteisöasumisen projekteista.

Kuten maailman ekokyläliike on organisoitunut maailman ekokyläverkoston (GEN) alle, ovat myös monet Suomen ekokylistä ja -yhteisöistä organisoituneet Suomen Kestävän Elämäntavan Yhteisöt Ry:n (SKEY) alle. SKEY itsessään on osa pohjoismaista Baltic Ecovillage Network (BEN) -järjestöä, joka on myös osa maailman ekokyläverkostoa. Suomessa ekoyhteisöjen liike ei ole kuitenkaan kokonaisuudessaan niin järjestäytynyt tai pitkälle kehittynyt, kuten esimerkiksi Tanskassa tai Yhdysvalloissa, vaan pikemminkin koostuu useista erilaisista, mutta limittäisistä alakulttuurien liikkeistä, organisaatioista ja yhteisöistä. Muita yhteisöllisyyden ja kestävien elämäntapojen aiheisiin liittyviä järjestöjä ovat esimerkiksi Ikikaiku-säätiö ja Suomen permakulttuuriyhdistys.

6.4 Ekoyhteisö hyvinvointia edistävänä elinympäristönä

Kuten edellisissä kappaleissa olen esittänyt, yhteisöllisyyden ja luontosuhteen tiedetään vaikuttavan positiivisesti hyvinvointiin. Ekoyhteisö elinympäristönä korostaa yhteisöllisyyttä ja mahdollisesti myös luontosuhdetta monien erilaisten toimintojen ja ominaisuuksien kautta. Näistä lähtökohdista voidaan kysyä, että voiko ekoyhteisö toimia hyvinvointia edistävänä elinympäristönä? Yksi tutkimukseni tavoitteista on löytää vastaus tähän kysymykseen sekä kuvata yhteisöllisyyden ja luontosuhteen kehittymiseen liittyviä prosesseja ekoyhteisöissä. Seuraavaksi kerron tarkemmin erilaisista tavoista, joilla ekoyhteisö voi mahdollisesti lisätä hyvinvointia yhteisöllisyyden ja luontosuhteen edistämisen kautta.

6.4.1 Yhteisöllisyys ekoyhteisöissä

Yhteisöllisyys on hyvin keskeinen piirre monille asuinyhteisöille, mukaan lukien ekoyhteisöille. Kuten McMillanin ja Chavis:n (1986) teoriassa todetaan, yhteisöllisyyden kehittymiselle on paljon erilaisia edellytyksiä. Tutkimukset ovat todenneet päivittäisen yhteisöllisen toiminnan, yhteisten tilojen hoitamisen ja vastavuoroisen tuen olevan tärkeitä osia yhteisöllisyyden luomiselle myös yhteisasumisyhteisöissä (Jolanki & Vilkkio 2015, Ruij 2015). Pelkkä yhteisöasuminen ei kuitenkaan aina riitä, vaan myös itse yhteisönmuodostusprosessin on todettu olevan monesti tärkeä osa yhteisöllisyyden rakentumista. Tarkoitukselliset, asukaslähtöiset ekoyhteisöt kulkevat alkuvaiheissaan läpi suunnittelu- ja kehitysprosessin, joka voi toimia tärkeänä sidoskokemuksena (Ruij 2015: 641–642; Sanguinetti ym. 2019: 853). Vaikka yhteisön suunnitteluprosessi voikin olla merkittävä yhteisöllisyyden muodostaja, ei se kuitenkaan ole täysin välttämätöntä, kuten voidaan huomata Dubain rakennuttajalähtöisessä TSC-kaupunginosassa. TSC on ekologinen ja yhteisöllinen kaupunginosa, jonka asukkaat ovat raportoineet siellä asumisen nostaneen heidän kokemaansa yhteisöllisyyttä (Sanguinetti ym. 2019). Monet TSC:n asukkaista kertoivat Sanguinettin ja muiden toteuttamassa vuoden 2019 kyselyssä jakavansa naapureiden kesken resursseja, kuten materiaaleja, hyödykkeitä ja avustusta. Sanguinetti on myös todennut (2014: 92) resurssien jakamisen korreloivan korkeamman yhteyden kanssa yhteisöön.

Yhteisöllisyyttä korostavan toiminnan ohella myös fyysinen tila voi vaikuttaa omalta osaltaan yhteisöllisyyden muodostumiseen. Kweon, Sullivan ja Wiley (1998) ovat huomanneet yhteisten viheralueiden ennakoivan vahvempia sosiaalisia suhteita ja korkeampaa yhteisöllisyyttä (SOC) 64–91-vuotiaiden keskuudessa. Francis ym. (2012) taas löysivät vahvan positiivisen yhteyden avointen julkisten tilojen koetun laadun ja SOC:n välillä. Näiden lisäksi Maas ym. (2009) totesivat, että ihmiset, joiden elinympäristössä on enemmän viheralueita, kokivat vähemmän yksinäisyyttä, sosiaalisen tuen puutetta ja korkeampaa yhteisöllisyyttä. Kirjoittajat kuitenkin huomauttavat, että korkeampi yhteisöllisyys on mahdollisesti viheralueiden luoman paikkaidentiteetin seurausta, eikä välttämättä viheralueiden mahdollistamien kohtaamisten vuoksi (Maas ym. 2009: 593). Korkeampi SOC lisääntyneiden kohtaamisten vuoksi ei kuitenkaan ole mahdoton ajatus, sillä myös McMillanin ja Chavis:n (1986) teorian mukaan lisääntynyt kontakti ihmisten välillä lisää mahdollisuutta, että heistä tulee läheisiä. Siispä julkisten kohtaamispaikkojen, kuten puistojen, kauppojen, torien ja kaupunkimetsien korkeampi määrä voi lisätä alueen ihmisten välisten kohtaamisten määrää, joka puolestaan itsessään voi kohottaa yhteisöllisyyttä. Koska ekoyhteisöt sisältävät yleensä paljon jaettua ja yhteistä tilaa sekä yhteisöllisiä toimintoja, tapahtumia ja rituaaleja, on kohtuullista olettaa, että tällaisena elinympäristönä ne osaltaan voivat auttaa nostamaan asukkaidensa kokemaa yhteisöllisyyden tunnetta.

6.4.2 Luontosuhde ekoyhteisöissä

Useimpien ekoyhteisöjen tavoitteisiin kuuluu ekologiseen kestävyYTEEN pyrkiminen toiminnassaan. KestävyYTEä voidaan tavoitella monilla eri keinoilla, kuten ekologisella rakentamisella, uusiutuvan energian tuotannolla, maisemoinnilla tai ruoan tuotannolla (Sanguinetti 2014: 93). Tällaisten toimenpiteiden toteuttamiseksi ekologista kestävyYTEä tavoiteltaessa tarvitaan myös lähtökohtaisesti ympäristömyönteinen asenne, jonka on todettu olevan myös yksi oleellinen osa luontosuhdetta. Ympäristömyönteisen asenteen lisäksi ekoyhteisöille tyypillisten toimien toteuttaminen vaatii useimmiten vuorovaikutusta ympäröivän luonnon ja sen prosessien kanssa. Tällaista

vuorovaikutusta voivat olla esimerkiksi eläintenhoito, viljely ja istuttaminen tai sadevesien kerääminen ja hyödyntäminen.

Luontokokemusten on todettu edistävän luontoyhteyttä ja ympäristömyönteistä käyttäytymistä lyhyellä aikavälillä ja myös pysyvästi, jos kokemuksia tulee tasaisesti ja jatkuvasti (Zelenski, Dopko & Capaldi 2015: 29). Barthel ym. (2018) mittasivat 10-vuotiaiden lasten luontoyhteyttä ennen ja jälkeen projektin, jossa he osallistuivat salamantereiden pelastamiseen ja hoitamiseen Ruotsissa. Tutkijat huomasivat, että lasten luontoyhteys säilyi kohonneena jopa kaksi vuotta projektin päättymisen jälkeen. Rantala ja Puhakka (2020) huomasivat lasten ja nuorten luontokokemusten parantavan heidän hyvinvointiansa rauhoittumisen ja arkeen liittyvistä paineista irtaantumisen kautta. Edellä mainituissa tutkimuksissa oli mukana vain lapsia ja nuoria, mutta tulokset tukevat silti käsitystä luontokokemusten positiivisesta vaikutuksesta luontoyhteyteen ja hyvinvointiin. Tällaisten tulosten perusteella ekoyhteisöt voivat potentiaalisesti toimia luontosuhdetta edistävinä ympäristöinä, ekologiseen kestävyYTEEN pohjautuvan vision, toimintaperiaatteiden ja luonnon kanssa vuorovaikutteiseen käytännön elämän vuoksi. Ekoyhteisöt, erityisesti ekokylät, sijaitsevat usein myös lähietäisyydellä luonnonympäristöistä, kuten maaseudulla, mikä jo itsessään voi toimia luontosuhteen edistäjänä.

7 Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Tutkimusaiheeni valitsemisen jälkeen ensimmäinen haaste oli saada yhteys- ja levittää tietoa tutkimuksestani Suomen ekoyhteisöille. Otin yhteyttä Suomen Kestävän Elämäntavan Yhteisöt Ry:hyn (SKEY), kerroin heille tutkimuksestani ja pyysin apua yhteystietojen keräämisessä, kyselyn levittämisessä ja haastatteluista sopimisessa. Ennen yhteydenottoa SKEY:hyn olin aikonut tehdä haastattelut etänä ja jättää yhteisöissä vierailemisen kokonaan tekemättä, mutta yhteydenoton jälkeen minulle selvisi, että myös vierailut olisivat mahdollisia. Tämän jälkeen kerroin tutkimuksestani ja etsin vapaaehtoisia yhteisöjä lähettämällä sähköpostia 11 Suomessa sijaitsevalle ekoyhteisölle, joista lopulta kuudesta vastattiin ja suostuttiin vierailun järjestämiseen ja

tutkimukseen osallistumiseen. Sovin vierailuajankohdat yhteisöjen kanssa ja keräsin aineistoni keväällä 2021, jolloin vierailut tapahtuivat.

Valikoin tutkimukseeni mukaan kysyttävät ekoyhteisöt priorisoimalla sellaisia yhteisöjä, joilla on mahdollisimman pitkä historia, ja/tai joissa on mahdollisimman paljon asukkaita. Halusin tutkia pitkään olemassa olleita yhteisöjä saadakseni tietoa yhteisöllisyyden ja luontosuhteen ajallisista ulottuvuuksista. Toisaalta taustalla oli oletamus, että mitä vanhempi yhteisö on, sitä enemmän kokemusta yhteisön ihmisillä yhteisöasumisesta on. Suuria yhteisöjä taas halusin tutkimukseeni, jotta kvantitatiivisen osuuden otos olisi mahdollisimman laaja. Kaikki lopulta tutkimukseen osallistuneet yhteisöt löytyvät listattuna SKEY:n verkkosivuilta löytyvässä Suomen ekoyhteisöjen luettelossa (Yhteisöt 2020). Nämä kuusi yhteisöä olivat Luomukylä Gaija, Katajamäen ekoyhteisö, Keuruun ekokylä, Kurjen tila, Livonsaaren yhteisökylä ja Väinölän teosofinen yhteisö. Näistä kuudesta Väinölä oli ainoa yhteisö, jonka sisällyttämistä tutkimukseen epäröin aluksi, koska kyseessä on enemmän hengellinen yhteisö kuin ekoyhteisö. Vaikka Väinölän yhteisöä ei pidetäkään nimellisesti ekoyhteisönä eikä ekologinen painotus ole siellä niin vahvaa kuin muissa tutkimukseen valituissa yhteisöissä, pidin kuitenkin Väinölän sisällyttämistä tutkimukseen tärkeänä kolmesta syystä. 1. Väinölä on Suomen vanhin yhä toiminnassa oleva asuinyhteisö, mistä syystä siellä on vahva kokemustausta yhteisöllisestä asumisesta; 2. Väinölä on myös SKEY:n verkkosivuilla Suomen ekoyhteisöjen listalla; 3. Vaikkei ekologisuus olisi Väinölän yhteisön pääprioriteetti, ekologisuuden aste voi nousta luonnostaankin yhteisöasumisen myötä, kun tiloja ja hyödykkeitä jaetaan, mikä osaltaan voi tehdä myös Väinölän yhteisön ihmisten elämäntavasta hyvin ekologisen.

Käytin tutkimukseni aineiston keruussa monimetodiikkaa, eli käytännössä yhdistelin useita määrällisiä ja laadullisia tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmiä. Päätin hyödyntää monimetodiikkaa sen tutkittavaan ilmiöön tarjoaman monipuolisemman näkökulman vuoksi. Monimetoditutkimuksen (engl. mixed methods research, MMR) pääasiallisena hyötynä pidetäänkin sitä, että sen avulla tutkimuskohteesta saadaan kokonaisvaltaisempi kuva kuin hyödyntämällä pelkästään laadullisia tai määrällisiä menetelmiä (Tuomi & Sarajärvi 2018). Pääasiallisina aineistonkeruumenetelminäni olivat lomakekysely eli niin kutsuttu strukturoitu lomakehaastattelu (Liite 1.) ja

puolistrukturoitu teemahaastattelu (Liite 2.). Lomakekyselyn ja haastattelujen ohessa tein lisäksi strukturoimatonta havainnointia. Keräsin aineistoni vierailemalla kuudessa eri yhteisössä ja toteuttamalla aineiston keruun niissä paikan päällä. Määrällinen aineisto koostui kyselyn vastauksista ja laadullinen aineisto taas tekemistäni kenttämuistiinpanoista ja teemahaastatteluista. Lomakekyselyn tarkoituksena oli mitata ekoyhteisöissä asuvien ihmisten elämäntyytyväisyyttä, yhteisöllisyyttä ja luontosuhdetta, kun taas haastattelujen ja havainnoinnin tarkoituksena oli kerätä laadullista tietoa samasta samoista ilmiöstä. Lisäksi laadullisen aineiston avulla halusin ymmärtää tutkittavaa ilmiötä, tutkittaviin teemoihin liittyviä prosesseja ja tulosten syitä syvällisemmin.

Lomakekysely koostui neljästä osasta, joista ensimmäinen keskittyi taustatietojen selvittämiseen, toinen elämäntyytyväisyyteen, kolmas yhteisöllisyyteen ja neljäs luontosuhteeseen. Lomakkeen lopussa oli lisäksi avoin kysymys, jolla vastaajilta tiedusteltiin, kokivatko he, että elämäntyytyväisyyttä ja luontosuhdetta koskevat vastaukset olisivat olleet erilaisia ennen heidän muuttamistaan yhteisöön. Elämäntyytyväisyyttä kartoittava lomakekyselyn osio perustui Dienerin ym. (1985) SWLS-skaalaan, jonka käänsin suomeksi. Tein pieniä muokkauksia ainoastaan kyselyä edeltävään ohjeistukseen. Samaa menetelmää käytin myös yhteisöllisyyttä ja luontosuhdetta käsittelevien osuuksien kohdalla, joista ensimmäinen oli suomentamani versio McMillanin ja Chavis'n (1986) teorian pohjalta kehitetystä SCI-2 (Chavis, Lee & Acosta 2008) -skaalasta ja toinen Nisbetin, Zelenskin ja Murphyn (2008) NR-21-skaalasta. Lomakekyselyn osuudet suomensin, jotta niihin olisi helpompi vastata, ja jotta saisin mahdollisimman paljon vastauksia. Tein kyselylomakkeen Microsoft Word -ohjelmassa ja tulostin siitä paperiset versiot ekoyhteisöihin vietäväksi. Lähetin kyselyn myös etukäteen sähköpostin välityksellä, jotta vastaajilla olisi enemmän aikaa vastata ja mahdollisuus myös sähköiseen vastaamiseen. Sähköisiä vastauksia sain lopulta vain yhden, mutta paperisten vastausten osalta joissain yhteisöissä kysely oli tulostettu ja vastauksia täytetty jo ennen, kuin saavuin vierailulle. Kyselyvastauksia sain kokonaisuudessaan 47, mikä oli lopulta vähemmän, kuin olin odottanut. Alhaiseen vastausmäärään vaikuttivat todennäköisesti joidenkin yhteisöjen asukkaiden

kiinnostuksen puute sekä se, että tieto tutkimuksesta ei levinnyt kaikkien yhteisöjen sisällä kovinkaan hyvin.

Suunnittelin teemahaastattelun tutkimuskysymyksieni ohjaamana. Haastattelun tarkoituksena oli saada lisätietoja kyselyllä mitattuihin asioihin liittyvistä mahdollisista taustatekijöistä kussakin ekoyhteisössä sekä saada syvällisempää ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. Valmistelin haastattelurungon, jonka jaoin samanlaisiin pääteemoihin kuin kyselyssäkin. Suunnittelin jokaista teemaa varten kysymyksiä, pyrkien samalla tasapainoon yksityiskohtaisten kysymysten ja suhteellisen vapaiden kysymysten välille. Pidin haastattelut myös avoimina jatkokysymyksille, jotta kaikki tutkimuksen kannalta oleellinen-, tai ehkä huomiotta jättämäni tieto, tulisi esille. Lisäksi pidin mielessä Hirsjärven ja Hurmeen (2008: 102–103) neuvot siitä, että haastattelutilanteen tulisi ihanteellisesti olla keskustelunomainen ja kuulusteluvaikutelmaa olisi hyvä välttää. Osan haastatteluista toteutin yksilöhaastatteluina ja osan taas ryhmähaastatteluina. Ajatus ryhmähaastattelusta menetelmänä syntyi vasta toisen yhteisövierailun aikana. Kokeiltuani sitä, totesin menetelmän hyvin toimivaksi ja käytin sitä myös sen jälkeen myöhemmilläkin vierailuillani. Toteutin ja äänitin, tietoisien suostumuksen haastateltavilta saatua, kokonaisuudessaan kahdeksan haastattelua, joissa haastateltuja henkilöitä oli yhteensä 19. Vierailujeni aikana tein myös havainnointia, jonka avulla keräsin tietoa yhteisöjen fyysisestä tilasta ja paikoista, kuinka ihmiset niissä toimivat ja yhteisön yleisestä ilmapiiiristä. Havainnoinnin ohella tarkoitukseni oli myös ottaa valokuvia yhteisöistä, mutta se jäi lopulta vähäiseksi ajanpuutteen vuoksi.

Kyselyaineiston analysoimiseen käytin SPSS-tilastotyökalua. Vastoin alkuperäistä suunnitelmaani, ekoyhteisöjen välinen lomakekyselyn tulosten vertaileminen ei kuitenkaan ollut kovinkaan mielekäästä pienen vastausmäärän vuoksi. Tästä syystä suurin osa SPSS:llä tehtävästä määrällisestä analyysistä jäi myös pois, mutta kyselytulosten tarkastelu kokonaisuutena kuitenkin onnistui. Osalle muuttujista oli myös mahdollista tehdä kahden muuttujan välisen korrelaation testaamista. Haastatteluaineiston analysoimiseen käytin laadullista sisällönanalyysia. Laadullista sisällönanalyysia ohjaa tutkimuksen taustalla olevat teoriat, jonka mukaan aineistosta huomioidaan tutkimuksen kannalta kiinnostavat asiat. Nämä asiat eritellään,

teemoitellaan ja lopuksi liitetään aiempien tutkimustulosten ja teorioiden kontekstiin (Tuomi & Sarajärvi 2018). Kuuntelin äänitetyn haastatteluaineiston läpi, litteroin sen ja kirjoitin muistiinpanoja haastatteluissa ilmenneistä, tutkimuksen kannalta oleellisista teemoista. Lopulta vertasin kyselylomakkeiden tuloksia ja haastatteluissa ilmi tulleita asioita tutkielmassani käsiteltyyn teoriaan ja aiempaan tutkimukseen.

7.1 Tutkimusetiikka

Toteutin tutkimuksen Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) tuottaman hyvän tieteellisen käytännön eli HTK-ohjeen (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012) mukaisesti. Tutkimusetiikkaan kiinnitin erityisesti huomiota aineistonkeruuvaiheessa. Kerroin tutkittaville etukäteen sähköpostin välityksellä selkeästi tutkimuksen syyn, tavoitteet, aihepiirin, tietojen anonymiteetin ja salassapidon, tutkittavan oikeudet ja muun oleellisen tiedon. Haastattelujen ja kyselylomakkeiden yhteydessä muistutin tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuudesta ja kerroin, että tutkimusaineisto tullaan tuhoamaan, kun sitä ei enää tarvita työn valmistuttua. Pyysin luvat valokuvaamiseen ja haastattelujen äänittämiseen sekä pidin huolta, että haastateltavien henkilökohtaiset asiat ja elämäntilanne huomioitiin haastatteluja tehtäessä. Yhteisöissä asuvien ja haastateltujen pieni määrä sekä ekoyhteisöjen uniikit piirteet yhdessä vaikeuttivat anonymiteetin säilyttämistä tutkimustulosten analysoimisessa. Tästä syystä nimesin ekoyhteisöt pseudonyymeillä ekoyhteisö 1–6. Joissain tapauksissa en voinut välttyä Väinölän nimeämiseltä, sen erityispiirteiden vuoksi muihin ekoyhteisöihin verrattuna. Pidin kuitenkin huolta, ettei tutkimukseen osallistuneet henkilöt ole tunnistettavissa tutkielmasta. En nimennyt haastateltuja ihmisiä ollenkaan, vaan puhuin vain yleisellä tasolla haastatellusta tai haastatelluista. Tutkielman kirjoittamisen aikana säilytin aineistoa vain henkilökohtaisella tietokoneellani varmistaakseni tarpeellisen tietosuojan täyttymisen.

8 Tutkimustulokset

Tutkimukseen osallistuneet ekoyhteisöt olivat kokonaisuudessaan keskenään hyvin erilaisia. Yhteisöt erosivat keskeisten visioidensa ja arvojensa osalta sekä myös tavoissa, kuinka näitä visioita ja arvoja toteutetaan. Eroavaisuuksia oli myös toimintamalleissa liittyen hallinta- ja omistusmuotoihin, yhteisöllisyyden asteeseen ja siihen, miten yhteisöllisyyttä ylläpidetään tai kuinka se muodostuu. Myös yksittäisten ihmisten motiiveissa ekologiselle yhteisöasumiselle oli eroavaisuuksia. Tutkimuksen lähtökohtana ei ollut kuitenkaan profiloida ekoyhteisöjä niiden yhtäläisyyksien tai eroavaisuuksien mukaan, vaan selvittää, kuinka hyvinvoivia Suomen ekoyhteisöissä asuvat ihmiset ovat, ja millaisia muotoja heidän kokemansa yhteisöllisyys ja luontosuhde saavat. Tavoitteena oli lisäksi tutkia, millaiset ekoyhteisöasumiseen liittyvät tekijät ja piirteet ovat yhteydessä asukkaiden kokemaan hyvinvointiin, luontosuhteeseen ja yhteisöllisyyteen. Tutkimustulosten perusteella Suomen ekoyhteisöjen asukkaiden elämäntyytyväisyys oli keskimäärin kohtalaiseen korkeaa ja hyvinvointi kokonaisuudessaan hyvin korkeaa. Kvantitatiivisesti mitattuna heidän luontosuhteensa ja yhteisöllisyyden tasonsa olivat keskimäärin hyvin vahvoja. Tutkimukseen osallistuneiden hyvinvointiin, luontosuhteeseen ja yhteisöllisyyteen vaikuttivat kuitenkin useat asiat, eikä vaikutusten perusteleminen yksiselitteisesti ekoyhteisöasumisella ole mahdollista. Tutkimuksen tulokset tarjoavat tietoa niistä tekijöistä, jotka ovat mahdollisesti vaikuttaneet ekoyhteisöissä asuvien ihmisten kokemuksiin hyvinvoinnista, luontosuhteesta ja yhteisöllisyydestä. Seuraavaksi esittelen tutkimustulokset yksityiskohtaisemmin, alkaen kvantitatiivisesta osuudesta. Sen jälkeen kerron tarkemmin ekoyhteisövierailujen ja haastattelujen tuloksista.

8.1 Lomakekyselyn tulokset

Lomakekyselyn avulla kerättyihin tietoihin kuuluivat vastaajien sukupuoli, yhteisön nimi, yhteisössä asutut vuodet, muissa yhteisöissä asutut vuodet, elämäntyytyväisyys (LS), yhteisöllisyys (SOC), luontosuhde (NR) ja avoin vastaus siitä, kokivatko tutkittavat vastauksiensa muuttuneen siitä, mitä ne olisivat olleet ennen yhteisössä asumista. Lomake lähetettiin ensin saatekirjeen mukana sähköpostin välityksellä

jokaiseen kuuteen tutkimukseen osallistuneeseen ekoyhteisöön. Lisäksi lomakkeita toimitettiin vierailujen yhteydessä myös paperisena versiona jokaiseen yhteisöön täytettäväksi. Vastausprosentti vaihteli suuresti eri yhteisöjen välillä ja kokonaisuudessaan vastauksia tuli 47 kappaletta, joista yksi oli sähköinen. Matalin vastausmäärä yksittäisestä yhteisöstä oli kaksi vastausta (kaksi yhteisöä) ja korkein oli 15 vastausta. Osa ekoyhteisöjen asukkaista kieltäytyi vastaamasta kyselyyn, koska he kokivat, että kyselylomakkeen asioihin ei voi vastata niin yksinkertaisesti, ja että he olisivat olleet mieluummin haastateltavina. Muita ilmenneitä tai mahdollisia kyselyyn vastaamatta jättämisen syitä olivat kiinnostuksen puute, terveydentila tai tietämättömyys tutkimuksesta.

Elämäntyytyväisyyttä mittaavan kyselyosuuden (SWLS) mahdolliset tulosarvot vaihtelevat välillä 5–35, jolloin vastaukset välillä 5–9 ovat äärimmäisen matalia, 20 on neutraali ja 31–35 ovat äärimmäisen korkeita. Vastaajien elämäntyytyväisyysarvoista (LS) matalin oli 18.0, korkein 35.0 ja keskiarvo 27.7. Mediaani vastaajien LS:lle oli 29 ja moodi, joka käsitti 10 vastausta 46:sta, oli 30. LS keskiarvot yhteisöittäin olivat seuraavat: ekoyhteisö 1–28.6; ekoyhteisö 2–27.5; ekoyhteisö 3–30.8; ekoyhteisö 4–25.2; ekoyhteisö 5–23.5 ja ekoyhteisö 6–18.5 (Taulukko 5.). Ainoastaan ekoyhteisössä 1, ekoyhteisössä 3 ja ekoyhteisössä 4 vastaajia oli 10 tai enemmän. Näiden kolmen yhteisön väliltä mitattu LS keskiarvo oli 28.2. Yksi vastaaja oli jättänyt SWLS:n viimeisen kohdan vastaamatta, jonka korvasin neutraalilla vastauksella 4-*Ei samaa eikä eri mieltä*. Korrelaatioita tarkastellessa vastaajien iällä ei ollut merkittävää vaikutusta LS:ään. Sen sijaan sukupuolien välinen ero oli huomattava: 31 vastanneen naisen LS keskiarvo oli 28.4 ja 15 vastanneen miehen keskiarvo 26.0 (Taulukko 2.). Sukupuolta tiedusteleval kohdan vastausvaihtoehdot *muu* (0 vastausta) ja *en halua vastata* (1 vastaus) eivät saaneet tarpeeksi vastauksia, jotta niitä olisi ollut mielekästä vertailla. Pavotin ja Dienerin (2008: 143) tutkimuksessa nähtäviin, erilaisten väestöryhmien elämäntyytyväisyysarvoihin verratessa Suomen ekoyhteisöjen asukkaiden elämäntyytyväisyys vaikuttaisi olevan keskimäärin hyvin korkeaa.

Taulukko 2. Elämäntyytyväisyys sukupuolen mukaan.

Sukupuoli		LS
Nainen	Keskiarvo	28.4
	N	31
Mies	Keskiarvo	26.0
	N	14
En halua vastata	Keskiarvo	32.0
	N	1
Yhteensä	Keskiarvo	27.7
	N	46

Yhteisöllisyyttä käsittelevän osion (SCI-2) vastausten mahdolliset kokonaistulokset vaihtelevat välillä 24–96. Kokonaistulos voidaan jakaa vielä neljään yhteisöllisyyden alaosiin, *jäsenyys*, *vaikutusvalta*, *integraatio ja tarpeiden täyttyminen* sekä *jaettu tunteellinen yhteys*, joista jokaisen alaosion arvot vaihtelevat välillä 6–24. SCI-2:n 24 kysymyksestä vastaamatta jätettyjä kohtia oli yksi, kaksi tai kolme 12 vastauslomakkeessa. Koska tällaisia lomakkeita oli yhteensä noin kolmannes kokonaisvastauksista ja vastaamatta jäänyt kohta sisältää arvon 0 tehden vastauksesta vertailukelvottoman, korvasin tyhjät kohdat vastauksella *2-jonkin verran*. Useimmiten vastaamatta jätetty SCI-2:n kohta oli 18, *tällä yhteisöllä on hyviä johtajia*. Kaikkien yhteisöjen SOC:n keskiarvo oli 69.0 ja yhteisökohtaisesti keskiarvot olivat: ekoyhteisö 1–68.7; ekoyhteisö 2–75.2; ekoyhteisö 3–75.3; ekoyhteisö 4–60.3; ekoyhteisö 5–62.5 ja ekoyhteisö 6–56.0 (Taulukko 5.). SOC ei ollut riippuvainen vastaajien iästä, mutta kuten elämäntyytyväisyydenkin osalta, naiset raportoivat hieman miehiä korkeampaa yhteisöllisyyttä (SOC -ka. naisilla 70.4 ja miehillä 65.7, taulukko 3.). SOC:n alaosioiden keskiarvot olivat kaikkien vastanneiden kesken *jäsenyys* – 17.5, *vaikutusvalta* – 16.4, *integraatio ja tarpeiden täyttyminen* (vahvistaminen) – 16.6 ja *jaettu tunteellinen yhteys* – 18.5.

Taulukko 3. Yhteisöllisyys sukupuolen mukaan.

Sukupuoli		SOC- jäsenyys	SOC- vaikutusvalta	SOC- vahvistaminen	SOC-jaettu tunteellinen yhteys	SOC yht.
Nainen	Keskiarvo	18.1	16.5	16.9	18.9	70.4
	N	31	30	31	31	31
Mies	Keskiarvo	16.1	16.2	15.9	17.5	65.7
	N	15	15	15	15	15
En halua vastata	Keskiarvo	22.0	15.0	18.0	21.0	76
	N	1	1	1	1	1
Yhteensä	Keskiarvo	17.5	16.4	16.6	18.5	69.0
	N	47	47	47	47	47

Luontosuhdetta mittaavan kyselyosuuden (NR-21) arvot vaihtelevat välillä 1–5 sekä kokonaistuloksen että luontosuhteen kolmen osatekijän, NR-minuuden, NR-perspektiivin ja NR-kokemuksen, osalta. NR-minuus kuvaa yksilön identifikaatiota luonnonympäristöön, NR-perspektiivi yksilön ympäristöasenteiden ilmenemistä käyttäytymisessä ja NR-kokemus taas fyysistä tuttavallisuutta ja houkutusta luontoon (Niset, Zelenski & Murphy 2008: 732). Kaikkien kyselyyn vastanneiden NR keskiarvo oli 4.27. Naisten keskiarvo oli 4.32 ja miesten keskiarvo 4.17. NR:n osatekijöiden keskiarvot kaikkien vastanneiden joukossa olivat NR-minuus – 4.41, NR-perspektiivi – 4.39 ja NR-kokemus – 3.91. Vastaavat luvut naisten osalta olivat 4.46, 4.45 ja 3.92, kun taas miehillä luvut olivat 4.30, 4.22 ja 3.93 (Taulukko 4.). Naisten keskimääräinen luontosuhde oli siis hieman vahvempi kuin miesten. Sen sijaan vastaajien ikä ei vaikuttanut korreloivan luontosuhteen kanssa, kuten ei elämäntyytyväisyyden tai yhteisöllisyydenkään kanssa. Keskimääräinen NR -pistemäärä yhteisöittäin tarkasteltuna oli seuraava: ekoyhteisö 1–4.25; ekoyhteisö 2–4.44; ekoyhteisö 3–4.18; ekoyhteisö 4–4.29; ekoyhteisö 5–4.46; ekoyhteisö 6–4.36 (Taulukko 5.). Kyselyyn vastanneiden ekoyhteisöjen asukkaiden luontosuhde oli siis keskimäärin kokonaisuudessaan hyvin korkea. Yksi kyselyyn vastanneista oli jättänyt lomakkeen luontosuhdetta käsittelevän osuuden kokonaan vastaamatta.

Taulukko 4. Luontosuhde sukupuolen mukaan.

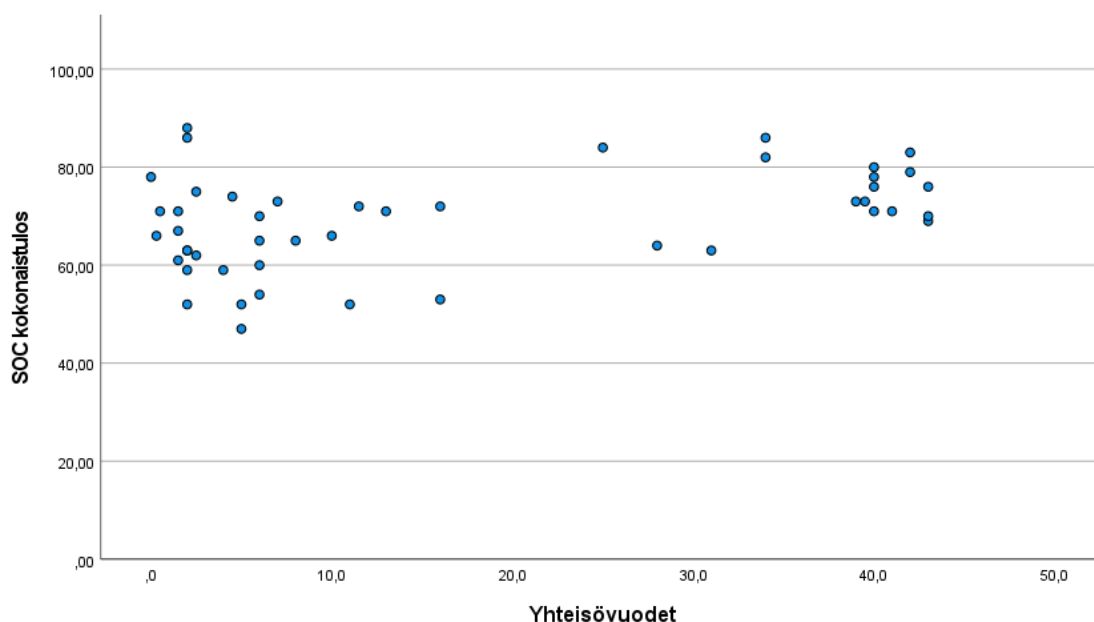
Sukupuoli		NR-minuus	NR-perspektiivi	NR-kokemus	NR yhteensä
Nainen	Keskiarvo	4.46	4.46	3.91	4.32
	N	31	30	31	31
Mies	Keskiarvo	4.30	4.22	3.92	4.17
	N	14	14	14	14
En halua vastata	Keskiarvo	4.50	4.71	3.67	4.33
	N	1	1	1	1
Yhteensä	Keskiarvo	4.41	4.39	3.92	4.27
	N	46	45	46	46

Taulukko 5. Elämäntyytyväisyys, yhteisöllisyys ja luontosuhde ekoyhteisöittäin

Ekoyhteisön numero		LS yhteensä	SOC yhteensä	NR yhteensä
Ekoyhteisö 1.	Keskiarvo	28.6	68.7	4.25
	N	12	12	12
Ekoyhteisö 2.	Keskiarvo	27.5	75.2	4.44
	N	6	6	6
Ekoyhteisö 3.	Keskiarvo	30.7	75.3	4.18
	N	15	15	15
Ekoyhteisö 4.	Keskiarvo	25.2	60.3	4.29
	N	10	10	9
Ekoyhteisö 5.	Keskiarvo	23.5	62.5	4.46
	N	2	2	2
Ekoyhteisö 6.	Keskiarvo	18.5	56.0	4.36
	N	2	2	2
Yhteensä	Keskiarvo	27.7	69.0	4.27
	N	47	47	46

Tutkimusotoksen pienen koon vuoksi muuttujien- tai ekoyhteisöjen välisten yhteyksien ja erojen tilastollinen vertailu ei ollut kovin mielekäästä, mutta kahden muuttujan korrelaatioanalyysin tekeminen joillekin muuttujille oli kuitenkin mahdollista. Kuten aiemmin mainitsin, ei vastaajien ikä ollut yhteydessä elämäntyytyväisyys-, yhteisöllisyys- tai luontosuhdemuuttujien pistemääriin. Sen sijaan elämäntyytyväisyys korreloi positiivisesti ja tilastollisesti merkitsevästi ($r=0,652$, $p<0,001$) yhteisöllisyyden kanssa aiemmin tehtyjen tutkimusten mukaisesti. Lisäksi SOC ja vastaajan asuinvuodet yhteisössä olivat positiivisesti ja tilastollisesti merkitsevästi ($r=0,418$, $p=0,003$) yhteydessä. Vaikka luontoyhteyden ja hyvinvoinnin yhteys on todettu aiemmissa tutkimuksissa, tämän tutkimuksen tuloksissa ei ilmennyt tilastollisesti merkitsevää yhteyttä NR:n ja LS:n välillä. Yhteyden puuttuminen voi johtua otoksen pienestä koosta ja hyvinvoinnin mittaamistavasta.

Kuitenkin, kun SOC:ia ja yhteisössä asuttuja vuosia tarkastellaan pistehajontakuvion avulla, voidaan nähdä, että vastaajien yhteisövuodet ovat hyvin epätasaisesti jakautuneet. Kuvasta 1. näkyy, kuinka suurin osa vastaajista on asunut yhteisöissä joko alle 10 vuotta tai noin 40 vuotta. Lähes jokainen 30–40 vuotta samassa yhteisössä asunut vastaaja asui ekoyhteisössä 3. Kaksi poikkeavaa tapausta ovat asuneet yhteisössä vain kaksi vuotta, mutta ovat saaneet tutkimuksen korkeimmat SOC-tulokset 88 ja 86. Yhteisössä vietetyillä vuosilla ja yhteisöllisyydellä vaikuttaisi siis olevan positiivinen yhteys, mutta se ei ole lineaarinen eikä yhteisöllisyyden kokeminen myöskään vaadi, että yksilö olisi ollut yhteisön jäsen todella pitkään. Kyselylomakkeen viimeinen kysymys, ”Koetko, että vastauksesi kohtien 6. ja 9. taulukoiden väittämiin ovat muuttuneet siitä, mitä ne olisivat olleet ennen yhteisössä asumista? Jos kyllä, niin kuvaile omin sanoin:”, keräsi paljon vastauksia tutkimukseen osallistuneilta. Koska kysymys on luonteeltaan laadullinen, käsittelen kyseisen lomakkeen kohdan vastauksia laadullisen analyysin osiossa. Kysymyksen vastaukset auttavat osaltaan myös selittämään lomakekyselyn vastausten tuloksia syvällisemmin.

Kuva 1. Yhteisössä asuttujen vuosien ja yhteisöllisyyden välinen korrelaatio pistehajontakuviossa.

8.2 Luontosuhde Suomen ekoyhteisöissä

Tutkimukseen osallistuneiden ekoyhteisöjen asukkaiden luontosuhde oli keskimäärin hyvin korkea NR-21-skaalalla mitattuna. Korkea luontosuhde näkyi selvästi myös haastateltujen ihmisten elämäntavoissa, heidän omissa kertomuksissaan ja ekoyhteisöjen toimintatavoissa. Haastateltujen luontosuhteissa oli kuitenkin laadullisia eroja riippuen heidän elämäntavoistaan, asenteistaan ja maailmankuvistaan. Ekoyhteisössä asuminen oli myös vaikuttanut haastateltujen luontosuhteeseen vaihtelevasti. Osa oli sitä mieltä, että heidän luontosuhteensa on ollut samanlainen jo pitkään, kun taas toiset kokivat, että ekoyhteisössä ja maalla asuminen on syventänyt heidän luontosuhdettaan. Luontosuhteen syventyminen ekoyhteisössä ja maalla asuessa on tapahtunut haastateltavien omien kuvauksien mukaan vaihtelevasti sekä ympäristöhoidon, viljelyn tai puutarhanhoidon että luonnon läheisyydessä elämisen ja siihen liittyvien elementtien, kuten eläinten, hiljaisuuden ja pimeyden kokemisen, kautta. Kokonaisuudessaan ekoyhteisöissä asuvien luontosuhdetta kuvaavat tulokset olivat linjassa Nisbetin, Zelenskin ja Murphyn (2009) luontosuhteeseen liittyvien

havaintojen kanssa ja näin ollen vahvistivat niitä. Vastauksena tutkimuskysymykseeni ”Millainen on suomen ekoyhteisöjen asukkaiden luontosuhde?”, voidaan todeta, että ekoyhteisöjen asukkaiden luontosuhde on sekä NR-21-skaalalla mitattuna että heidän omiin kuvauksiinsa perustuen korkea, mutta asukkaat kokevat luontosuhteensa kuitenkin hyvin erilaisilla tavoilla, jolloin luontosuhde myös saa erilaisia ilmenemismuotoja.

8.2.1 Luontosuhde ekoyhteisöjen asukkaiden kokemuksissa ja maailmankuvissa

Useat haastatellut kuvasivat luontoa heille hyvin tärkeäksi tai ”elämänsä pohjaksi”. Lähes kaikki haastatellut myös mainitsivat olevansa osa luontoa, sen sijaan, että olisivat siitä erillisiä. Tietoisuus ihmisen ja luonnon yhteydestä on Nisbetin, Zelenskin ja Murphyn (2009: 718) mukaan hyvin oleellinen vahvan luontosuhteen piirre ja sitä kuvastava identifikaatio luontoon kuvaa nimenomaan luontosuhteen minuuteen liittyvää NR-self-osiota. Kun haastatelluilta kysyttiin, mitä luonto merkitsee heille, tai kuinka he kuvaisivat suhdettaan luontoon, vastaukset sisälsivät tyypillisesti seuraavanlaisia ajatuksia:

1. ”– – luonto on niin vahva, et se muokkaa ja vaikuttaa ihmiseen ja sit jos se on epätasapainossa nii sit se ihminenki on epätasapainossa.” (Haastateltava 8.)
2. ”Mää oon osa tätä koko planeetan elävää organismia. Mikään ei oo erillinen toisistaan, kaikki on yhtä, kaikki liittyy toisiinsa.” (Haastateltava 1.)
3. ”Luonto on tietysti kaiken perusta, et fyysisesti ihminen on osa luontoa, että eihän me pärjätä ilman luontoa, ilman kasveja ja eläimiä ja muita... Että sen hyvinvointi on tietysti sillä tavalla tärkeä.” (Haastateltava 9.)

Tällaisista kuvauksista voidaan nähdä, että monet haastatelluista kokivat olevansa yhtä luonnon kanssa ja pitivät sitä itsestään selvänä asiana, josta irtaantuminen on

tavallaan mahdotontakin. Osalle haastatelluista luonnon kuvaaminen tai määrittelemineen olikin vaikeaa juuri siksi, että he kokivat käsitteen ongelmalliseksi, koska se luo eroa ihmisen ja luonnon välille. Tämän vuoksi jotkut heistä kuvasivatkin suhdettaan luontoon mieluummin käytännön elämän esimerkkien, kuten ympäristön hoitamisen, kompostivessojen käytön tai yrttien, marjojen ja sienten keräämisen kautta.

”Mää en tiedä miten sitä pitäis määritellä, koska se luonto sana on niin ylimalkainen, et se ei kerro tätä – se on niinku luontosuhde joo, mut se ei oo se luontosuhde, mitä katotaan kiikarin ja mikroskoopin tai kameran kautta enää vaan se on niinku sen käsien kautta tapahtuva juttu. Ja sen takia se oli musta hyvä, et sä lähit tosta kompostista ja vessasta.”

(Haastateltava 3.)

Näin luontosuhdetta kuvasi eräs haastateltu, toisen haastatellun aloittaessa kertomisen luontosuhteestaan kompostikäymälöiden toiminnan kautta, ekoyhteisö 2:ssa, jossa luonnon prosesseihin mukautuva elämä oli hyvin vahvasti esillä. Kyseisen ekoyhteisön asukkaat korostivat nimenomaan käytännön elämässä toteutuvaa suhdetta luontoon, jota ei tarvitse ajatella, vaan joka tapahtuu automaattisesti, luonnostaan. Toisaalta taas monet haastatelluista aloittivat luontosuhteensa kuvaamisen kertomalla lapsuudestaan, taustoistaan ja historiastaan. Usein haastatelluilla oli kokemuksia joko maaseudulla varttumisesta tai muista luontokokemuksista lapsuudessa ja myöhemmin myös aikuisiällä. Tällaiset vastaukset vahvistavat käsitystä luontosuhteesta, joka muodostuu varhaisten luontokokemusten kautta ja säilyy pitkään, ellei läpi elämän. Kuten Nisbet, Zelenski ja Murphy (2009: 717) ovat todenneet, ovat positiiviset luontokokemukset menneisyydessä ja nykyisyydessä ennakoivat ympäristömyönteistä käyttäytymistä, mikä taas on merkittävä osa luontosuhdetta.

Kuva 2. Keuruun Ekokylän piha-alue (Korpelainen 2021).

Kaksi haastateltua kertoivat luontosuhteestaan tai luontokäsityksestään hengellisemmästä perspektiivistä. Nämä kuvaukset pohjautuvat maailmankuvalliseen käsitykseen, jossa luontoa ei kuvailtu pelkästään biologisen luonnon tai kokemusten kautta, vaan laajemmassa mielessä. Toinen kuvaus perustui neljän elementin, maan, ilman, veden ja tulen tasapainon ylläpitämiseen ja toinen taas animistiseen käsitykseen, jossa kaikki maailmankaikkeudessa on elävää. Tällaisten kuvausten arvioiminen Nisbetin, Zelenskin ja Murphyn NR:n kautta on haastavaa, mutta molemmissa tapauksissa kuvaukset sisälsivät kuitenkin ymmärryksen luonnosta holistisena kokonaisuutena, joka viittaa korkeaan NR:ään. Nämä haastateltavat kuvailivat myös käytännöllistä suhdettaan ympäröivän luonnon ja muun maailman kanssa korkealle luontosuhteelle tyypillisesti.

8.2.2 Luontosuhde ekoyhteisöjen asukkaiden elämäntavoissa ja toiminnassa

Kuten edellisestä kappaleesta käy ilmi, osa haastatelluista kuvasi suhdettaan luontoon mieluiten käytännössä tapahtuvan vuorovaikutuksen avulla. Luontosuhdetta ilmentävä käytännön toiminta oli kuitenkin jollain tasolla läsnä jokaisessa vierailussa ekoyhteisössä ja kaikkien haastateltujen elämäntavoissa ja -valinnoissa. Useimmat

haastateltavat kertoivat pyrkivänsä elämäntavassaan ekologisuuteen monenlaisilla ratkaisulla, joita olivat esimerkiksi omavaraisuusasteen nostaminen, ruoan tuotanto ja keruu, energian säästeliäs kulutus, uusiutuvien luonnonvarojen käyttäminen, permakulttuuri, kiertotalous, kuivakäymälät, vegaaniruokavalio tai vähentynyt lihan käyttö, ekologinen rakentaminen, kimppekäytöt ja yhteiskäyttötavarat ja -tilat. Ekologisuuden tärkeys haastatelluille oli kuitenkin loppujen lopuksi vaihtelevaa; osa haastatelluista koki yhtenä motiivinaan, ei pelkästään toteuttaa ekologista elämää käytännössä, vaan myös toimia esimerkkinä kestävämmän tulevaisuuden luomisessa myös laajemmin yhteiskunnallisella tai globaalilla tasolla. Toiset taas olivat valinneet yhteisöasumisen, koska he halusivat asua maaseudulla, mutta eivät halunneet asua siellä yksin. Suurin osa kaikista haastatelluista kuitenkin kertoi, että yhtenä syynä heidän valintaansa asua ekoyhteisössä, on ollut luonnonläheinen maaseutuymäristö. Tulokset vahvistavat osaltaan aiempien tutkimusten (Nisbet, Zelenski & Murphy 2009, Obery & Bangert 2017) havaintoja ympäristöystävällisten asenteiden ja käyttäytymisen positiivisesta yhteydestä luontosuhteeseen.

Ekologiset toimintamallit ilmenivät monin eri tavoin eri yhteisöissä ja yhteisöjen sisällä. Suurin osa haastatelluista oli hyvin tietoisia ympäristökysymyksistä ja se näkyi heidän elämäntavassaan edellä mainituilla tavoilla. Osalle tutkituista ympäristökysymykset eivät olleet kuitenkaan keskeisin motiivi ekoyhteisöelämälle, vaikka heidän elämäntapansa sisälsi paljon ympäristöystävällisiä elementtejä. Vaikuttaisi siis siltä, että ekoyhteisöissä asuvien ihmisten luontosuhteet saivat erilaisia muotoja, jotka heijastuivat myös erilaisina ajattelu- ja käyttäytymistapoina. Nämä ajattelu- ja käyttäytymistavat voivat olla riippuvaisia siitä, mikä osuus luontosuhteesta (minuus, perspektiivi vai kokemus) on yksilön kokemuksessa voimakkain. NR-minuus heijastuu yksilön ekologisena identiteettinä, NR-perspektiivi ekologisina asenteina ja käyttäytymisenä ja NR-kokemus yksilön ja luonnon välisen vuorovaikutuksen muodoissa. Ajattelu- ja käyttäytymismallien mahdollisen yhteyden testaaminen luontosuhteen eri osioiden kanssa vaatisi kuitenkin mittavampaa tutkimusta suuremmilla aineistoilla ennen kuin voidaan tehdä vahvoja johtopäätöksiä. Luontosuhdetta ilmentävien ajattelu- ja toimintamallien vaihtelu näkyi paitsi yksilötasolla, myös ekoyhteisöjen motiiveissa ja visioissa. Ekoyhteisö 1. ja siellä

haastattelemani henkilöt vaikuttivat olevan vahvemmin orientoituneita yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja ekoyhteisöjen kattojärjestöjen, kuten Maailman ekokyläverkoston, toiminnassa mukana olemiseen. Ekoyhteisö 2:ssa elämä taas oli kaikkein luonnonläheisintä sijainnin ja elämäntavan osalta, mikä näkyi myös siinä, että yhteisön jäsenet raportoivat tutkimuksen korkeimpia NR-arvoja.

8.2.3 Luontosuhteen muutokset ekoyhteisöjen asukkaiden kokemuksissa

Tiedetään, että toistuvat luontokokemukset voivat edistää luontosuhteen muodostumista (Nisbet & Zelenski 2011) ja se tulee myös ilmi sekä tämän tutkimuksen haastatteluista että kyselylomakkeen viimeisen kysymyksen vastauksista. Yhteys ei ole kuitenkaan aivan yksiselitteinen, sillä kaikki haastatellut ja kyselyyn vastanneet eivät kuitenkaan kokeneet, että heidän luontosuhteensa olisi muuttunut ekoyhteisössä asumisen myötä. Ne tutkittavat, jotka kokivat luontosuhteensa syventyneen, kertoivat sen tapahtuneen vaihtelevasti joko luonnon läheisyydessä elämisen tai puutarhanhoitoon, viljelyyn tai muihin ympäristönhoitoon liittyvien aktiviteettien vuoksi. Seuraavaksi kuvailen vastauksia toiseen tutkimuskysymykseeni eli ”Millaiset ekoyhteisöihin liittyvät tekijät ja piirteet ovat yhteydessä niissä asuvien ihmisten luontosuhteeseen?”. Eräs haastateltu kuvasi kokemuksiaan luontosuhteen muutoksista kahden vuoden ekoyhteisöasumisen aikana aikaisempaan kaupunkilaiselämään verrattuna seuraavasti:

”Olin tosi kaupunkilainen vielä tänne tullessani pari vuotta sitten ja olin vasta muutamaa vuotta aiemmin alkanut löytää omaa luontosuhdettani. Suurimman osan elämäni luonto oli vain ollut minulle jotain vihreää ja kukkia ja sen semmoista. Empatiani puita ja kasveja ja eliöitä kohtaan on kasvanut huimaa vauhtia ja olen lakannut pelkäämästä pimeää ja metsää ja metsän eläimiä samalla tavalla, kuin ennen yhteisöön tulemistä. Rakastan herätä niin, että pääsen heti ulos raikkaaseen ulkoilmaan pissalle kuuntelemaan hiljaisuutta tai vaihtoehtoisesti linnunlaulua ja tuulen huminaa tai pakkasen pauketta. Ja ihan sama mihin suuntaan lähden talsimaan tontilta, ympärillä on metsää eikä betonia. Ja pimeys.

Näen tähdet ja saan rauhoittua hiljaisessa pimeydessä halutessani.”
(Haastateltava 7.)

Edellisestä lainauksesta ilmenee, kuinka ekoyhteisössä asuminen on syventänyt haastatellun luontosuhdetta luonnon konkreettisen kokemisen kautta. Kommentista selviää myös, mitkä asiat paikan luonnossa häntä viehättävät ja ovat todennäköisesti vaikuttaneet luontosuhteen syventymiseen. Tässä esimerkissä vaikuttaisi siltä, että luonnontilaisen ympäristön läheisyydessä eläminen on itsessään edistänyt luontosuhteen syventymistä alueen luonnon ja sen ominaisuuksien kautta. Haastateltava toisesta ekoyhteisöstä kertoi, kuinka hänen aviopuolisonsa luontosuhde oli muuttunut yhteisöasumisen aikana, ja kuinka tämä oli; ”– – ihan hurahtanut nytte puihin ja viljelyyn ja hän lainaa kirjastosta koko aika kirjoja puista ja viljelystä – –”. Sama haastateltava kertoi myös omia kokemuksiaan siitä, kuinka hän oli innostunut puutarhanhoidosta, vähentänyt lihansyöntiä runsaasti ja päässyt kokemaan kaipaamaansa luontoon liittyvää pimeyttä, hiljaisuutta ja rauhaa. Myös kyselylomakkeen viimeinen kysymys, ”Koetko, että vastauksesi kohtien 6. ja 9. taulukoiden väittämiin ovat muuttuneet siitä, mitä ne olisivat olleet ennen yhteisössä asumista? Jos kyllä, niin kuvaile omin sanoin:”, sai samankaltaisia vastauksia. Noin kaksi kolmasosaa (30/47) vastauksista kuvasivat hyvinvoinnin, luontosuhteen tai molempien kehitystä. Kaksitoista vastaajaa jätti lomakkeen tämän kohdan tyhjäksi ja seitsemän oli vastannut, että vastaukset eivät olisi muuttuneet tai että he eivät voi arvioida tilannettaan. Näistä vastaajista yli puolet (18/30) raportoivat, että heidän luontosuhdettaan olivat tukeneet tai kehittäneet luonnonläheinen elämä, puutarhanhoito ja luomuviljely tai ympäröivä yhteisö ja sen arvot itsessään. Vastaajat esimerkiksi kertoivat, että heidän arvostuksensa luontoa kohtaan ja tietoisuus ympäristökysymyksistä olivat kasvaneet, ja että he välittivät ympäristön tilasta nykyään entistä enemmän. Osa vastaajista kuvaili, että heidän suhteensa luontoon oli syventynyt, herkistynyt tai kehittynyt syvällisemmäksi. Kaksi vastaajaa mainitsi, ettei luontosuhde ollut varsinaisesti muuttunut, mutta luonnonläheinen yhteisöelämä oli tarjonnut enemmän mahdollisuuksia sen toteuttamiseen käytännössä.

Kyselylomakkeen vastauksissa ja haastatteluissa ilmeni tiettyä retoriikkaa liittyen luontosuhteen muutoksiin. Useat haastatellut ja lomakekyselyyn vastanneet käyttivät

luontosuhdettaan kuvaillessaan seuraavia sanoja: syventyminen, löytäminen, toteuttaminen, käsillä tekeminen ja elävään elinympäristöön kiinni pääseminen. Tällaiset termit viittaavat Nisbetin, Zelenskin ja Murphyn (2008) luontosuhteen teoriassa esiintyvään, ja biofilia-hypoteesiin (Wilson 1984) perustuvaan ideaan, jonka mukaan korkea luontosuhde voi olla merkki siitä, kuinka paljon yksilö on toteuttanut sisäistä, evoluutiossa kehittyntä tarvettaan olla yhteydessä muun luonnon kanssa. Kommentit myös tukevat ajatusta siitä, että luontokokemukset voivat edesauttaa luontosuhteen syventymistä. Kuitenkin, kuten aiemmin mainitsin, kaikki vastaajat eivät olleet kokeneet luontosuhteessaan muutoksia, mistä syystä luontokokemusten ja luontosuhteen yhteys ei vaikuttaisi olevan lineaarinen tai yksiselitteinen. On myös esimerkiksi mahdollista, että alun perinkin vahvan luontosuhteen omaavat yksilöt ovat hakeutuneet osaksi juuri luontosuhteensa vuoksi ekoyhteisöön. Toisaalta taas joidenkin yksilöiden kohdalla muutos on ollut suurta, kuten esimerkiksi lainauksessa, jossa haastateltu kuvasi itseään ”tosi kaupunkilaiseksi” (Haastateltava 7.) ennen ekoyhteisöön muuttamistaan. On mahdollista, että luontokokemusten vaikutukset yksilön luontosuhteelle voivat olla sitä suurempia, mitä heikompi luontosuhteen lähtötaso on.

Kuva 3. Käsityönä rakennettu talo Katajamäen ekoyhteisössä (Nimeämätön valokuvaaja, kuvankäyttöoikeus saatu Katajamäen ekoyhteisöstä 2021).

8.3 Yhteisöllisyys Suomen ekoyhteisöissä

Yhteisöllisyys ja sen ilmeneminen saivat tutkituissa ekoyhteisöissä erilaisia muotoja, jotka vaihtelivat luonnollisesta ja itseohjautuvasta yhteisöllisyydestä muodollisempiin ja tiedostetuilla rakenteilla tuettuihin yhteisöllisyyden muotoihin. Yhteisöllisyyden aste ja ilmenemismuodot olivat riippuvaisia useista yhteisön ominaisuuksista, kuten esimerkiksi jäsenmäärästä, fyysisestä tilasta, yhteisön historiasta ja sen elinkaaren vaiheesta. Lisäksi yhteisöllisyyden luomiselle ja ylläpitämiselle oli havaittavissa yleisiä haasteita, joihin ekoyhteisöissä oli vastattu vaihtelevin keinoin ja menestyksin. Tutkimusaineistosta selviää kuitenkin myös, että tietyt asiat ovat toistuvasti vaikuttaneet positiivisesti yhteisöllisyyteen lomakkeisiin vastanneiden ja haastateltujen joukossa. Esittelen seuraavaksi yhteisöllisyyden erilaisia muotoja, yhteisöllisen elämäntavan haasteita ja suomalaisten ekoyhteisöjen tapoja luoda ja tukea yhteisöllisyyttä.

8.3.1 Yhteisön ja yhteisöllisyyden erilaiset muodot

Karkein jako Suomen ekoyhteisöissä ilmenneille yhteisöllisyyden muodoille voidaan tulosten perusteella tehdä kahden erilaisen mallin välille, joita kutsun tässä luonnolliseksi yhteisöllisyydeksi ja muodolliseksi yhteisöllisyydeksi. Edellä mainitussa yhteisöllisyys muodostuu kuin itsestään yhteisen vision, tavoitteiden ja elämän jakamisen kautta. Jälkimmäisessä mallissa taas korostuvat erilaiset säädellyt toimintamallit, joilla yhteisöllisyyttä pyritään tietoisesti edistämään. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö myös luonnollisessa mallissa voitaisi toimia monilta osin samoin, kuin muodollisessa mallissa. Muodollisessa yhteisöllisyydessä voidaan esimerkiksi järjestää säännöllisiä yhteisruokailuja tai käyttää tiettyä konfliktinratkaisumenetelmää, mutta niin voidaan tehdä myös luonnollisessa yhteisössä, kuitenkin vähemmän tarkoituksellisesti ja enemmän tottumisen ja kokemuksen kautta. Vaikuttaisi myös siltä, että yhteisön iällä on suuri merkitys toiminnan vakiintumiseen. Ajan myötä kertynyt kokemus voi vakiinnuttaa toimintamallit, jolloin muodollinen yhteisöllisyys muuttuu toiminnaltaan luonnolliseksi. Aika ja kokemus eivät kuitenkaan välttämättä takaa pysyvien

toimintamallien kehittymistä yhteisöllisyyden ylläpitämiseksi, koska myös esimerkiksi asukkaiden vaihtuvuudella on erittäin suuri merkitys yhteisön toimintaan.

Tulosten perusteella vaikuttaisi siltä, että suuren yhteisön ylläpitäminen toimivana ja kestäväenä vaatii pientä yhteisöä enemmän muodollisia tapaamisia, puhepiirejä, yhteisruokailuja ja muita vastaavia toimintoja. Suurilla ekoyhteisöillä on siis taipumus muodolliseen yhteisöllisyyteen ja pienemmillä taas luonnolliseen yhteisöllisyyteen. Suuressa yhteisössä jäsenten yhdenmukaisuuden ja kaikkien jäsenten välisen intiimiyden aste laskee, mikä aiheuttaa usein ilmiön, jossa suuren yhteisön sisälle alkaa muodostua pienempiä ryhmiä tai ”porukoita”, jotka itsessään voivat toimia pieniä luonnollisina yhteisöinä. Ilmiö on nähtävissä myös maailman muissa ekoyhteisöissä ja ekokylissä, kuten Ithacan ekokylässä, joka koostuu kahdesta yhteisasumisen asuinyhteisöstä (Sanguinetti 2014: 87). Muodollisten toimintojen tarve korostuu myös yhteisöissä, joissa asukkaiden vaihtuvuus on suurta. Jokaisen uuden asukkaan tulee tutustua yhteisön muihin jäseniin ja päästä niin sanotusti sisään yhteisöön, mikä voidaan nähdä McMillanin ja Chavis’n (1986) yhteisöllisyyden teoriassa nähtävään jäseneksi pääsemiseen liittyvänä henkilökohtaisena panostuksena. Myös yhteisön muilla jäsenillä on vastuuta uuden jäsenen vastaanottamisesta, ja asukkaiden vaihtuvuuden ollessa suurta, vastuun ja työn määrä yhteisöllisyyden ylläpitämisessä yhteisölle kasvaa. Luonnollisen ja muodollisen yhteisöllisyyden kaksijako muistuttaa pintapuolisesti Tönniesin (Brint 2001) *gemeinschaft* – *gesellschaft* -jakoa, mutta kyse ei ole kuitenkaan täysin samasta ilmiöstä. Vaikka toiminnaltaan muodollisemmat yhteisöt ja *gesellschaft* -yhteiskunnat sisältävät tiettyjä toimintaa ohjaavia struktuureja, pyrkivät muodolliset yhteisöt tietoisesti lisäämään yhteisöllisyyttä ja luomaan Tönniesin *gemeinschaft* -yhteisöille ominaisen henkilökohtaisen ja tunteellisen yhteyden muodostamiseen asukkaidensa välille. *Gesellschaft* -yhteiskunnassa sen sijaan vuorovaikutusta kuvaa epäpersoonallisuus (Brint 2001).

Ekoyhteisössä 1 oli nähtävissä korkea asukkaiden vaihtuvuus, kehittyneet muodolliset toimintamallit ja asukkaiden jakaantuminen pienempiin yhteisöihin. Eräs haastateltava kertoi, että he eivät ottaneet enää uusia asukkaita, koska uusia tulijoita oli sillä hetkellä niin paljon. Liian suuret muutokset asukaskunnassa lyhyen aikavälin sisällä voivat olla haitallisia yhteisöllisyyden ylläpitämiselle. Nopea muutos sekä uusien

ja vanhojen asukkaiden välisten tunnesidosten muodostaminen aiheuttavat työtä ja stressiä yhteisölle ja sitä myötä haasteita yhteisön toiminnalle. Kontrastina ekoyhteisölle 1, ekoyhteisössä 3 asukkaiden vaihtuvuus oli hyvin vähäistä. Lähes jokainen yhteisön asukas oli asunut melkein koko aikuisikänsä yhteisössä, mikä useimpien kohdalla tarkoitti noin 30–40 vuotta. Kyseisessä yhteisössä arki oli hyvin pitkälle kehittynyt tiettyjen muodollisuuksien ympärille, joita olivat esimerkiksi jokapäiväiset yhteisruokailut, yhteissaunat ja iltakokootumiset. Tämän yhteisön elämässä oli hyvin paljon muodollista toimintaa, joka oli kuitenkin kehittynyt pitkän ajan myötä rutiininomaiseksi. Haastatellut kertoivat yhteisön toimivan jo kuin itsestään, jolloin yhteisö toimii tavallaan yhtä aikaa sekä muodollisesti että luonnollisesti. Ekoyhteisö 3 on siis esimerkki yhteisöstä, jonka alun perin muodolliset toimintamallit ovat ajan saatossa kehittyneet rutiininomaisiksi ja siten tehneet yhteisöllisyydestä luonnollista.

Yhteisöt erosivat keskenään myös asumismuodon suhteen. Ekoyhteisössä 3 ihmiset asuivat samassa päärakennuksessa omissa huoneistoissaan, kun taas ekoyhteisöissä 2 ja 4 asukkailla oli omat erillis- tai omakotitalonsa. Ekoyhteisöissä 1, 5 ja 6 ihmiset asuivat vaihtelevasti sekä yhteisessä päärakennuksessa että yksityisissä erillistaloissaan. Ekoyhteisöt olivat suhteellisen tiiviitä lukuun ottamatta ekoyhteisöä 5, jossa asuintalot olivat jakautuneet laajalle alueelle, ja niiden välissä oli usein paljon rakentamatonta aluetta. Eroja oli myös ekoyhteisöjen omistusmuodoissa ja hallinnoinnissa. Esimerkiksi ekoyhteisö 1 oli ostettu alun perin lainalla ja paikan omisti yhteisön rekisteröity yhdistys, jolle asukkaat maksavat vuokraa. Ekoyhteisön 3 omisti yhteisön oma säätiö ja asukkaat elivät yhteistaloudessa, kun taas esimerkiksi ekoyhteisöissä 4 ja 5 tilat olivat yhteisön hallinnoiman osakeyhtiön omistuksessa.

Missään tutkitussa ekoyhteisössä itse yhteisö ei rajoittunut pelkästään paikan vakituisiin asukkaisiin. Ekoyhteisöjen asukkaiden ystäviä, perheenjäseniä, sukulaisia, vapaaehtoistyöläisiä tai muita vierailijoita saattoi käydä yhteisöissä ympäri vuoden, erityisesti kesäaikaan. Usein vierailijat, ”osa-aika-asukkaat” ja vapaaehtoistyöntekijät nähtiin jollain tasolla myös yhteisön jäsenenä ja joissain tapauksissa heistä oli myös tullut ajan myötä vakituksia asukkaita. Asuinyhteisöä laajemman yhteisön merkitys näkyi esimerkiksi Ihmisyyden Tunnustajien -liikkeessä, jossa Väinölän yhteisö oli liikkeen jäsenten merkittävin kohde. Yhteisön kuitenkin koettiin olevan laajempi

kokonaisuus, kuin Väinölä ja sen asukkaat, ja muut Ihmisyyden Tunnustajat -liikkeen jäsenet käyvätkin haastateltujen mukaan usein vierailuilla Väinölässä. Samalla tavoin yhteisön laaja piiri tulee ekoyhteisössä 2 haastateltujen mukaan esille kesäaikaan, kun paikalle saapuu talkoisiin ja erilaisille kursseille tulevia ihmisiä. Suomen olosuhteissa vuodenkierto onkin hyvin merkittävä tekijä tutkittujen ekoyhteisöjen arjelle ja toiminnalle.

”– – täs on tää vuodenkierto, et on talkookulttuuri. Kesällä tänne tulee väkeä ja aletaan rakentaan ja keräileen ja hapattamaan ja sit aina talveks hiljenee. Ihmisiä tulee ja menee ja se on niinku yhtä suurta perhettä ja sit saattaa tulla uusiaki ihan vuosittain.” (Haastateltava 5.)

8.3.2 Yhteisöllisen elämäntavan haasteet

Tutkituissa ekoyhteisöissä ilmeni tai oli ilmennyt myös tiettyjä haasteita. Haasteet saattoivat liittyä jäsenten väliseen epävarmuuteen tai erimielisyyksiin yhteisön tarkoituksesta, ihmisten väliseen kanssakäymiseen, konflikteihin, taloudellisiin vaikeuksiin, ajan puutteeseen tai spesifimpiin kriiseihin tai onnettomuuksiin. Monissa paikoissa yhteisöelämän vaikeimmaksi puoleksi nähtiin ihmisten keskinäinen vuorovaikutus. Vaikka moni haastateltu mainitsi yhteisön parhaana puolena ihmiset, totesivat he sen samalla olevan haastavin puoli. Kun ihmisiä on paljon ja he asuvat tiiviisti yhdessä, eriävien mielipiteiden määrä lisääntyy ja konfliktien riski nousee. Tästä syystä erityisen hyvät vuorovaikutustaidot sekä mahdollisesti vuorovaikutusta helpottavat käytännöt ja menetelmät ovat tärkeitä. Toinen merkittävä haaste joissain ekoyhteisöissä, oli asukkaiden yhteisen vision puute tai sen epäselkeys. Tämä saattaa luoda tilanteita, joissa arvot, tarpeet ja suunnitelmat tulevaisuudelle eivät enää kohtaa, mikä lisää konfliktien riskiä ja laskee jäsenten välistä tunneyhteyttä. Jaettu arvopohja on McMillanin ja Chavis’n (1986: 12–13) mukaan tärkeää myös yhteisön jäsenten tarpeiden täyttymiselle.

Koetut sosiaaliset haasteet vaikuttaisivat myös olevan riippuvaisia yhteisöllisyyden asteesta. Mitä intiimimpi yhteisö on, ja mitä läheisemmin asukkaat asuvat ja jakavat elämänsä, sitä suurempi riski konflikteille syntyy. Tämä ei kuitenkaan aina pidä

paikkaansa, sillä esimerkiksi ekoyhteisö 3 tutkimuksen tiiveimpänä yhteisönä oli kokenut vähiten konflikteja muihin yhteisöihin verrattuna. Korkea yhteisöllisyyden, intiimiyden tai jakamisen aste yhdessä suuren asukasvaihtuvuuden kanssa vaikuttaisi olevan riskialttein yhdistelmä konflikteille, ja siksi vaatiikin toimiakseen paljon yhteisöllisyyttä tukevaa toimintaa. Myös yhteisön organisointiin liittyvät asiat ja työnjako voivat tuottaa haasteita. Kolme haastateltavaa kahdesta eri yhteisöstä kertoivat, että joskus voi olla tilanteita, joissa työnjako on epätasapainossa, mikä synnyttää stressiä. Ekoyhteisössä 1 tätä oli tasapainotettu erilaisilla työvuoroilla, kuten siivous- ja ruoanlaittovuoroilla. Ekoyhteisö 6 oli kokenut haasteita yhteisön organisoinnissa, mikä vaikuttaisi olevan seurausta sekä suuresta asukasvaihtuvuudesta että suhteellisen löyhästä muodollisuudesta ja asukkaiden yhteisen vision puutteesta.

Ekoyhteisöt 2 ja 4 olivat vierailujen aikana vahvassa rakentamisvaiheessa tai vahvan rakentamisvaiheen lopulla. Näiden yhteisöjen haastatellut kertoivat, että rakennusprosessit ovat vienet paljon aikaa ja vaivaa yhteisön jäseniltä, mikä on osaltaan vaikeuttanut sosiaalisuuteen ja yhteisöllisyyteen panostamista. Eräs haastateltu ekoyhteisöstä 4 kertoi, että yhteisön perustamisen jälkeen päätös keskittyä rakentamiseen ja sen jälkeen vasta sosiaaliseen kestävyys oli osalle tietoinen valinta, mutta myös yhteisöllisyyteen panostaminen olisi hänen mukaansa kannattanut aloittaa heti perustamisvaiheessa. Ekoyhteisön 2 rakentamisvaihe sen sijaan sai alkunsa olosuhteiden pakottamana jälleenrakentamisena, mutta haastatellut kertoivat kuitenkin samankaltaisista haasteista, kuin ekoyhteisön 4 haastatellut. Rakentaminen oli vienyt, ja vie yhä, paljon aikaa yhteisöllisyydeltä, mutta toisaalta rakennusprosessit olivat edesauttaneet talkookulttuurin kehittymisessä, joka omalta osaltaan myös edistää yhteisöllisyyttä varsinkin kesäaikaan. Seuraavassa kappaleessa käsittelen yksityiskohtaisemmin erilaisia tapoja, joilla yhteisöllisyyttä ja yhteisöllisyyttä voidaan tukea ekoyhteisöissä.

8.3.3 Yhteisöllisyyttä luovat ja tukevat toiminnot

SCI-2-kyselyn tulosten perusteella yhteisöllisyys Suomen ekoyhteisöjen asukkaiden keskuudessa oli keskimäärin korkeaa, mutta se myös vaihteli paljon yhteisöjen välillä.

Vastauksia tutkimuskysymykseen, ”Millaiset ekoyhteisöihin liittyvät tekijät ja piirteet ovat yhteydessä siellä asuvien ihmisten yhteisöllisyyteen?”, tuli haastatteluaineiston pohjalta paljon ja ne ovat pääosin johdonmukaisia McMillanin ja Chavis’n (1986) yhteisöllisyyden teorian kanssa. Esittelen seuraavaksi tekijöitä, joilla voidaan mahdollisesti parantaa ekoyhteisöjen asukkaiden välistä yhteisöllisyyttä.

Kaikkein eniten yhteisöllisyyttä tukevana asiana haastatteluissa nousi esiin yhteisöjen asukkaiden sosiaalisen kanssakäymisen taidot, konfliktienratkaisumenetelmät ja kyky itsereflektioon. Useissa ekoyhteisöissä oli nykyään tai oli aiemmin ollut käytössä erilaisia kokoontumisia tai piirejä, joissa piirin teemasta riippuen voidaan keskustella esimerkiksi yhteisön toimintaan liittyvistä asioista tai jäsenten henkilökohtaisista asioista ja voinnista. Lisäksi kolmessa ekoyhteisössä kerrottiin, että paikalla oli järjestetty koulutuksia erilaisiin kommunikaatiomenetelmiin, kuten sosiokratiaan ja rakentavaan vuorovaikutukseen (engl. Nonviolent communication, NVC). Nämä menetelmät eivät kuitenkaan olleet jääneet vakituiseen käyttöön missään yhteisössä, mutta niistä kertoneet haastatellut tiedostivat niiden hyödyt ja toivoivat, että menetelmät saisivat vielä uusia mahdollisuuksia. Rakentava keskustelu ja hyvät sosiaaliset taidot voivat osaltaan edistää McMillanin ja Chavis’n (1986) teoriassa esitetyn, yhteisöllisyydelle tärkeiden asioiden, tunteellisen turvan, jaetun tunneyhteyden ja kuulumisen sekä identifikaation tunteen, muodostumista. Lisäksi säännölliset kokoukset lisäävät asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia yhteisön elämään, joka itsessään voi parantaa yhteisöllisyyttä ja luoda koheesiota (McMillan & Chavis 1986: 12).

Jaettu tunneyhteys osana yhteisöllisyyttä näkyy Suomen ekoyhteisöissä muillakin tavoilla, kuin sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Myös jaetun tunteellisen tapahtuman hypoteesi (McMillan & Chavis 1986) vaikuttaisi pitävän paikkaansa tutkittujen yhteisöjen kohdalla. Useat haastateltavat kertoivat erilaisista merkittävistä tapahtumista yhteisöjensä historiassa ja he pitivät juhlia ja muita positiivisia tapahtumia tärkeinä yhteisöllisyyden ylläpitämisen kannalta. Tällaisia tapahtumia saattoivat olla vuotuiset sadonkorjuujuhlat tai kekrit, juhlapyhät, asukkaiden häät, erilaiset festivaalit ja EU-rahoitteiset vapaaehtoistyöprojektit.

”Ja sit meit yhdistää tää meiän... nää kansainväliset vapaaehtoistyöprojektit, niin se on semmonen niinku... myös niinku yhdistävä voima, että ihmiset haluaa niin kun tehdä työtä sen eteen, että ne vapaaehtoset, jotka meille tulee, et niillä on täällä hyvä... hyvä kokemus ja he voimistuu ja vahvistuu ja tavallaan sit vie sitä yhteisöllisen ja ekologisen elämän sanomaa sit elämässään toivottavasti eteenpäin ja kokee sen hyväksi.” (Haastateltava 12.)

Jaettu tunneyhteys voi vahvistua myös negatiivisten tapahtumien seuraamuksena. Osassa ekoyhteisöistä yhteisön historiaa olivat leimanneet vahvasti tietyt onnettomuudet tai vastoinkäymiset. Haastateltujen kuvauksissa tapahtumien nähtiin selkeästi vaikuttaneen negatiivisesti yhteisöön, mutta kokemukset nähtiin myös opettavaisina. Niiden kautta oli saatu myös mahdollisuuksia uusille kehityssuunnille. Erityisesti ekoyhteisön 2 haastattelussa nousi esille yhteisön historia ja sen sisältämät tapahtumat. Yhteisön ja paikan elinkaari sai tarinallisen muodon, joka rakentui tiettyjen tapahtumien – joista osa oli tapahtunut yli 100 vuotta sitten – ympärille. Tässä tapauksessa merkittävä osa yhteisön motiivien ja identiteettiä oli vaalia tiettyjä paikkaan ja yhteisön historiaan liittyviä perinteitä. Jaettu tai vähintään samastuttava historia yhteisön jäsenten välillä vahvistaa McMillanin ja Chavis’n (1986) teorian mukaan yhteisön jäsenten jaettua tunneyhteyttä. Neljäntenä jaetun tunneyhteyden vahvistajana (McMillanin & Chavis 1986) Suomen ekoyhteisöissä oli kontaktihypoteesin mukainen lisääntynyt vuorovaikutus. Kuudesta tutkitusta yhteisöstä niissä, joissa asuttiin tiiveimmin, oli kyselylomakkeen vastausten perusteella korkein yhteisöllisyyden aste. Korkea yhteisöllisyyden aste näkyi monesti myös vierailuillani kokemassa lämminhenkisessä tunnelmassa ja siinä, kuinka minut otettiin vastaan tutkijana.

Monet haastatellut pitivät hyvin tärkeänä yhteisöllisyyden ylläpitäjänä myös yhteisön jaettua arvopohjaa ja visiota. Haastatellut kertoivat, että yhteisen vision tulisi olla kirkas ja/tai helposti tiivistettävä, ja että siihen tulisi pystyä palaamaan tilanteissa, joissa yhteisön tarkoitus alkaa unohtua. Kirkkaan vision ja jaetun arvopohjan merkitys korostuvat sitä enemmän, mitä tiiviimpi ja intiimimpi yhteisö on. Tutkituista yhteisöistä yhteiset arvot ja visio tulivat selkeimmin ilmi ekoyhteisössä 3. Ekoyhteisö 3 oli lisäksi asumisjärjestelyiltään tiivein tutkituista yhteisöistä. Sen sijaan esimerkiksi ekoyhteisön

1 tärkeitä ominaisuuksia olivat suvaitsevaisuus ja monimuotoisuus, minkä vuoksi myös asukaskunta koostui hyvin erilaisista ihmisistä. Kuten aiemmin mainitsin, ekoyhteisössä 1 oli myös nähtävissä muita yhteisöjä enemmän muodollista yhteisöllisyyttä, kun taas yhteisöjä, joissa oli nähtävissä vahvimmin jaetut yhteiset arvot ja visiot, voisi luonnehtia paremmin orgaanisella yhteisöllisyydellä. McMillan ja Chavis (1986: 13) mainitsevat yhteisöllisyyden teoriassaan integraation ja tarpeiden täyttämisen yhteydessä: ”Se, kuinka hyvin yhteisön jäsenet jakavat yksilölliset arvonsa, määrittelee yhteisön kyvyn organisoida ja priorisoida sen tarpeita täyttäviä toimintojaan.”. Tutkimustulosten perusteella tämä vaikuttaisi olevan totta myös Suomen ekoyhteisöissä.

”Kyllä mä ajattelen, että kyllä se (yhteinen visio tai arvopohja) on ihan älyttömän tärkeä. Et en mä nyt sano, et se ois mahdotonta semmosen luominen ilman... mutta kyl mä ajattelen, että just tämmöset uskonnolliset yhteisöt esimerkiksi toimii myös, kun on se yhteinen arvopohja...” (Haastateltava 13.)

Yhteisöllisyyttä tukeva ekoyhteisöjen asukkaiden tarpeiden täyttyminen ilmenee haastatteluaineistosta myös muilla tavoin, kuin arvojen kautta. Osa haastateltavista kertoi, kuinka ekoyhteisö on tarjonnut heille paljon mahdollisuuksia toteuttaa itseään. Kaksi haastateltavaa ekoyhteisöistä 1 ja 3 kertoivat, kuinka yhteisöelämä on mahdollistanut heille arkielämään sisältyvän toisten auttamisen, minkä avulla he ovat kokeneet merkityksellisyyden ja mielekkyyden tunteita. Tähän liittyen McMillan ja Chavis (1986: 13) ovat todenneet, että vahva yhteisö pystyy myös sovittamaan ihmiset niin, että he voivat vastata sekä omiin tarpeisiinsa että muiden tarpeisiin. Eräs ekoyhteisön 1 haastateltavista kertoikin, että yhteisölle olisi tärkeää panostaa jäseniensä lahjojen esille tuomiseen, jotta ihmiset pääsisivät toteuttamaan itseään parhaalla mahdollisella tavalla, mikä taas hyödyttää sekä yksilöä itseään että koko yhteisöä. Useimpien ekoyhteisöjen elämään kuului myös monenlaista yhteistä tekemistä. Monet haastatellut kertoivat, että sekä he itse että muut asukkaat viettivät vapaa-aikaansa yhdessä esimerkiksi ulkoillen, urheillen, kokaten, jutellen, puutarhaa hoitaen ja erilaisia pelejä pelaten. Tällainen arkinen yhteisöllisyys nähtiin tärkeäksi ja monet kokivat saavansa siitä paljon. Eräs haastateltava ekoyhteisöstä 4 kuvaili yhteisöelämän parhaaksi puoleksi sellaiset positiiviset hetket, jolloin hän juuri yhteisöllisen toiminnan

aikana oli kokenut, että kyseiset hetket eivät olisi tapahtuneet ilman ekoyhteisön olemassaoloa.

Yhteisön spatiaalinen rakenne vaikuttaisi myös olevan yhteydessä yhteisöllisyyden muodostumiseen. Vaikka yhteisön tiiviys lisää konfliktien riskejä, se lisää myös mahdollisuutta syvempään yhteisöllisyyteen ja tunneyhteyden muodostumiseen. Karkeasti arvioituna tiiveimpien tutkittujen ekoyhteisöjen asukkaiden välinen yhteisöllisyys vaikutti olevan tutkituista yhteisöistä korkeinta. Haastateltavat sellaisista ekoyhteisöistä, joissa asuttiin joko samassa päärakennuksessa tai hyvin lähellä toisiaan erillisissä taloissa, kuvailivat ja ilmensivät syvempää yhteisöllisyyden astetta, kuin yhteisöissä, joissa ihmiset asuivat kauempana toisistaan. Väljemmin asutuissa yhteisöissä yhteisöllisyyden asteen ei toisaalta ollut alun perin tarkoituskaan olla haastateltujen mukaan yhtä suurta, kuin tiiviimmin asutuissa yhteisöissä. Ekoyhteisöjen asuintiiviuden merkitys asukkaiden yhteisöllisyydelle saa tukea myös McMillanin ja Chavis'n (1986: 13) teoriassa esiintyvän kontaktihypoteesin kautta, jonka mukaan lisääntynyt kontaktien määrä ja sen myötä tapahtuva vuorovaikutus lisää mahdollisuutta läheisyydelle.

Kolmen ekoyhteisön haastatteluissa mainittiin, että ihmisten monimuotoisuus on tärkeää yhteisöelämässä. Haastatellut kertoivat, että yhteisö on kestävämpi, jos asukkaiden joukossa on tasaisesti eri ikäisiä ihmisiä, eri sukupuolia ja mieluiten myös eri ammattien harjoittajia. Monipuolinen ikä- ja sukupuolijakauma tarjoaa vaihtelevia sosiaalisia suhteita ja ikäjakauma myös käytännön apua esimerkiksi siten, että nuoremmat asukkaat voivat auttaa iäkkäämpiä heidän tarvitsemissaan asioissa ja vastavuoroisesti iäkkäämmät voivat esimerkiksi hoitaa lapsia heidän vanhempiansa ollessa töissä. Ihmisten taitojen ja ammattien monipuolisuus tulee hyödyksi yhteisön arkielämässä tapahtuvien asioiden kautta. On hyödyllistä, jos asukaskunnassa on esimerkiksi taitava rakentaja tai remontoija, puutarhuri, opettaja ja psykologi. Monipuolinen ammattikunta ei vaikuta suoraan yhteisöllisyyteen, mutta se voi parantaa yhteisön sosiaalista, taloudellista ja ekologista kestävyttä ja yleistä toiminnan sujuvuutta, mikä itsessään voi johtaa paremman yhteisöllisyyden kehittymiseen. McMillanin ja Chavis'n (1986) yhteisöllisyyttä mittaavan SCI-2-kyselyn kohtien johtajiin ja yhteisiin merkkijärjestelmiin ja symboleihin liittyvien kysymysten

vastaukset olivat poikkeavia Suomen ekoyhteisöjen kontekstissa. Nämä kohdat saivat lähes pelkästään vastauksia 0 eli ”ei yhtään”. Ekoyhteisöissä asuvat eivät tietoisesti halunneet yhteisöönsä johtajia, vaan pitivät asukkaita sen sijaan tasavertaisina, eivätkä myöskään kokeneet jakavansa minkäänlaisia yhteisiä merkkejä tai symboleita. Ainoa poikkeus kohtaan ”Tällä yhteisöllä on hyviä johtajia.”, oli Väinölässä. Haastateltavat kertoivat, että aiemmin yhteisöllä oli ollut hengellinen johtaja, mutta tutkimusajankohtana yhteisö toimi demokraattisesti.

8.4 Hyvinvointi ja siihen liittyvät tekijät Suomen ekoyhteisöissä

Tutkimustulosten perusteella Suomen ekoyhteisöissä asuvien ihmisten elämäntyytyväisyys oli keskimäärin korkealla tasolla. Hyvinvointi on kuitenkin laajempi kokonaisuus kuin pelkästään tyytyväisyyttä elämään eikä hyvinvoinnin kokonaiskuva voi saada pelkästään sitä mittaamalla. Haastatellut ja kyselylomakkeen avoimeen kysymykseen vastanneet kuvasivat hyvinvointiaan ja yhteisöelämänsä hyviä ja huonoja puolia vaihtelevasti. Monet kokivat elämänlaatusa parantuneen, osa koki elävänsä ihanteellista elämäänsä ja muutamalla taas oli myös paljon negatiivisia kokemuksia. Suoria yhteyksiä eri muuttujien ja hyvinvoinnin välille tutkimusaineiston pohjalta on haastavaa tehdä, koska hyvinvointi on moniulotteinen käsite eikä kaikkia siihen vaikuttavia tekijöitä ole voitu ottaa huomioon. Joitain toistuvia hyvinvointiin liittyviä teemoja aineistosta kuitenkin ilmeni ja esittelen ne seuraavaksi. Kolme merkittävintä hyvinvointiin vaikuttanutta asiaa, joista haastatellut ja kyselyyn vastanneet puhuivat, olivat luontoyhteys tai luontosuhde, yhteisön myötä rikastunut sosiaalinen arki ja henkinen kasvu ja itsekehitys.

Aineiston perusteella vaikuttaisi siltä, että ekoyhteisöissä asuminen on vaikuttanut elämäntyytyväisyyden lisäksi positiivisesti useiden tutkimukseen osallistuneiden ihmisten eudaimoniseen hyvinvointiin. Eudaimonisen hyvinvoinnin toteutuessa yksilö toimii arvojensa mukaisesti ja on onnellinen hedonista nautintoa syvemmällä tasolla (Ryan & Deci 2001: 145–146). Waterman (1993) kuvasi eudaimoniaa henkilökohtaiseksi ilmaisevuudeksi (Personal expressiveness, PE) ja huomasi sen olevan yhteydessä yksilön kasvuun ja kehitykseen. Monesti haastatellut ja kyselyyn

vastanneet kuvailivat yhteisöelämän lisänsen merkityksellisuutta ja mielekkyyttä heidän elämäänsä, jonka lisäksi henkilökohtainen kehitys vaikutti olevan tärkeä arvo ja ideaali monille. Noin puolet haastateltavista ja 10 kyselyyn vastannutta ihmistä on maininnut vastauksissaan ”henkisen kasvun”, ”inhimillisen kehityksen”, ”ihmiskasvun” tai ”kasvuprosessin” tai muuten yksityiskohtaisemmin kuvannut kehitystään ihmisenä yhteisöasumisen myötä. Asuminen ja elämän jakaminen muiden ihmisten kanssa on kyseisten vastaajien kuvailujen mukaan auttanut heitä ymmärtämään itseään ja muita paremmin ja tarjonnut mahdollisuuksia esimerkiksi varjopuoliensa työstämiseen. Yhteisöasumisessa henkilökohtainen kehittyminen vaikuttaisi olevan monille ekoyhteisöasujille tärkeä osa elämää, mutta useimmille myös välttämättömyys yhteisöelämän toimivuuden ja heidän oman hyvinvointinsa kannalta. Vastaajat myös kuvasivat kehittymistensä erilaisilla tavoilla, joista osa liittyi kehitykseen suhteessa koettuihin haasteisiin, osa henkilökohtaiseen toimintaan, osa sosiaaliseen toimintaan ja osa taas hengellisyyteen tai luontoyhteyteen.

Moni haastatelluista ja kyselyyn vastanneista kertoivat hyvinvointinsa parantuneen yhteisöllisyyden myötä. Osa kuvaili haaveilleensa yhteisöasumisesta tai suunnitelleensa sitä pitkään ja olleensa nykyään ekoyhteisössä asuessaan tyytyväisempiä elämäänsä, kuin aikaisemmin. Osa kertoi nykyisen yhteisöelämän olevan heille ihanteellinen elämäntapa, kun taas jotkut kuvailivat yhteisöelämän muuttaneen heidän elämäänsä positiivisempaan suuntaan. Haastatellut mainitsivat myös yhteisöelämän tarjonneen heidän elämäänsä esimerkiksi seuraavia hyvinvointiin positiivisesti vaikuttavia asioita; rikkaan sosiaalisen elämän, turvaverkon, luontevaa ja palveluista sekä harrastuksista riippumatonta yhteisöllisyyttä, saman henkisiä ihmisiä, uusia ystäviä, uusia näkökulmia asioihin, monenlaista apua arkeen liittyvissä asioissa ja suvaitsevaisuuden sekä myötätunnon kokemuksia. Kuten kyselylomakkeen tulokset osoittavat, vastaajien SOC ja LS korreloivat positiivisesti keskenään, mikä kertoo mahdollisesti edellä mainittujen asioiden vaikutuksesta elämäntyytyväisyyteen yhteisöllisyyden kehittymisen kautta. Lisäksi yhden ekoyhteisön haastatellut totesivat, että niin sanottu ”koronayksinäisyys” on yhteisön elämässä täysin vieras asia. Yhteisöasumisessa ihmiset eivät olleet joutuneet COVID-19-pandemian aikana eristykseen yksinään, mikä on osaltaan voinut

mahdollisesti tukea hyvinvointia ja sekä yksilöjen että yhteisöjen resilienssiä eli kykyä sietää muutosta ja stressiä.

Vastaajat kertoivat myös yhteisöelämän haasteista, kuten konflikteista, ystävien ja harrastusten jättämisestä kaupunkiin, suuresta työmäärästä sekä näiden hyvinvointivaikutuksista. Yhden yhteisön haastateltavat kertoivat, että yhteisö oli historiansa aikana kokenut vaikeuksia sellaisten jäsenten kanssa, joilla oli heidän omassa elämässään koko yhteisöön vaikuttavia ongelmia esimerkiksi käyttäytymisen, mielenterveyden tai päihteiden kanssa. Ongelmat heijastuivat tässä tapauksessa lopulta myös muille yhteisön jäsenille mielenterveyden haasteina. Kuitenkin jopa tässä tapauksessa haastateltavat kertoivat, että ekoyhteisön positiiviset puolet ja onnistumisten kokemukset olivat voittaneet negatiiviset puolet. Ekoyhteisöjen kokemat haasteet näkyivät myös kyselyyn vastanneiden asukkaiden yhteisöllisyyden ja elämäntyytyväisyyden kokemuksissa. Vierailujen ja haastattelujen perusteella vähiten haasteita kokeneiden yhteisöjen jäsenet olivat keskimäärin tyytyväisempiä elämäänsä ja kertoivat vahvemman yhteisöllisyydestä, kuin enemmän haasteita kohdanneiden yhteisöjen jäsenet. Poikkeuksena tähän oli ekoyhteisö 2, joka oli kohdannut elinkaarensa aikana merkittäviä vastoinkäymisiä, mutta silti yhteisön asukkaiden keskimääräinen SOC oli tutkimuksen toiseksi korkein ja keskimääräinen LS kolmanneksi korkein. Kaikki tutkimukseen osallistuneet eivät kuitenkaan olleet välttämättä asuneet merkittävien haasteiden tai vastoinkäymisten aikaan niitä kohdanneissa yhteisöissä, joten kohdattujen haasteiden yhteydestä asukkaiden hyvinvointiin on vaikeaa tehdä lopullisia päätelmiä.

Kuten todettu, myös luontoyhteyden tiedetään korreloivan positiivisesti esimerkiksi subjektiivisen hyvinvoinnin (Nisbet, Zelenski & Murphy 2011) ja eudaimonisen hyvinvoinnin (Pritchard ym.2020) kanssa. Tämä yhteys hyvinvointiin näkyy myös tämän tutkimuksen kysely- ja haastatteluaineistossa. Kolmessatoista kyselyvastauksessa kerrottiin, kuinka syventynyt luontosuhde, luontoyhteys tai luonnonläheinen elämä olivat vaikuttaneet positiivisesti vastaajien hyvinvointiin. Kuten aiemmin mainitsin, osa vastaajista kertoi, että ekoyhteisössä asuminen ei ole varsinaisesti muuttanut heidän luontosuhdettaan, mutta se on tarjonnut heille enemmän mahdollisuuksia toteuttaa tai syventää sitä. Tällaisissa tapauksissa korkean luontosuhteen omaavat yksilöt olivat

todennäköisesti kokeneet hyvinvoinnin lisääntymistä juuri ekoyhteisöympäristön tarjoamien luontokokemusten mahdollisuuksien kautta ja sitä kautta myös itsensä toteuttamisen mahdollisuuksien kautta.

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella ekoyhteisöt voivat toimia hyvinvointia edistävänä asuinympäristönä luontosuhteen ja yhteisöllisyyden tukemisen kautta, mutta yhteys ei ole yksiselitteinen. Ekoyhteisöissä asuvien ihmisten hyvinvointiin liittyvistä tekijöistä voidaan tunnistaa ainakin asukkaiden yhteisöllisyyttä ja luontosuhdetta tukevat asiat. Tällaisia voivat olla yhteisölliseen arkeen liittyvät kohtaamiset, keskustelut, harrastukset ja ekoyhteisön ylläpitämiseen liittyvät asiat, luontokokemukset, luontosuhteen syventyminen, merkityksellisyyden kokeminen ja yhteenkuuluvuuden tunne. Keskimäärin ekoyhteisössä asuminen oli vaikuttanut tutkimukseen osallistuneiden hyvinvointiin positiivisesti, vaikkakaan kaikilla merkittäviä muutoksia hyvinvoinnissa ei ollut ollut. Muutama tutkimukseen osallistuneista olivat kokeneet hyvinvointinsa heikentyneen väliaikaisesti, mutta myös he kertoivat yhteisöelämän positiivisten puolten lopulta voittaneen heikommat hetket. Hyvinvointiin voivat vaikuttaa myös monet muut tässä tutkimuksessa huomioimattomat asiat, joita käsittelen lisää pohdintaosiossa.

9 Pohdinta

9.1 Tulosten yhteiskunnallinen merkitys

Tutkimuksiin osallistuneissa ekoyhteisöissä asuvien ihmisten luontosuhde oli tulosten perusteella hyvin korkea ja heidän yhteisöllisyytensä ja elämäntyytyväisyytensä olivat kohtalaisen korkeita. Kyselyyn vastanneiden luontosuhde oli hyvin vahva yhteisöstä riippumatta, mutta heidän yhteisöllisyyden kokemuksensa ja hyvinvointinsa vaihtelivat jonkin verran ekoyhteisöjen välillä. Asukkaiden luontosuhteeseen ja yhteisöllisyyden kokemukseen vaikuttivat ainakin aiemmissakin tutkimuksissa havaitut, luontosuhteen ja yhteisöllisyyden teoriaan sisältyvät asiat. Lomakekyselyn perusteella vastaajien

elämäntyytyväisyys korreloi positiivisesti heidän kokemansa yhteisöllisyyden kanssa, mutta ei luontosuhteen kanssa. Useat haastatellut ja lomakekyselyn avoimeen kysymykseen vastanneet kuitenkin kertoivat, että luonnonläheinen elämä ja luontokokemukset olivat parantaneet heidän hyvinvointiaan. Samoin monet haastatellut kertoivat, että myös yhteisöllinen elämä oli edesauttanut heidän hyvinvointiaan. Yhteisöllisyyden muodostuminen on kuitenkin lopulta monimutkainen prosessi ja vaikka sitä voidaan edistää ulkoisin keinoin, sen kehittyminen suurimpaan potentiaaliinsa yhteisöasumisessa vaatii todennäköisesti yhteisiä arvoja ja visiota tai muunlaista yhteyttä, kuten jäsenten yhteistä historiaa. Mitä tiiviimmin ja yhteisöllisemmin yhteisössä asutaan, sitä vahvemman pohjan yhteisissä arvoissa tai yhteisöllisyyttä ylläpitävissä menetelmissä yhteisö tarvitsee.

Tutkimustulokset vahvistavat aiempaa tietoa luontosuhteesta, yhteisöllisyydestä ja niiden yhteyksistä hyvinvointiin. Kvantitatiiviset tulokset kertovat kuitenkin vain joidenkin muuttujien välisistä korrelaatioista, mutta eivät kausaalisuudesta, eivätkä tutkimusotoksen pienen koon vuoksi edes kovin hyvin korrelaatioista. Kuitenkin laadullisen aineiston tulokset tukevat ja täydentävät myös kvantitatiivisia tuloksia. Monien vastaajien omien kertomusten mukaan yhteisöllisyydellä ja luontosuhteen syventymiseen liittyvillä tekijöillä on ollut positiivista vaikutusta heidän hyvinvointiinsa. Viimeiseen tutkimuskysymykseeni, ”Millaisia tekijöitä tulisi huomioida, kun suunnitellaan luontosuhdetta ja yhteisöllisyyttä tukevaa asumista?”, voidaan tutkimustulosten pohjalta vastata pohtivasti. Kuten tutkielmani johdannossa kerroin, yhteisöllisen ja ekologisen asumisen hankkeiden määrä on lisääntynyt viime vuosina. Yhteisöllisen asumisen suunnitteleminen kuitenkin herättää kysymyksiä siitä, kuinka yhteisöllisyyden muodostumista suunnitellaan, miten ihmiset saadaan toimimaan rakentavasti keskenään, kuinka ehkäistään konflikteja ja kuinka yhteisöllisyyden hyödyt saadaan parhaiten toteutettua.

Kuten Ruiu (2015: 642) on todennut, jos ihmiset ilman mitään siteitä tai kytköksiä alkavat asua yhteisöllisesti tuntematta toisiaan, yhteisöllisyyden kehittyminen heidän välillensä voi olla haastavaa. Myös Jarvis (2011) kritisoi ajatusta siitä, että pelkästään arkkitehtonisilla ratkaisuilla, perustuen ihmisten spatiaaliseen läheisyyteen, voitaisiin edistää yhteisöllisyyttä ja ihmistenvälistä yhteistyötä. Spatiaalinen läheisyys voi olla

osana yhteisöllisyyden edistämistä aivan, kuten kontaktihypoteesi (McMillan & Chavis 1986: 13) esittää, mutta se voi myös heikentää yhteisöllisyyttä, jos yhteisö kokee paljon konflikteja ja haasteita ilman ratkaisua niille. Tulosten perusteella vaikuttaisi siltä, että yhteisöllisyyden luominen ”tyhjästä” voi olla hyvin haastavaa jopa ekoyhteisöissä, joissa asuvien ja joihin muuttavien ihmisten arvomaailmat ovat jo ennestään ainakin jonkin verran samankaltaiset. Yhteisöllisyyden luomisen ongelma voi korostua suunnittelija- tai kuntalähtöisissä yhteisöasumisen hankkeissa, joihin muuttavilla ihmisillä ei ole entuudestaan välttämättä paljoakaan yhteistä. Toisaalta yhteisöllinen asuminen ei myöskään todennäköisesti houkuttele ihmisiä, jotka eivät ole valmiita yhteisöllisen elämäntavan mukana tuleviin haasteisiin, minkä vuoksi yhteisöelämään lähtevillä ihmisillä voi olla paremmat lähtökohdat toteuttaa sitä.

Yhteisöllistä asumista kehitettäessä osallistavan suunnittelun merkitys on erityisen korostunut. Tulevien asukkaiden olisi hyödyllistä kiinnittää huomiota yhteisöllisyyden rakentamiseen jo yhteisön suunnitteluvaiheessa, jolloin he voivat tutustua ja kehittää tunnesidoksia toisiinsa hankkeen edetessä. Tulevia yhteisöasujia auttaisi myös, jos heille tarjottaisiin tietoa tai koulutusta sosiaalisen kanssakäymisen menetelmiin varsinkin silloin, jos asuinyhteisössä on yhteisomistusta tai jonkinlainen hallinnollinen elin tai hallintamuoto. Tanskassa ja Yhdysvalloissa paljon levinneestä yhteisasumisesta voidaan kuitenkin nähdä, että yhteisöllistä asumista voidaan toteuttaa myös kevyempänä versiona, kuin monissa tämän tutkimuksen kohteena olleissa ekoyhteisöissä. Jos yhteisöllisyyden aste on suhteellisen matala, ovat myös siitä koituvien haasteiden riskitkin vähäisemmät. Asumisen korkealla yhteisöllisyyden asteella vaikuttaisi olevan kuitenkin paljon hyvinvointia tukevia hyötyjä, joiden tarkempi selvittäminen vaatii jatkotutkimuksia ja uusia kokeiluja. Suomen valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin kuuluu kiertotalouden kasvuun varautuminen alueidenkäytön suunnittelussa (Tiilikainen & Turunen 2017: 8), mikä yhteisöasumisen osalta voi tarkoittaa esimerkiksi yhteiskäyttöesineiden ja -autojen suosimista. Myös yhteiskäyttö ja kimppakyydit voivat osaltaan vaikuttaa yhteisöllisyyden kehittymiseen. Tällaisten asioiden tarjoaminen ja mahdollistaminen yhteisöllistä asumista suunniteltaessa, ovat hyviä ratkaisuja sekä yhteisöllisyyden että sosiaalisen ja ekologisen kestävyyskannalta. Lisäksi ekoyhteisöt voivat myös tarjota

mahdollisuuksia paikallistaloudelle esimerkiksi ruoantuotannon, yritysten ja palveluiden muodossa ja täten myös kehittää yhteisöllisyyden muodostumista laajemmassa ympäristössä.

Yhteisöllisen asumisen suosion kasvu sisältää mahdollisen riskin segregaatiolle, ellei asuinalueita ja -hankkeita tehdä inklusiivisesti. Williams (2008: 272) on todennut, että yhteisasumisyhteisöt ovat useimmiten homogeenisiä tulotason, etnisyyden ja muiden asioiden osalta. Toisaalta tuoreemmassa artikkelissa Czischke (2018: 58) kertoo, kuinka yhteisasumishankkeet ovat aiemmin olleet tyypillisesti luonteeltaan ”keskiluokkaisia”, mutta nykyään monissa Euroopan maissa alhaiset hinnat ja lisääntynyt inklusiivisuus ovat lisänneet kyseisen vaihtoehtoisen asumistyyppin suosiota. Jos inklusiivisuutta ei huomioida riittävästi, on tällaisten asuinalueiden suunnittelussa riski, että ne voivat lisäävät segregatiota samoin, kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa ja muualla maailmassa yleistyneet aidatut asuinalueet ovat tehneet. Ruiun (2014: 330) mukaan yhteisasuminen on tyypillisesti kuitenkin ruohonjuuritasolähtöisenä ilmiönä kallista ja siksi vähävaraisimpien saavuttamattomissa, minkä vuoksi saavutettavuuden parantamiseksi tällaisten hankkeiden aloituskustannusten määrää tulisi saada alhaisemmaksi. Ruiu (2014: 331) toteaa kuitenkin myös, että ulkoisten suunnittelijoiden ja kunnan mukaantulo yksityisen yhteisasumishankkeen perustamiseen voi heikentää yhteisöllisyyttä ja altistaa yhteisöä riskille muuttua aidatun asuinalueen tyyppiseksi.

Aiempien tutkimusten perusteella toistuvat luontokokemukset voivat edesauttaa luontosuhteen syventymistä (Mayer ym. 2009, Weinstein ym. 2009 & Ryan ym. 2010). Myös monet tässä tutkimuksessa vierailtujen ekoyhteisöjen asukkaista kokivat, että heidän luontosuhteensa oli syventynyt ekoyhteisössä asuttaessa. He kertoivat, kuinka maaseudulla luonnossa tai luonnon lähellä asuminen on ollut suurin tekijä luontosuhteen syventymiseen, eikä niinkään yhteisöllinen asuminen. Näin ollen luontosuhdetta tukevalle suunnittelulle on todennäköisesti eniten tarvetta kaupunkialueilla, joissa ihmisten kosketus luontoon on vähäisempää. Nykyajan arkkitehtuuri ja aluesuunnittelu korostavatkin usein kaupunkiluonnon merkitystä ihmisten hyvinvoinnille ja biodiversiteetille. Pelkkä kaupunkiluonnon määrä ei kuitenkaan itsessään merkitse vielä paljoa, vaan sitä voidaan toteuttaa monin eri tavoin. Yleinen kaupunkiluonnon ilmentymä suomalaisissa kaupungeissa ovat pienehköt

puistot ja puistomaiset alueet tai nurmikut sekä puurivistöt. Luontosuhteen syventyminen ympäristön luontoelementtien vaikutuksesta näyttäisi kuitenkin vaativan kaupunkiluonnon osalta monimuotoisempia ratkaisuja kuin nurmipuistoja.

Kuten monet tutkimukseen osallistuneet kertoivat, luontosuhteen syventyminen ja sen toteuttaminen oli tapahtunut vuorovaikutteisessa suhteessa luonnon kanssa. Väite siitä, että ihminen on kaupungistumisen ja teknologisen kehityksen myötä erkaantunut luonnosta ja sitä myötä kadottanut osan luontosuhteestaan, vaikuttaa hyväksyttävältä, koska nykyään suurissa kaupungeissa on mahdollista elää täysin ilman kontaktia luonnonympäristöjen kanssa, ja esimerkiksi ruoan ja muiden materiaalien tuotantoon liittyvät prosessit eivät ole useimpien kaupungissa asuvien kokemuspiiriin kuuluvia asioita. Tutkimukseen osallistuneet, Suomen ekoyhteisöissä asuvat ihmiset olivat arkielämässään keskimäärin enemmän tekemisissä perustarpeidensa tyydyttämiseen liittyvien luonnonprosessien kanssa, mikä ajan myötä voi yhdistää ihmistä luonnon kanssa ja silloin myös syventää luontosuhdetta. Lisäksi ekoyhteisöt sijaitsivat biodiversiteetiltään kaupunkiympäristöjä monipuolisemmilla alueilla.

Kuinka sitten kaupungissa asuvien ihmisten luontosuhdetta voisi edistää suunnitteluratkaisuilla? Vuorovaikutteisuutta voidaan lisätä esimerkiksi yhteisöviljelmien ja luontosuhde- tai puutarhatoimintaa järjestävien yritysten ja hankkeiden tukemisella. Merkittävämpien luontokokemusten muodostumista voidaan edistää myös luonnollisten, monimuotoisten ja laajojen luontoalueiden säilyttämisellä, kuten esimerkiksi on tehty Helsingin keskuspuistossa. Luonnontilaisten alueiden verkosto kaupungin sisällä mahdollistaisi tasavertaisen saavutettavuuden luontoon kaikille asukkaille. Toisaalta kaupunkiluonnon runsas lisääminen voi myös johtaa nykyään usein ongelmallisena pidettyyn hajautuneempaan kaupunkirakenteeseen. Lisäksi osa tähän tutkimukseen osallistuneista kertoivat, että pimeys ja hiljaisuus olivat ekoyhteisöelämässä heihin suuresti vaikuttaneita asioita. Tällaiset asiat liittyvät syrjäiseen maaseutusijaintiin ja eivät sen vuoksi ole toteutettavissa suurissa kaupungeissa.

9.2 Tutkimuksen haasteet ja rajoitteet

Tutkimuksen vahvuutena oli erityisesti määrällisen ja laadullisen aineiston ja menetelmien yhdistäminen. Toinen vahvuus oli tutkimuksen moniulotteinen näkökulma Suomen ekoyhteisöjen ilmiöön, mutta se oli toisaalta myös työn heikkous. Kun työn lähtökohtana oli kolme erilaista laajaa teoreettista käsitettä ja itse ekoyhteisöjen konteksti, oli kokonaisuuden hallitseminen välillä haastavaa. Tämä yhdistettynä laajaan aineistoon tuotti tilanteen, jossa yhteisöistä saatu tieto oli osittain myös tutkimuksen aihealueen ulkopuolella, mutta toisaalta hyvin oleellista ekoyhteisöjen ilmiölle. Tutkimusasetelma oli kunnianhimoinen ja se olisi toiminut ehkä paremmin kolmena erillisenä työnä, joista jokainen syventyisi joko yhteisöllisyyteen, luontosuhteeseen tai hyvinvointiin. Toisaalta taas kaikki kolme lähtökohtaa olivat oleellisia työn kannalta, koska näin niiden väliset suhteet saatiin tulemaan ilmi. Tutkitut ekoyhteisöt olivat myös hyvin erilaisia ja omaleimaisia sekä vahvasti kietoutuneita niiden historiaan ja asukkaiden yksilöeroihin, minkä vuoksi ekoyhteisö käsitteenä ei ole välttämättä kovin merkityksellinen muuten, kuin asian teoreettista käsittelemistä helpottavana työkaluna.

Tutkimusmenetelmien osalta ilmeni myös joitain haasteita ja rajoitteita. Lomakekysely sai lopulta odotettua vähemmän vastauksia ja määrällinen aineisto jäi pieneksi. Tämä vaikeutti tilastollista testausta, ja osa merkitsevistä yhteyksistä saattoi jäädä havaitsematta. Tutkimus tulisikin toistaa suuremmalla aineistolla tulosten vahvistamiseksi. Odotettua vähäisempi vastanneiden määrä saattoi olla seurausta siitä, että omat ennakkokäsitykseni yhteisöasujien halukkuudesta vastata kyselyyn ja toisaalta kyselyn levittämisen mahdollisuuksista yhteisöjen sisällä oli liian optimistinen. Osassa yhteisöistä ei kysely, eikä todennäköisesti myöskään tieto tutkimuksesta, tavoittanut kaikkia asukkaita, jolloin kaikilla ei käytännössä ollut edes mahdollisuutta vastata kyselyyn. Lomakekyselyssä käytetyllä elämäntyytyväisyyden mittarilla (SWLS) voidaan saada vain hyvin rajoittunut kuva vastaajien hyvinvoinnista, ja hyvinvointia olisi voinut mitata lisäksi esimerkiksi eudaimonisen hyvinvoinnin tai koetun hyvinvoinnin mittareilla. Tutkimuksessa ei myöskään huomioitu muita hyvinvointiin ja luontosuhteeseen vaikuttavia tekijöitä, kuten geeniperimää, persoonallisuutta tai muita psykologisia tekijöitä, joten kokonaiskuva hyvinvointiin ja luontosuhteeseen vaikuttavista tekijöistä jäi väistämättäkin vajaaksi. Tutkimuksessa käytetyt menetelmät pohjautuivat vastaajien ja haastateltavien subjektiivisiin arvioihin, jotka voivat joskus

antaa vääristyneen kuvan tutkitusta ilmiöstä. Jatkotutkimuksia aiheesta tulisikin tehdä erilaisilla määrällisillä ja laadullisilla menetelmillä.

Jos tutkimus olisi toteutettu ainoastaan haastatteluaineistoon pohjautuen, olisi työn rajaus ollut selkeämpi ja tavoitteet suoraviivaisemmat. Tällöin myös hyvinvointia olisi voitu käsitellä laajemmin. Tällä asetelmalla useimmat haastattelut kestivät lähes kaksi tuntia, ja hyvinvoinnin käsitteleminen jäi kuitenkin niissä varsin vähäiseksi. Tutkimustulosten perusteella haastateltujen ja kyselyyn vastanneiden eudaimoninen hyvinvointi oli keskimäärin korkeaa ja olisikin mielenkiintoista saada lisää laadullista ja määrällistä tietoa eudaimonisen hyvinvoinnin ja ekoyhteisöasumisen yhteyksistä sekä yhteisöasujien arvo- ja merkitysmaailmoista. Työssä tutkittiin ainoastaan ekoyhteisöissä asuvia ihmisiä, joten vertailukohdetta ei ole muuten kuin aiemmista tutkimuksista. Jatkotutkimuksia voisi tehdä esimerkiksi erilaisissa elinympäristöissä asuvien ihmisten yhteisöllisyydestä, luontosuhteesta ja hyvinvoinnista, samalla ottaen mukaan tutkimuksiin myös ekoyhteisöjä. Tällaista tutkimusta olisi hyödyllistä tehdä myös pitkittäisasetelmalla, jolloin saataisiin tietoa erilaisten elinympäristöjen ajallisista vaikutuksista edellä mainittuihin muuttujiin. Ajallisen ulottuvuuden puuttuminen oli myös rajoite tälle tutkimukselle, koska aineisto on kerätty yhdestä pisteestä ekoyhteisöjen ajallista jatkumoa, jolloin yhteisöjen elinkaarien tapahtumien vaikutuksista oli mahdollista saada tietoa vain haastateltujen kertomana. Osassa yhteisöistä myös merkittävät viimeaikaiset tapahtumat saattoivat vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin.

10 Johtopäätökset

Tutkimuksessa selvitettiin, millainen on Suomen ekoyhteisöissä asuvien ihmisten yhteisöllisyyden, luontosuhteen ja hyvinvoinnin taso sekä etsittiin vastauksia siihen, millaiset tekijät ovat yhteydessä kyseisiin muuttujiin. Lisäksi selvitettiin, voiko ekoyhteisö toimia hyvinvointia edistävänä asuinympäristönä luontosuhteen ja yhteisöllisyyden tukemisen kautta ja millaisia tekijöitä tulisi huomioida, kun suunnitellaan luontosuhdetta ja yhteisöllisyyttä tukevaa asumista.

Ekoyhteisöissä asuvien yhteisöllisyyden kokemus, hyvinvointi ja erityisesti luontosuhde olivat kvantitatiivisesti mitattuina keskimäärin korkeita. Monet kyselyyn vastanneista ja haastatelluista kertoivat luontosuhteensa syventyneen ja hyvinvointinsa parantuneen ekoyhteisössä asumisen aikana. Luonnonläheinen maaseutuelämä ja vuorovaikutteisuus luonnonelementtien kanssa olivat tärkeimmät tutkimukseen osallistuneiden luontosuhteeseen positiivisesti vaikuttaneet asiat, kun taas mahdollisuudet luontosuhteen ylläpitämiseen ja yhteisöllisyys olivat merkittävimmät hyvinvointiin vaikuttaneet tekijät. Yhteisöllisyyden muodostumiseen ja ylläpitämiseen keskeisimpinä tekijöinä Suomen ekoyhteisöissä olivat asukkaiden yhteiset arvot, ideaalit ja visiot yhteisön tulevaisuudelle sekä yksilöiden sosiaalisen kanssakäymisen taidot, kyvykkyys itsereflektioon ja konfliktienkäsittelytaidot. Aluekehityksen kannalta yhteisöllisyyden, luonnontilaisten alueiden ja luontovuorovaikutteisuuden tukeminen yhdyskuntarakenteessa vaikuttaisivat olevan merkittäviä hyvinvointia lisääviä ratkaisuja. Yhteisöllisyyden suunnitteleminen ylhäältä-alas-suuntaisesti ei kuitenkaan ole välttämättä helppoa, koska yhteisöllisyyden muodostumisen prosessit ovat monimutkaisia ja yhteisöllisyydellä on taipumus muodostua luonnollisesti vuorovaikutuksen ja arvojen kautta, elleivät sitä tavoittelevat ihmiset ole hyvin omistautuneita yhteisöllisyyden muodostamiselle. Jatkotutkimuksia tarvitaan erilaisten elinympäristöjen vaikutuksista luontosuhteeseen erilaisia ympäristöjä vertailevilla pitkittäisasetelmilla, erilaisista yhteisöllisen asumisen muodoista ja toiminnasta sekä yksityiskohtaisempaa tutkimusta yhteisöllisyyden, luontosuhteen ja hyvinvoinnin välisistä dynamiikoista. Lisäksi yhteisöllisestä asumisesta tarvitaan uudenlaisia kokeiluja, jotta saataisiin uutta tietoa ja kokemusta erilaisista konteksteista yhteisöllisyyden toiminnasta asumisessa. Nyt ekologisen kriisin ja yhteisöllisyyden hiipumisen aikana tärkeää olisikin siis tarjota syntymahdollisuuksia erilaisille yhteisöllisen ja ekologisen asumisen aloitteille.

Lähdeluettelo

Arctic Smart Village Oy. (2019, 6. kesäkuuta.). *Mikä on Älykylä?*
 <<https://www.alykyla.fi/index.php/fi/aelykylae/mikae-on-aelykylae>>

- Aronson, E. & Mills, J. (1959). The effect of severity of initiation on liking for a group. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 59, 177-181.
- Barthel, S., Belton, S., Raymond, C.M. & Giusti, M. Fostering Childrens' Connection to Nature Through Authentic Situations: The Case of Saving Salamanders at School. *Frontiers in Psychology*, 9, 1-15.
- Bean, H. B. (1971). *The effects of a role-model and instructions on group interpersonal openness and cohesiveness*. Julkaisematon väitöskirja, West Virginia University, Morgantown, WV.
- Beck, A. (2020). What is Co-Housing? Developing a Conceptual Framework from the Studies of Danish Intergenerational Co-Housing. *Housing, Theory and Society*, 37(1), 40-64.
- Bourdeau, Ph. (2004). The man–nature relationship and environmental ethics. *Journal of Environmental Radioactivity*, 72(1–2), 9-15.
- Brint, S. (2001). *Gemeinschaft* Revisited: A critique and Reconstruction of the Community Concept. *Sociological Theory*, 19(1), 1-23.
- Buss, A. H., & Portnoy, N. W. (1967). Pain tolerance and group identification. *Journal of Personality and Social Psychology*, 6, 106- 108.
- Capaldi, C.A., Dopko, R.L. & Zelenski, J.L. (2014). The relationships between nature connectedness and happiness: a meta-analysis. *Frontiers in Psychology*, 5, 1-15.
- Chavis, D.M., Lee, K.S. & Acosta, J.D. (2008). *The Sense of Community (SCI) Revised: The Reliability and Validity of the SCI-2*. Teksti esitetty toisessa kansainvälisessä yhteisöpsykologian konferenssissa, Lissabon, Portugali.
- Choi, J.S. (2008). Characteristics of Community Life in Foreign Intentional Communities. Focus on the Differences between ecovillages and Cohousing. *International Journal of Human Ecology*, 9, 93-195.
- Cicognani, E., Mazzoni, D., Albanesi, C. & Zani, B. (2015). Sense of Community and Empowerment Among Young People: Understanding Pathways from Civic Participation to Social Well-Being. *Voluntas*, 26(1), 24-44.
- Colléony, A., White, R. & Shwartz, A. (2019). The influence of spending time outside on experience of nature and environmental attitudes. *Landscape and Urban Planning*, 187, 96-104.
- Czischke, D. (2018). Collaborative housing and housing providers: towards an analytical framework of multi-stakeholder collaboration in housing co-production. *International Journal of Housing Policy*, 18(1), 55-81.
- Daly, M. (2017). Quantifying the environmental impact of ecovillages and co-housing communities: a systematic literature review. *Local Environment*, 22(8), 1-20.
- Davidson, W.B. & Cotter, P.R. (1991). The Relationship Between Sense of Community and Subjective Well-Being: A First Look. *Journal of Community Psychology*, 19, 246-253.

- Diener, E. (1984). Subjective Well-Being. *Psychological Bulletins*, 95(3), 542-575.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J. & Griffin, S. (1985). The Satisfaction With Life Scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71-75.
- Diener, E. (2000). Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index. *American Psychologist*, 55(1), 34-43.
- Dorninger C., Abson, D.J., Fischer, J. & Von Wehrden, H. (2017). Assessing sustainable biophysical human–nature connectedness at regional scales. *Environmental Research Letters*, 12(5).
- Durkheim, E. (1964). *The Division of Labor in Society*. New York: Free Press of Glencoe. (Alkuperäisteos julkaistu 1893).
- Ehrlich, J. J. & Graeven, D.B. (1971). Reciprocal self-disclosure in a dyad. *Journal of Experimental Social Psychology*, 7, 389-400.
- Ekokylä Torppala. (2020). < <https://www.ekokylatorppala.fi/>> Luettu 18.1.2021.
- Ergas, C. (2010). A model of sustainable living: Collective identity in an urban ecovillage. *Organization and Environment*, 23(1), 32-54.
- Escribano, P., Lubbers, M.J. & Molina, J.L. (2020). A typology of ecological intentional communities: Environmental sustainability through subsistence and material reproduction. *Journal of Cleaner Production*, 266, 1-14.
- Farkas, J. (2017). ‘Very little heroes’: History and Roots of the Eco-Village Movement. *Acta Ethnographica Hungarica*, 62(1), 69-87.
- Fischer, C.S. (1975). Toward a Subcultural Theory of Urbanism. *American Journal of Sociology*, 80(6), 1319-1341.
- Folke C., Jansson, Å., Rockström, J., Olsson, P., Carpenter, S.R., Chapin, F.S. III, Crépin, A-S., Daily, G., Danell, K., Ebbesson, J., Elmqvist, T., Galaz, V., Moberg, F., Nilsson, M., Österblom, H., Ostrom, E., Persson, Å., Peterson, G., Polasky, S.,...Westley, F. (2011). Reconnecting to the Biosphere. *AMBIO*, 40, 719.
- Francis, J., Giles-Corti, B., Wood, L. & Knuiman, M. (2012). Creating sense of community: The role of public space. *Journal of Environmental Psychology*, 32(4), 401-409.
- Gilman, D. & Gilman, R. (1991). The Eco-village Challenge. *In Context*, 29, 10. Context Institute.
- Glynn, T. J. (1981). Psychological Sense of Community: Measurement and Application. *Human Relations*, 34(9), 789–819.
- Halttunen, A. (2019). *Ekokylä varttumisen paikkana – paikkasuhde ja lapsuusympäristön vaikutukset Kangasalan yhteiskylän kasvattien kertomana*. (Julkaisematon Pro Gradu -tutkielma). Turun yliopisto, Suomi.

- Hilvert-Bruce, Z., Neill, J.T., Sjöblom, M. & Hamari, J. (2018). Social motivations of live-streaming viewer engagement on Twitch. *Computers in Human Behavior*, 84, 58-67.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.
- Howell, A.J., Dopko, R.L., Passmore, H-A. & Buro, K. (2011). Nature connectedness: Associations with well-being and mindfulness. *Personality and Individual Differences*, 51(2), 166-171.
- Ives, C.D., Abson, D.J., Von Wehrden, H., Dorninger, C., Klaniecki, K. & Fischer, J. (2018). Reconnecting with nature for sustainability. *Sustainability Science*, 13, 1389-1397.
- Jakobsen, P. & Gutzon Larsen, H. (2018). An alternative for whom? The evolution and socio-economy of Danish cohousing. *Urban Research and Practice*, 12(4), 414-430.
- Jarvis, H. (2011). Saving space, sharing time: integrated infrastructures of daily life in cohousing. *Environment and Planning*, 43, 560-577.
- Jolanki, O. & Vilkkio, O. (2015). The Meaning of a "Sense of Community" in a Finnish Senior Co-Housing Community. *Journal of Housing for the Elderly*, 29(1-2), 111-125.
- Joye, Y. & De Block, A. (2011). 'Nature and I are Two': A Critical Examination of the Biophilia Hypothesis. *Environmental Values*, 20(2), 189-215.
- Kirby, A. (2003). Redefining social and environmental relations in ecovillage at Ithaca: A case study. *Journal of Environmental Psychology*, 23(3), 323-332.
- Klopemaker, J.O., Hart, J.E., Holland, I., Sabath, M.B., Wu, X., Laden, F., Dominici, F. & James, P. (2021). County-level exposures to greenness and associations with COVID-19 incidence and mortality in the United States. *Environmental Research*, 199, 1-8.
- Kunze, I. (2012). Social Innovations for Communal and Ecological Living: Lessons from Sustainability Research and Observations in Intentional Communities. *Communal Societies*, 32(1), 50-67.
- Kweon, B-S., Sullivan, W.C. & Wiley, A.R. (1998). Green common spaces and the social integration of inner-city older adults. *Environment and Behavior*, 30(6), 832-858.
- Larsen, H. G. (2019). Three phases of Danish cohousing: tenure and the development of an alternative housing form. *Housing Studies*, 34(8), 1349-1371.
- Leafé Christian, D. (2003). *Creating a Life Together. Practical Tools to Grow Ecovillages and Intentional Communities*. 250 s. New Society Publishers.
- Lee, A-Y., Kim, S-Y., Kwon, H.J. & Park, S-A. (2021). Horticultural therapy program for mental health of prisoners: Case report. *Intergrative Medicine Research*, 10(2), 1-8.

- Long, D. A. & Perkins, D.D. (2003). Confirmatory Factor Analysis of the Sense of Community Index and Development of Brief SCI. *Journal of Community Psychology*, 31(3), 279-296.
- Maas, J., Van Dillen, S.M.E., Verheij, R.A. & Groenewegen, P.P. (2009). Social contacts as a possible mechanism behind the relation between green space and health. *Health & Place*, 15, 586-595.
- Marselle, M. (2019). Theoretical Foundations of Biodiversity and Mental Well-being Relationships teoksessa *Biodiversity and Health in the Face of Climate Change*. Toim. Marselle, M., Stadler, J., Korn, H., Irvine, K. N. & Bonn, A. Springer Nature Switzerland AG. Cham, Switzerland
- Mayer F.S., McPherson Frantz, C., Bruehlman-Senecal, E. & Dolliver, K. (2009). Why Is Nature Beneficial? The Role of Connectedness to Nature. *Environment and Behaviour*, 41(5), 607-643.
- McMillan, D.W. & Chavis, D.M. (1986). Sense of Community: A Definition and Theory. *Journal of Community Psychology*, 14(1), 6-23.
- Metcalf, B. (2012). Utopian Struggle: Preconceptions and Realities of Intentional Communities. *Perspectives*, 8, 21-30.
- Mulder, K., Costanza, R. & Erickson, J. (2006). The contribution of built, human, social and natural capital to quality of life in intentional and unintentional communities. *Ecological Economics*, 51(1), 13-23.
- Nisbet, E. & Zelenski, J.M. (2011). Underestimating nearby nature: affective forecasting errors obscure the happy path to sustainability. *Psychological Science*, 22(9), 1101-1106.
- Nisbet, E. & Zelenski, J.M. (2013). The NR-6: a new brief measure of nature relatedness. *Frontiers in Psychology*, 4, 1-11.
- Nisbet, E., Zelenski, J.M. & Murphy, S.A. (2008). The Nature Relatedness Scale: Linking Individuals' Connection with Nature to Environmental Concern and Behavior. *Environment and Behavior*, 41(5), 715-740.
- Nisbet, E., Zelenski, J.M. & Murphy, S.A. (2011). Happiness is in our Nature: Exploring Nature Relatedness as a Contributor to Subjective Well-Being. *Journal of Happiness Studies*, 13, 303-322.
- Nowell, B. & Boyd, N. (2010). Viewing Community as Responsibility as Well as Resource: Deconstructing the Theoretical Roots of Psychological Sense of Community. *Journal of Community Psychology*, 38(7), 828-841.
- Nowell, B. & Boyd, N. (2017). Testing a theory of sense of community and community responsibility in organizations: An empirical assessment of predictive capacity on employee well-being and organizational citizenship. *Journal of Community Psychology*, 45(2), 210-229.

- Obery, A. & Bangert, A. (2017). Exploring the Influence of Nature Relatedness and Perceived Science Knowledge on Proenvironmental Behavior. *Education Sciences*, 7(17), 1-14.
- Palojärvi, A., Pyysiäinen, J. & Saloranta, M. (2013). *Inspiring Stories from Ecovillages: Experiences with Ecological Technologies and Practices*. Vilnius: BMK Leidykla, 120 s.
- Palttala, O. & Erat, B. (2009). *Kestävä kylä pohjoisissa olosuhteissa. Vertaileva seurantatutkimus*. Suomen Ympäristö, 32. Ympäristöministeriö. 106 s.
- Pasanen, T. (2020). *Everyday physical activity in natural settings and subjective well-being: Direct connections and psychological mediators*. Väitöskirja, Tampereen yliopisto.
- Pavot, W. & Diener, E. (2008). The Satisfaction With Life Scale and the emerging construct of life satisfaction. *The Journal of Positive Psychology*, 3(2), 137-152.
- Penha-Lopes, G. & Henfrey, T. (2019). *Reshaping the Future: How local communities are catalysing social, economic, and ecological transformation in Europe*. ECOLISE. Haettu ECOLISE:n verkkosivuilta: <<https://www.ecolise.eu/wp-content/uploads/2016/02/Status-Report-on-Community-led-Action-on-Sustainability-Climate-Change-in-Europe-2019.pdf>>
- Perkins, D.D., Florin, P., Rich, R.C., Wandersman, A. & Chavis, D.M. (1990). Participation and the social and physical environment of residential blocks: Crime and community context. *American Journal of Community Psychology*, 18, 83-115.
- Pretty, G., Andrewes, L. & Collett, C. (1994). Exploring Adolescents' Sense of Community and Its Relationship to Loneliness. *Journal of Community Psychology*, 22, 346-358.
- Prezza, M. & Costantini, S. (1998). Sense of Community and Life Satisfaction: Investigation in Three Different Territorial Contexts. *Journal of Community and Applied Social Psychology*, 8, 181-194.
- Pritchard, A., Richardson, M., Sheffield, D. & McEwan, K. (2020). The Relationship Between Nature Connectedness and Eudaimonic Well-Being: A Meta-analysis. *Journal of Happiness Studies*, 21, 1145–1167.
- Pyky, R., Koivumaa-Honkanen, H., Leinonen, A-M., Ahola, R., Hirvonen, N., Enwald, H., Luoto, T., Ferreira, E., Ikäheimo, T.M., Keinänen-Kiukaanniemi, S., Mäntysaari, M., Jämsä, T. & Korpelainen, R. (2017). Effect of tailored, gamified, mobile physical activity intervention on life satisfaction and self-rated health in young adolescent men: A population-based, randomized controlled trial (MOPO study). *Computers in Human Behavior*, 72, 13-22.
- Rantala, O. & Puhakka, R. (2020). Engaging with nature: nature affords well-being for families and young people in Finland. *Children's Geographies*, 18(4), 490-503.

- Riger, S., LeBailly, R.K. & Gordon, M.T. (1981). Community ties and urbanites' fear of crime: An ecological investigation. *American Journal of Community Psychology*, 9, 653-665.
- Ruiu, L.M. (2014). Differences between Cohousing and Gated Communities: A Literature Review. *Sociological Inquiry*, 84(2), 316-335.
- Ruiu, L.M. (2015). The effects of cohousing on the social housing system: the case of the Threshold Centre. *Journal of Housing and the Built Environment*, 30(4), 631-644.
- Ryan, R.M. & Deci, E.L. (2001). On Happiness and Human Potentials: A Review of Research on Hedonic and Eudaimonic Well-Being. *Annual Review of Psychology*, 52, 141-166.
- Ryan, R.M., Weinstein, N., Bernstein, J., Warren Brown, K., Mistretta, L. & Gagné, M. (2010). Vitalizing effects of being outdoors and in nature. *Journal of Environmental Psychology*, 30(2), 159-168.
- Ryff, C.D. & Keyes, C.L.M. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(4), 719-727.
- Sanguinetti, A. (2014). Transformational practices in cohousing: Enhancing residents' connection to community and nature. *Journal of Environmental Psychology*, 40, 86-96.
- Sanguinetti, A., Meier, A., Dessouky, N. & Outcault, S. (2019, toukokuu) *Developer-driven sustainable communities: lessons from a case study of The Sustainable City in Dubai*. [Paperinen esitys]. ECEEE European Council for an Energy Efficient Economy, Ranska.
- Sarason, S. (1976). *The Psychological Sense of Community: Prospects for Community Psychology*, 290. Jossey-Bass.
- Space&Matter. (2020). *Kerava Masterplan*. <<https://www.kerava.fi/Documents/Asuntomessualueen%20kaupunkirakenteen%20ideasuunnitelma.pdf>>
- Tiilikainen, K. & Turunen, T. (14. joulukuuta 2017). *Valtioneuvoston päätös valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista*.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*, Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki. 156 s.
- Twenge, J.M., Cooper, A.B., Joiner, T.E., Duffy, M.E. & Binau, S.G. (2019). Age, period, and cohort trends in mood disorder indicators and suicide-related outcomes in a nationally representative dataset, 2005-2017. *Journal of Abnormal Psychology*, 128(3), 185-199.

- Wang, H-H, Hong, Z-R., Lin, H-S. & Tsai, C-Y. (2020). The relationships among adult sustainability attitudes, psychological well-being, nature relatedness, and interest in scientific issues. *Current Psychology*.
- Waterman, A.S. (1993). Two conceptions of happiness: Contrasts of personal expressiveness (eudaimonia) and hedonic enjoyment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64(4), 678-691.
- Weinstein, N., Przybylski, A.K. & Ryan, R.M. (2009). Can Nature Make Us More Caring? Effects of Immersion in Nature on Intrinsic Aspirations and Generosity. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 35(10), 1315-1329.
- What is an ecovillage? Global Ecovillage Network. <<https://ecovillage.org/projects/what-is-an-ecovillage/>> Luettu 6.8.2020.
- Williams, J. (2005). Designing neighbourhoods for social interaction: The case of cohousing. *Journal of Urban Design*, 10(2), 195-227.
- Williams, J. (2008). Predicting an American Future for Cohousing. *Futures*, 40(3), 268-286.
- Wilson, E.O. (1984). *Biophilia*. Harvard University Press Cambridge, Massachusetts and London, England. 157 s.
- Wittmayer, J.M., Backhaus, J., Avelino, F., Pel, B., Strasser, T., Kunze, I. & Zijderwijk, L. (2019). Narratives of change: How social innovation initiatives construct societal transformation. *Futures*, 112.
- Wood, H. G. (1971). An analysis of social sensitivity. *Dissertation Abstracts International*, 32(2-B), 1200.
- Yhteisöt. (2020). SKEY – GEN Finland. Haettu <<http://genfinland.weebly.com/yhteisoumlt.html>>. Luettu 3.9.2020.
- Zelenski, J.M., Dopko, R.L. & Capaldi, C.A. (2015). Cooperation is in our nature: Nature exposure may promote cooperative and environmentally sustainable behavior. *Journal of Environmental Psychology*, 42, 24-31.
- Zelenski, J.M. & Nisbet, E.K. (2012). Happiness and Feeling Connected: The Distinct Role of Nature Relatedness. *Environment and Behavior*, 46(1), 3-23.
- Zylstra, M.J., Knight, A.T., Esler, K.J. & Le Grange, L.L.L. (2014). Connectedness as a Core Conservation Concern: An Interdisciplinary Review of Theory and a Call for Practice. *Springer Science Reviews*, 2, 119–143.

Liitteet

Liite 1. Tutkimuksessa käytetty lomakekysely

Tutkin suomalaisissa ekoyhteisöissä asuvien ihmisten yhteisöllisyyden tunnetta, luontosuhdetta ja tyytyväisyyttä elämään. Osallistumalla tutkimukseen annat merkittävän panoksen tutkimukselleni, joten pyydän sinua ystävällisesti vastaamaan seuraavaan kyselyyn. Kyselyyn vastaaminen on täysin vapaaehtoista ja luottamuksellista, eikä antamiasi tietoja luovuteta ulkopuolisille. Kerätty aineisto tuhotaan asianmukaisella tavalla tutkielman valmistuttua. Valitse kunkin kysymyksen kohdalla sopivin vastausvaihtoehto tai vastaa avoimen kysymyksen vastaukselle varattuun tilaan. Vastaamiseen kuluu aikaa noin 10-15 minuuttia.

1. Ikä: _____ vuotta

2. Sukupuoli:

- ☐ Nainen
- ☐ Mies
- ☐ Muu
- ☐ En halua vastata

3. Kuinka pitkään olet asunut XXX ekoyhteisössä? _____ vuotta

4. Oletko asunut muissa yhteisöissä?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

5. Jos kyllä, niin kuinka monta vuotta yhteensä? _____ vuotta

6. Arvioi jokaisen seuraavan väittämän kohdalla, missä määrin olet samaa mieltä kyseisen väittämän kanssa. Merkitse ruksaamalla parhaiten sopiva vastausvaihtoehto taulukkoon.

Vahvasti eri mieltä	Eri mieltä	Hieman eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Hieman samaa mieltä	Samaa mieltä	Vahvasti samaa mieltä

1. Enimmäkseen elämäni on lähellä ihanteitani							
2. Elämäni olosuhteet ovat erinomaiset							
3. Olen tyytyväinen elämääni							
4. Toistaiseksi olen saanut kaikki tärkeät asiat, joita elämässä haluan.							
5. Jos voisin elää elämäni uudestaan, en muuttaisi juurikaan mitään.							

Seuraavat kysymykset yhteisöstä koskevat XXX ekokyläyhteisöä.

7. Kuinka tärkeää sinulle on tuntee yhteisöllisyyttä muiden yhteisön jäsenten kanssa?

1	2	3	4	5	6
En haluaisi olla osa tätä yhteisöä	Ei yhtään tärkeää	Ei kovinkaan tärkeää	Jokseenkin tärkeää	Tärkeää	Erittäin tärkeää

8. Kuinka hyvin kukin seuraavista väittämistä edustaa mielipidettäsi tätä yhteisöä kohtaan?

	Ei yhtään	Jonkin verran	Suurelta osin	Täysin
1. Saan tärkeät tarpeeni täytettyä, koska olen osa tätä yhteisöä.				
2. Yhteisön jäsenet ja minä arvostamme samoja asioita.				
3. Tämä yhteisö on onnistunut täyttämään jäseniensä tarpeet.				
4. Tämän yhteisön jäsenenä oleminen saa minut tuntemaan oloni hyväksi.				
5. Kun minulla on ongelma, voin puhua siitä tämän yhteisön jäsenien kanssa.				
6. Tämän yhteisön jäsenillä on samankaltaiset tarpeet, asioiden tärkeysjärjestys ja tavoitteet.				

7. Voin luottaa tämän yhteisön jäseniin.				
8. Tunnistan suurimman osan tämän yhteisön jäsenistä.				
9. Useimmat yhteisön jäsenet tuntevat minut.				
10. Tällä yhteisöllä on jäsenyyteen liittyviä symboleja ja ilmaisia, kuten vaatteita, merkkejä, taidetta, arkkitehtuuria, logoja, maamerkkejä ja lippuja, joita ihmiset tunnistavat.				
11. Käytän paljon aikaa ja vaivaa tämän yhteisön osana olemiseen.				
12. Tämän yhteisön jäsenenä oleminen on osa identiteettiäni.				
13. Tähän yhteisöön sopeutuminen on minulle tärkeää.				
14. Tämä yhteisö voi vaikuttaa muihin yhteisöihin.				
15. Välitän siitä, mitä muut yhteisön jäsenet ajattelevat minusta.				
16. Minulla on vaikutusvaltaa siihen, millainen tämä yhteisö on.				
17. Jos tässä yhteisössä on ongelma, jäsenet voivat saada sen ratkaistua.				
18. Tällä yhteisöllä on hyviä johtajia.				
19. Minulle on erittäin tärkeää olla osa tätä yhteisöä.				
20. Olen paljon muiden yhteisön jäsenten kanssa ja nautin heidän kanssaan olemisesta.				
21. Odotan olevani osa tätä yhteisöä pitkän aikaa.				
22. Tämän yhteisön jäsenet ovat yhdessä jakaneet tärkeitä tapahtumia, kuten juhlapyyhiä, muita juhlia tai onnettomuuksia.				
23. Olen toiveikas tämän yhteisön tulevaisuudesta.				
24. Tämän yhteisön jäsenet välittävät toisistaan.				

9. Arvioi jokaisen seuraavan väittämän kohdalla, missä määrin olet samaa mieltä kyseisen väittämän kanssa. Ole hyvä ja vastaa niin kuin sinusta todella tuntuu, sen sijaan mitä ajattelet, että ”useimmat ihmiset” tuntevat.

	Vahvasti eri mieltä	Hieman eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Hieman samaa mieltä	Vahvasti samaa mieltä
1. Nautin ulkona olemisesta myös epämiellyttävällä säällä.					
2. Joidenkin lajien on vain tarkoitus kuolla tai hävitä sukupuuttoon.					
3. Ihmisillä on oikeus käyttää luonnonvaroja haluamallamme tavalla.					

4. Ihanteellinen lomapaikkani olisi syrjäinen erämaa-alue.					
5. Ajattelen aina, miten tekoni vaikuttavat ympäristöön.					
6. Nautin kaivautua maahan ja saada multaa käsilleni.					
7. Yhteyteni luontoon ja ympäristöön on osa henkisyttäni.					
8. Olen hyvin tietoinen ympäristöasioista.					
9. Huomaan villieläimet, missä tahansa olen.					
10. En käy usein luonnossa.					
11. Mikään mitä teen, ei muuta ongelmia muissa paikoissa planeettaa.					
12. En ole erillään luonnosta, vaan osa luontoa.					
13. Ajatus olla syvällä metsässä, kaukana sivilisaatiosta, on pelottava.					
14. Tunteeni luonnosta eivät vaikuta siihen, miten elän elämääni.					
15. Eläimillä, linnuilla ja kasveilla pitäisi olla vähemmän oikeuksia kuin ihmisillä.					
16. Jopa keskellä kaupunkia huomaan luonnon ympärilläni.					
17. Suhteeni luontoon on tärkeä osa sitä, kuka olen.					
18. Ympäristönsuojelu on tarpeetonta, koska luonto on tarpeeksi vahva toipumaan kaikista ihmisen vaikutuksista.					
19. Muiden kuin ihmislajien tila on ihmisten tulevaisuuden indikaattori.					
20. Ajattelen paljon eläinten kärsimystä.					
21. Tunnen olevani vahvasti yhteydessä kaikkiin eläviin olentoihin ja maahan.					

10. Koetko, että vastauksesi kohtien 6. ja 9. taulukoiden väittämiin ovat muuttuneet siitä, mitä ne olisivat olleet ennen yhteisössä asumista? Jos kyllä, niin kuvaile omin sanoin:

Liite 2. Tutkimuksessa käytetty haastattelurunko

Haastattelurunko

Teemat:

Yhteisön perusasiat

- Mikä yhteisö?
- Kuinka pitkään asunut yhteisössä?
- Paljonko yhteisössä asuu ihmisiä?
- Kuinka paljon asukaskunta on muuttunut ajan saatossa? Vanhat ja uudet asukkaat.
- Kerro vähän omin sanoin yhteisöstänne: mitä teette, mikä motivoi yhteisöelämään jne.
- Miten yhteisö on perustettu? Yhteisölähtöinen, kuntalähtöinen tai jotain muuta?
- Kuinka paljon asukaskunta on muuttunut ajan saatossa? Vanhat ja uudet asukkaat.
- Millainen on jäsenten liittymisprosessi, onko sellaista? Kuinka uudet asukkaat otetaan vastaan?

Yhteisöllisyyden tunne ja yhteisöllisyys

- Millainen yhteisöllisyyden henki/ilmapiiiri paikassa vallitsee?
- Miten yhteisöllisyyttä pidetään yllä? Konkreettisia esimerkkejä asioista, joita yhteisössä tehdään. esim. yhteisruokailu, tavaroiden ja avun jakaminen.
- Onko tullut vastaan haasteita tai erimielisyyksiä? Miten ne hoidetaan?
- Onko yhteisöllisyyden tunne yhteisössä muuttunut ajan saatossa, jos kyllä niin miten ja osaatko sanoa miksi?
- Millainen on yhteisön hallinnointijärjestelmä? Miten asioista päätetään, miten työtä jaetaan jne.
- Millainen on yksityisen ja yhteisen suhde yhteisössä? Miten täällä asutaan ja kuinka paljon on yksityistä ja yhteistä tilaa?
- Millaisia ovat yhteisölliset tilat ja mitä niissä tehdään?
- Onko yhteisön historiassa tapahtunut joitain merkittäviä historiallisia tapahtumia, sekä positiiviset että negatiiviset? Miten niihin suhtauduttiin ja millaisia vaikutuksia yhteisön ilmapiiirille/yhteisöllisyyden tunteelle?

Luontosuhde

- Miten kuvaisit suhdettasi luontoon? Mitä luonto merkitsee sinulle?
- Miten luonto tai suhde luontoa kohtaan tulee esille yhteisössä ja sen jäsenten elämäntavassa?
- Onko yhteisössä jotain asioita, joilla panostetaan erityisesti ekologisuuteen, jos kyllä niin mitä? TAI Millaisilla asioilla yhteisössä pyritään parantamaan ekologisuutta?

Elämäntyytyväisyys/yhteisöelämän plussat ja miinukset

- Millaisena koet yhteisöelämän verrattuna tavanomaisempiin moderneihin asumisen tapoihin, jos olet muulla tavalla asunut?
- Oletko saanut jotain uutta yhteisöelämästä? Mitä?
- Oletko joutunut luopumaan jostain yhteisöelämän vuoksi? Mistä?
- Mitä ovat yhteisöelämän parhaat puolet?
- Mitä ovat yhteisöelämän huonoimmat puolet?
- Mitä ovat oleelliset asiat (eko)yhteisön toimimisen kannalta. Kerro niin monta asiaa kuin haluat, eli millainen on ideaali mahdollisimman toimiva (eko)yhteisö?
- Nyt ihan vapaa sana, jos tulee mieleen jotain, mistä haluaisit vielä keskustella.